LIETUVA 2030
bendrasis planas

Lietuvos Respublikos teritorijos
bendrasis planas

KONKRETIZUOTI SPRENDINIAI

LIETUVOS REGIONAI 2030

TURINYS

REGIONINIO LYGMENS URBANISTINĖ STRUKTŪRA 4
PARTNERYSČIŲ MODELIAI 6
PRIORITETINIŲ PARTNERYSČIŲ GRUPIŲ REGIONINĖ DIMENSIJA 7
BENDROSIOS NUOSTATOS DĖL REGIONALIZUOTO STRUKTŪRŲ VYSTYMO 7
RYTŲ LIETUVOS PARTNERYSČIŲ GRUPĖ 18
PIETŲ LIETUVOS PARTNERYSČIŲ GRUPĖ 24
VAKARŲ LIETUVOS PARTNERYSČIŲ GRUPĖ 29
ŠIAURĖS LIETUVOS PARTNERYSČIŲ GRUPĖ 34
VIDURIO LIETUVOS PARTNERYSČIŲ GRUPĖ 38
TERITORINĖS NUOSTATOS DĖL REGIONINĖS POLITIKOS IR REGIONALIZUOTO VYSTYMO 41
URBANISTINIŲ CENTRŲ VYSTYMO NUOSTATŲ SUSIETUMAS SU TERITORINE REGIONINE POLITIKA 42
ŠALIES IR REGIONŲ PLANŲ KOORDINAVIMAS 47

NAUDOJAMOS SĄVOKOS (PAPILDYMAS)

Partneryščių modeliai	Nustatyti skirtingi partneryščių formavimo ir veikimo principai. Partneryščių modeliai nusako partneryščių rangą, projektų, reikalingų partnerystėms įgyvendinti, pobūdį, jų iniaciatorius ir vykdytojus, taip pat įgyvendinimo formas.
Partneryščių grupė	Teritorinį pagrindą turinčios, naujas sinergijas kuriančios, šalies stabilumą užtikrinančios penkios nacionaliniame lygmenyje veikiančios partneryščių grupės, formuojamos pagal įvairius aspektus, turinčius teritorinę išraišką ir nusakančius tiek esamas priklausomybes, tiek ir potencialias galimybes: fiziomorfologinis, teritorijos formuojamas potencialas veiklai, ekonominių-funkcinių regionų ribos pagal darbuotojų GPM perlaidas, susisiekimo potencialas, fizinė gretimybė.
Rekreaciniai parkai	Teritorijos, turinčios vizualiai raiškų kraštovaizdį, gamtinius sveikatos veiksnius ar turizmo išteklius, skirtos gamtiniams rekreaciniams ištekliams įveiklinti įrengiant viešąją turizmo infrastruktūrą iš esmės nekeičiant kraštovaizdžio struktūros
Rekreaciniai kompleksai	esamos ar planuojamos intensyvaus naudojimo teritorijos, skirtos rekreacinėms funkcijoms vykdyti: poilsio, pramogų, turizmo, apgyvendinimo, maitinimo ir kitom su poilsiu bei turizmu susijusioms paslaugoms teikti, gamtinę aplinką pritaikant intensyviems lankytojų srautams, žemės sklypams suteikiant rekreacinę ar komercinę paskirtį.

IV SKYRIUS

LIETUVOS REGIONAI 2030

ĮVADAS

Sprendiniai „Lietuvos Regionai 2030“ parengti siekiant: sudaryti prielaidas naujoms ekonominės plėtros, demografinės, socialinės raidos, savivaldybių savarankiškumo ir atsakomybės tendencijoms formuotis regionuose, mažinti regionų atskirtį, spręsti įsisenėjusias problemas. Regionų lygmens sprendiniai ir prioritetai laikotarpiui iki 2030 m. aptaria urbanistinės struktūros raidos principus, taikytinus partneryščių modelius, bendrąsias nuostatas dėl regionalizuoto erdvinių struktūrų vystymo, konkrečius sprendinius, skirtus įveiklinti regionų išteklius.

PIRMAS SKIRSNIS

REGIONINIO LYGMENS URBANISTINĖ STRUKTŪRA

192. Formuojama, urbanistinė regioninė struktūra, atitinkanti pakitusias sąlygas ir tinkama tapti statistiniais ES teritorinio potencialo stebėsenos objektu. Regionų savarankiškumas ir konkurencingumas, centrų pasiekiamumo sąlygos ir išorinė sąveika yra svarbiausi tvarią regionų plėtrą apibrėžiantys veiksniai. ES paramą gaunančių šalių vyriausybių prievolė remti vystymąsi atsiliekančių regionų, ypač susijusių su prastesne jų padėtimi urbanistinėje šalies struktūroje.

193. **Regioninės urbanistinės struktūros vystymo nuostatos.** Urbanistiniai centrai skirstomi į šias kategorijas: metropoliniai, regioniniai, lokalūs, vietiniai. Urbanistinių centrų kategorijos siejamos su atitinkama teikiamų paslaugų aprėptimi – aukščiausio lygmens urbanistiniai centrai telkia plačiausio spektro paslaugas, žemiausio lygmens – būtinųjų poreikių paslaugas.

194. Regioninio lygmens urbanistinę struktūrą sudaro regioniniu lygmeniu veikiantys metropoliniai, regioniniai ir lokalūs urbanistiniai centrai, tarpusavyje susieti funkciniais ryšiais.

195. Urbanistinės regioninės struktūros gyvybingumą lemia ir ateityje lems trijų metropolinių centrų formuojami regionai, kuriantys didžiąją šalies BVP dalį. Tačiau užtikrinant policentrinės hierarchinės struktūros tęstinumą, numatoma visais įmanomais būdais remti regioninius centrus – Panevėžį, Šiaulius, Uteną, Alytų, Ukmergę, Tauragę, Telšius, Mažeikius, Biržus ir Rokiškį. Stiprinant regioninę urbanistinę struktūrą, numatoma plačiau panaudoti lokalius urbanistinius centrus ir įveiklinti jų potencialą.

196. LR BP koncepcijoje nustatyti urbanistinėje struktūroje veikiantys lokalūs regionų centrai yra skirstomi į:

196.1. A kategorijos lokalius urbanistinius centrus (plėtojamojo tipo, stipraus potencialo, palaikomi);

196.2. B kategorijos lokalius urbanistinius centrus (papildomojo tipo, pakankamo potencialo);

196.3. C kategorijos lokalius urbanistinius centrus (palaikomojo tipo, nepakankamo potencialo, reikalingas esamo socialinio ir ekonominio potencialo stiprinimas).

197. Numatomi stiprinami pakankamo potencialo A kategorijos centrai: Druskininkai, Visaginas, Šilutė, Plungė, Jurbarkas, Anykščiai, Radviliškis, Palanga, Gargždai, Kėdainiai, Trakai, Šalčininkai

198. Numatomi stiprinami nepakankamo potencialo B kategorijos centrai: Skuodas, Šventoji, Neringa, Šilalė, Pagėgiai, Naujoji Akmenė, Joniškis, Pakruojis, Radviliškis, Kelmė, Šakiai, Jonava, Kaišiadorys, Prienai, Vilkaviškis, Birštonas, Lazdijai, Varėna, Pasvalys, Kupiškis, Zarasai, Anykščiai, Molėtai, Ignalina, Širvintos

199. Numatomi stiprinami nepakankamo potencialo C kategorijos centrai: Rietavas, Kretinga, Kuršėnai, Raseiniai, Kybartai, Kalvarija, Kazlų Rūda, Žiežmariai, Vievis, Elektrėnai, Eišiškės, Nemenčinė, Pabradė, Švenčionys, Švenčionėliai;

200. Funkcinių ryšių pagrindu derinti skirtingų sektorių (socialinės, susisiekimo ir inžinerinės infrastruktūros plėtros, kultūros paveldo ir gamtos apsaugos, investicijų ir darbo vietų kūrimo, viešojo transporto sistemos plėtros ir pan.) interesus institucijų bendradarbiavimo pagrindu.

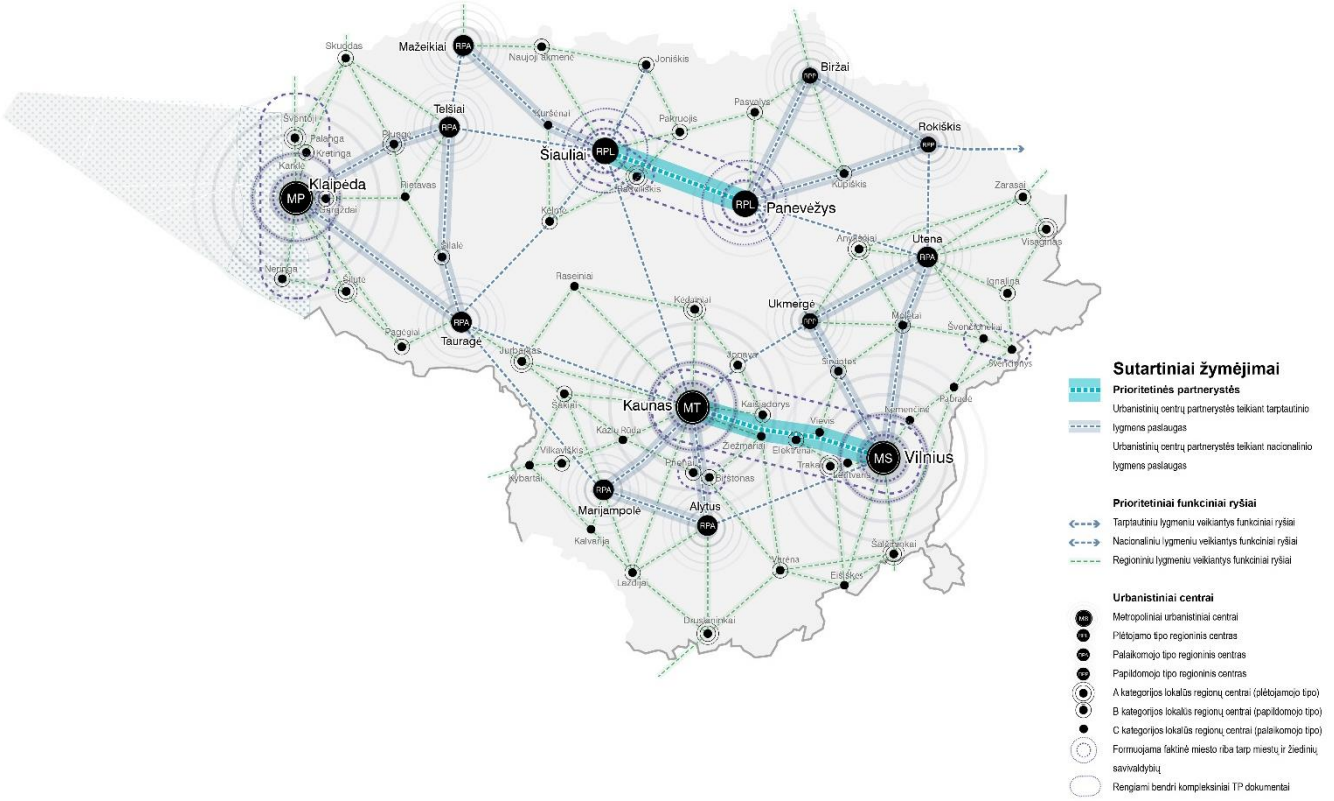

6 pav. Regioninė urbanistinė struktūra

201. Planuojant teritorijų vystymą regionų plėtros planuose, žemesnio lygmens kompleksiniuose teritorijų planavimo dokumentuose taikyti strateginio ir kompleksinio planavimo principus, kuomet įvertinama daug skirtingų interesų, poreikių ir veiksnių, įvairių erdvinių struktūrų vystymosi tendencijos.

202. Kompleksinio planavimo procese:

202.1. taikyti ekosisteminių paslaugų koncepciją, skatintinant regionų ekosistemų struktūrų ir funkcijų (kartu su kitais ištekliais) įnašą į žmonių gerovę.

202.2. Užtikrinti subalansuotą socialinį, ekonominį ir ekologinį Lietuvos regionų vystymąsi plėtojant regioninių ir vietinių bendruomenių kompetenciją, gerinant šalies tarptautinį konkurencingumą.

202.3. Siekiama užtikrinti teritoriškai diferencijuotą socialinį, ekonominį ir ekologinį vystymąsi ir krašto tvarkymą siekiant visapusiškai išnaudoti vietos sąlygų ypatumus bei išsaugoti regionų savastį.

202.4. Siekiama švelninti gyvenimo kokybės regionines disproporcijas mažinant socialinius ir ekonominius Lietuvos regionų skirtumus.

202.5. Siekiama remti rinkos ekonomikos plėtrą kiekviename šalies regione, sudaryti reikiamas ilgalaikės plėtros sąlygas;

202.6. Siekiama garantuoti, kad dėl planuojamos tikslinės plėtros nepablogės atskirų šalies teritorijos dalių ekologinė situacija, o bus sudarytos prielaidos jai pagerinti.

203. Numatoma taikyti strateginį (koordinacinį, horizontalų) regionų planavimą inicijuojant horizontalaus modelio partnerystes ir tęsti jau pradėtą teritorinį (savarankišką, vertikalųjį) regionų planavimą inicijuojant vertikalaus modelio partnerystes.

204. Specifinėms regioninėms plėtros problemoms regioniniu mastu spręsti tikslinga rengti ir įgyvendinti tikslines integruotos regioninės plėtros programas bei išnaudoti vietines ir regionines plėtros iniciatyvas inicijuojant mišraus modelio partnerystes.

205. Savivaldybės, kurios yra susijusios daugiau nei keletu intensyvių funkcinių ryšių, skatinamos rengti bendrus kompleksinio teritorijų planavimo dokumentus, siekiant valdyti miestų išorinę plėtrą ir efektyvinti esamų urbanistinių struktūrų panaudojimą.

ANTRAS SKIRSNIS

PARTNERYSČIŲ MODELIAI

206. Regioninėje urbanistinėje struktūroje veikiančioms partneryščių grupėms (Rytų Lietuvos, Vidurio Lietuvos, Vakarų Lietuvos, Pietų Lietuvos, Šiaurės Lietuvos) numatoma rengti valstybės dalies kompleksinio teritorijų planavimo dokumentus (bendruosius planus), kurie derintų regionų plėtros planus ir turėtų teritorinę dimensiją. Šie dokumentai turėtų detalizuoti LR BP regioninės politikos ir regionalizuoto erdvinių struktūrų vystymo nuostatas bei pakeisti apskričių bendruosius planus.

207. Regioninėje urbanistinėje struktūroje veikiančioms partneryščių grupėms numatoma rengti bendras miestų (metropolinių centrų) ir regionų koordinuotos plėtros strategijas. Pastarosios pagrindas yra į jų formos ypatumus (sisteminių ir struktūrinių teritorinės organizacijos, taip pat ir morfologinius bruožus) ir jų kaitos dėsningumus orientuota integruota tikslų, uždavinių ir priemonių sistema.

208. Partneryščių modeliai yra skirti regioninės urbanistinės struktūros gyvybingumo palaikymui, darnios plėtros ir vystymosi skatinimui. Numatomi trijų rūšių partneryščių modeliai: horizontalus, vertikalus ir mišrus. Jais nustatomi skirtingi partneryščių formavimo ir veikimo principai. Partneryščių modeliai nusako partneryščių rangą, projektų, reikalingų partnerystėms įgyvendinti, pobūdį, jų iniaciatorius ir vykdytojus, taip pat įgyvendinimo formas.

208.1. **Horizontalios partnerystės modelis** numato to paties rango, bet skirtingų sektorių interesus atstovaujančių institucijų bendradarbiavimą.

208.2. **Vertikalios partnerystės modelis** numato skirtingo rango institucijų bendradarbiavimą.

208.3. **Mišrus partnerystės modelis** numato skirtingo rango institucijų, privataus ir viešo sektorių bendradarbiavimą, regionų plėtros tarybų, miestų savivaldybių, bendruomenių organizacijų, verslo struktūrų, asociacijų bendradarbiavimą.

209. Siekiama planuoti teritorijas holistiškai jas grindžiant dinamiško pobūdžio partnerystėmis tarp institucinio ir privataus sektorių. Strateginis kompleksinis planavimas koordinuoja ekonominių veiklų teritorinį pasiskirstymą remiantis masto ir aglomeracijos ekonomikos, fizinių gretimybių ir aukšto mobilumo paslaugų principais siekiant didesnio ekonominio produktyvumo, konkurencingumo ir valstybės gerovės.

210. Vyriausybės institucijos turi remti savivaldybių bendradarbiavimą, siekiant užtikrinti optimalų išteklių mobilizavimą ir tausų naudojimą bei užkirsti kelią nesveikai konkurencijai tarp vietos valdžios institucijų. Siekiama, kad partneryščių tinklo kūrimas apjungtų valstybės lėšų panaudojimą konkretiems bendriems projektams tarp skirtingo rango institucijų efektyvinant šalies išteklius ir užtikrinant šalies resursų efektyvų naudojimą.

211. Prioritetinių partneryščių inicijuojami bendri projektai turi siekti lanksčiau prisitaikyti prie besikeičiančios demografinės situacijos, optimizuoti išteklius ir jos išlaikymo kaštus, siekiant aukštos gyvenimo kokybės visoje šalies teritorijoje. Siekiama glaudaus bendradarbiavimo tarp skirtingo rango valdžios institucijų, kad jų teritorijų infrastruktūra ir paslaugos būtų kuriamos kokybiškos ir išliktų patrauklios.

212. Partneryščių modelių veiklos procesas turi būti interaktyvus ir skatinti vienytis, bendradarbiauti ir stiprinti šalies urbanistinę sistemą. Tam turi būti pasitelkiami strateginio kompleksinio planavimo principai numatant tiesioginį ryšį su sprendinių ir strateginių projektų finansavimu.

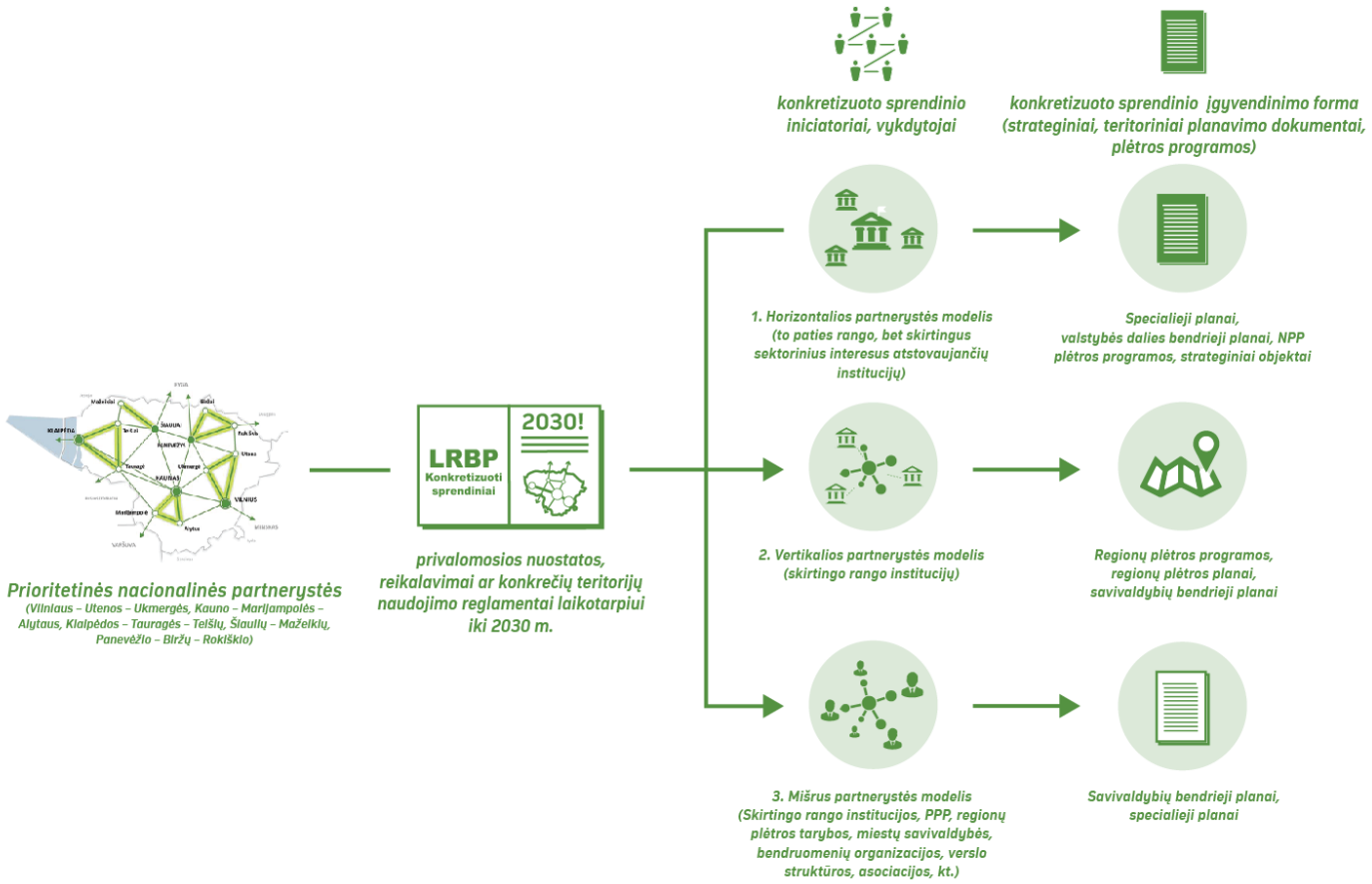

7.pav. Partneryščių modelių paaiškinimo schema

TREČIAS SKIRSNIS

PRIORITETINIŲ PARTNERYSČIŲ GRUPIŲ REGIONINĖ DIMENSIJA

BENDROSIOS NUOSTATOS DĖL REGIONALIZUOTO STRUKTŪRŲ VYSTYMO

213. **Urbanizuotų ir planuojamų urbanizuoti teritorijų plėtojimas**. Siekiant valdyti miestų išorinę plėtrą tikslinga rengti kelių, intensyviais funkciniais ryšiais susijusių savivaldybių teritorijų ar jų dalių, kompleksinio teritorijų planavimo dokumentus arba derinti interesus skirtingų sektorių (socialinės, susisiekimo ir inžinerinės infrastruktūros plėtra, kultūros paveldo ir gamtos apsauga, investicijos ir darbo vietų kūrimas, viešojo transporto sistemos plėtra ir pan.) pagrindu.

214. Numatoma skatinti didžiųjų miestų ir jų žiedines savivaldybes rengti bendrus kompleksinius teritorijų planavimo dokumentus formuojant faktines užstatymo ribas ir vengiant fragmentinės stichiškos plėtros. Šiems planavimo dokumentams įgyvendinti siūloma inicijuoti mišraus modelio partnerystes.

215. Regionų plėtros planuose ir žemesnio lygmens kompleksiniuose teritorijų planavimo dokumentuose formuoti miestų urbanistines sistemas (kitaip – faktines urbanizuotas ir numatomas urbanizuoti teritorijas) bendrai keliuose administraciniuose vienetuose.

216. Mišrios partnerystės modelio pagrindu rengti bendras miestų centrinių dalių ir aplinkinių teritorijų regeneracijos, masinės statybos rajonų modernizacijos ar buvusių industrinių zonų konversijos programas, kurios apimtų dideles teritorijas ir kompleksiškas priemones.

217. Regionų teritorijų atnaujinimą ir periferinių vietovių nuoseklesnį formavimą grįsti vietos bendruomenių, valdžios ir verslo struktūrų bendradarbiavimu.

218. Vystant urbanizuotas ar numatant naujos plėtros teritorijas remtis gyvybingų, socialių ir tvarių urbanistinių struktūrų teritorinėmis nuostatomis. Plėtojant urbanizuotas teritorijas vadovautis kompaktiško miesto strateginėmis nuostatomis, kurios atitinkamai išdėstytos šiose temose: esminiai planavimo principai, dominuojantys teritorijų vystymo režimai, urbanizuoto regiono formos ypatybės, kompaktiško miesto skatinimo, vystymo priemonės, teritoriškai lokalizuotos urbanistinės politikos nuostatos.

219. Taikyti kompaktiško vystymosi principus įgyvendinančias plėtros ribojimo priemones: nustatyti teritorinės plėtros ribas, taikyti privalomuosius žemės konsolidavimo principus, įsisavinti apleistas teritorijas ir kitus vidinius teritorinius rezervus, vengti taškinio monofunkcinio užstatymo, taikyti dominuojantį polifunkcišką perimetrinį užstatymą.

220. Siekiant įveiklinti rekreacinius išteklius regionuose numatoma steigti naujus rekreacinius parkus ir kompleksus, vystyti kurortines teritorijas užtikrinant patogų ir sklandų lankytojų pasiskirstymą, teikiant multimodalines susisiekimo paslaugas.

221. Sudaryti prielaidas naujoms investicijoms į pramonę. Pageidautina, kad teritorijos investicijoms į pramonę būtų šalia geležinkelio ir (ar) tarptautinio lygio automagistralių, lengvai pasiekiamos būsimiesiems darbuotojams, tinkamo dydžio investuotojams.

222. Plėtoti urbanizacijos funkcinį kompleksiškumą, t. y. sutelkti greta vienas kito tai, kas tarpusavyje yra glaudžiai susiję: gyvenimas – darbas, gyvenimas – aptarnavimas ir panašiai.

223. Liberaliau panaudoti urbanistinių centrų ir kaimiškųjų gyvenviečių verslumo potencialo galimybes. Užtikrinti pakankamą ir racionalią kaimiškųjų teritorijų aptarnavimo sistemą. Gyventojams reikės pirminės sveikatos apsaugos, švietimo, socialinės rūpybos ir kitų socialinės infrastruktūros įstaigų, t. y. centrų sistemos. Jeigu tam tikrose gyvenvietėse telksis socialinė ir techninė infrastruktūra, racionalu kaip tik čia skatinti ir verslo plėtrą. Pageidautina, kad šios gyvenvietės plėtotųsi ir kaip kaimiškųjų teritorijų aptarnavimo židiniai, ir kaip smulkaus verslo koncentracijos vietos. Svarbu atitinkamai parinkti tokius kaimiškųjų teritorijų aptarnavimo branduolius.

224. **Švietimo paslaugų vystymas.** Prioritetas bendrojo ugdymo įstaigų efektyvinimui savivaldybių lygmeniu teikiamas atsižvelgiant į bendrojo ugdymo reikmėms naudojamą infrastruktūrą, ugdymo reikmėms ir aplinkai išlaikyti skiriamas lėšas, demografines tendencijas savivaldybių ribose arba bendradarbiaujant su šalia esančiomis savivaldybėmis, apjungiant ir / arba dalinantis bendra infrastruktūra ir / arba žmogiškaisiais ištekliais.

225. Užtikrinamas tolygus ikimokyklinio ir pradinio ugdymo paslaugų prieinamumas visuose Lietuvos regionuose kuo arčiau vaiko gyvenamosios vietos. Išnaudojama šalia esanti perteklinė infrastruktūra ten, kur tai ekonomiška. Esant naujos infrastruktūros kūrimo būtinybei, jos statybos ir išlaikymo kaštai turi būti mažesni nei standartinių technologijų (pvz., modulinių pastatų statyba). Nuo rajonų centrų labiau nutolusiose savivaldybėse, kaimo vietovėse kaip alternatyva esamos infrastruktūros pritaikymui ir / arba naujos kūrimui vystomos mobilios švietimo paslaugos (pvz., mobilus darželis vaikams).

226. Sprendžiant ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo tinklo efektyvinimo klausimus didžiųjų miestų savivaldybėse, kartu turi būti vertinama ir privataus sektoriaus švietimo infrastruktūra, kuri yra sudėtinė švietimo sistemos dalis. Siekiant geriausiai patenkinti gyventojų poreikius, derinami interesai tarp viešojo ir privataus sektoriaus švietimo paslaugų teikėjų.

227. Siekiant efektyviai įgyvendinti dvikalbį ugdymą Vilniaus raj. ir Šalčininkų raj. savivaldybėse, įgyvendinami kompleksiniai sprendimai ir derinami veiksmai tarp skirtingų steigėjų, LR švietimo, mokslo ir sporto ministerijos.

228. Tęsiama profesinių mokyklų tinklo pertvarka, efektyvinant šių įstaigų tinklą Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Tauragės, Alytaus, Utenos, Marijampolės regionuose.

229. Efektyvinamas Vilniaus, Šiaulių, Kauno ir Klaipėdos regionuose esančių universitetų tinklas. Įgyvendinant aukštojo mokslo reformą:

    229.1. užtikrinamas balansas tarp universitetinio, koleginio aukštojo mokslo ir profesinio rengimo;

229.2. panaikinamas dubliavimas mieste, regione, sektoriuje ir tarp subsektorių (universitetų, kolegijų, profesinio mokymo įstaigų);

229.3. sujungiamos paslaugos, infrastruktūra, panaudojami institutai, slėniai, mokslo ir technologijų parkai;

229.4. telkiamas potencialas plačios aprėpties mokslo universitetus steigiant metropoliniuose urbanistiniuose centruose, vystant įvairias partnerystes tarp universitetų (akademijų), kolegijų ir profesinio mokymo įstaigų (galimos institucinės ir tinklinės jungtys).

230. **Sveikatos priežiūros paslaugų vystymas.** Prioritetas sveikatos apsaugos tinklo efektyvinimui savivaldybių lygmeniu teikiamas atsižvelgiant į stacionaraus gydymo lovų skaičių, vertinant jų užimtumo rodiklius ir alternatyvių veiklos formų plėtrą mažinant stacionarinių paslaugų apimtis (pvz., dienos stacionaro).

231. Prioritetas teikiamas hospitalizacijos mažinimui ir naujų efektyvesnių sveikatos priežiūros paslaugų formų plėtrai (dienos chirurgijos, dienos stacionaro, stebėjimo paslaugos, kt.). Gerinami lovų fondo panaudojimo rodikliai – lovos funkcionavimo, vidutinės gulėjimo trukmės, lovos apyvartos ir kt.

232. Sveikatos priežiūros įstaigų tinklo efektyvinimas vykdomas atsižvelgiant į sveikatos priežiūros įstaigų grupes, įgyvendinant konsoliduoto sveikatos priežiūros įstaigų tinklo, užtikrinančio sveikatos priežiūros paslaugų suteikimo galimybes atitinkamose įstaigų grupėse pagal pacientų sveikatos būklės ir patologijų sudėtingumo pasiskirstymo srautus, modelį.

233. Savivaldybėse, kuriose visuomenė sensta ir gyventojų skaičius mažėja sparčiausiai (daugumoje Šiaurės, Šiaurės rytų ir kt. periferinėse savivaldybėse) didės slaugos ir ilgalaikio palaikomojo gydymo paslaugų poreikis. Užtikrinamas tokių paslaugų teikimas institucijoje, taip pat vystomos integruotos sveikatos ir socialinės paslaugos teikiant šias paslaugas pacientų namuose.

234. **Socialinių paslaugų vystymas.** Prioritetas vystant socialinių paslaugų tinklą savivaldybių lygmeniu teikiamas atsižvelgiant į dabartines nestacionarių socialinių paslaugų išvystymo apimtis savivaldybėse. Vertinamas tam tikrų paslaugų gavėjų skaičius (pvz., dienos centruose paslaugas gaunantys vaikai iš socialinės rizikos šeimų, socialinių paslaugų asmens namuose gavėjai) ir vietų skaičius nestacionariose socialinių paslaugų įstaigose (pvz., laikino gyvenimo įstaigose).

235. Savivaldybėse, kuriose trūksta nestacionarių socialinių paslaugų, vykdoma tokių paslaugų plėtra, teikiant jas namuose ir nestacionariose socialinių paslaugų įstaigose (dienos centruose, laikino gyvenimo namuose, savarankiško gyvenimo namuose, socialinės priežiūros centruose, bendruomenės centruose ir kt.). Šalia esančios savivaldybės, esant poreikiui, bendradarbiauja tarpusavyje, koordinuoja žmogiškuosius išteklius, esant galimybei telkia mobilias specialistų komandas.

236. Šiaurės rytų Lietuvoje ir pietinėje Lietuvos dalyje, kur demografinės senatvės koeficientas yra didžiausias ir ryškios senėjimo tendencijos, užtikrinama kokybiška institucinės globos paslaugų infrastruktūra senyvo amžiaus asmenims, tačiau institucinės globos paslaugos teikiamos tik išnaudojus kitas (alternatyvias institucinei globai) nestacionarių socialinių paslaugų teikimo galimybes.

237. **Regioninė kultūros politika**. Kultūra ir menas aprėpia įvairiausius žanrus ir meninės veiklos sritis ir prisideda prie kultūrinio, meninio regionų bendruomenių ugdymo. Atsižvelgiant į kultūros sukuriamas vertes, bei poreikį įgyvendinti subalansuotą kultūros politiką, prioritetas teikiamas kultūros prieinamumo teritorinių netolygumų regionuose mažinimui ir geresniam skirtingų kultūros paslaugų teikėjų lygmenų bendradarbiavimui.

238. Būtinos kultūros paslaugos nėra tolygiai prieinamos regioniniu lygmeniu. Prioritetas teikiamas tolygiam bazinių kultūros paslaugų prieinamumui visoje šalies teritorijoje. Siekiant efektyvinti kultūros paslaugų sklaidą, prioritetas teikiamas optimaliam dažno, vidutinio ir reto poreikio kultūrinių paslaugų pasiskirstymui tinkle, skatinti tolygų, aukštos vertės ir įvairių raiškos formų kultūros prieinamumą įvairioms visuomenės grupėms.

239. Įvertinus kultūros paslaugų teikėjų sukuriamą vertę (skirtingo poreikio paslaugų tolygumas, teikiamų paslaugų spektras, sukuriama socialinė vertė, apsilankymų skaičius) ir turimus išteklius (organizacijų biudžetas, plotas kultūrinei veiklai, darbuotojų skaičius, paslaugų teikėjų tankis), numatomas prioritetinis kultūros paslaugų teikėjų tinklo efektyvinimas teritorijose, kur turimi ištekliai nėra pakankamai įveiklinti.

240. Įvertinus skirtingo poreikio (būtino, dažno, tarpinio, reto) kultūros paslaugų pasiskirstymą, identifikuojamas būtinųjų paslaugų trūkumas didesniuose urbanistiniuose centruose ir retų paslaugų perteklius kaimiško tipo vietovėse. Numatomas efektyvesnis kultūros paslaugų teikėjų pasiskirstymas, užtikrinant būtinųjų paslaugų prieinamumą didesniuose urbanistiniuose centruose ir retų paslaugų mobilumą aplinkinėse savivaldybėse.

241. Centralizuotas Lietuvos kultūros politikos modelis neleidžia lanksčiai prisitaikyti prie besikeičiančių kultūros vartojimo sąlygų, atsižvelgti į naujausias kultūros pateikimo tendencijas, pasiekti tikslinių kultūros vartotojų auditorijų ir efektyviai valdyti kultūros sektoriaus. Prioritetas teikiamas bendradarbiavimui tarp valstybinio, savivaldos ir nevyriausybinių sektorių, telkiant finansinius, žmogiškuosius bei infrastruktūrinius išteklius, užtikrinant profesionalaus ir mėgėjų meno partnerystę, vykdant kultūrinę bendruomenių edukaciją.

242. Prioritetas teikiamas aiškiam kultūrinių funkcijų atskyrimui skirtingais lygmenimis, išskiriant regioninius kultūrinių kompetencijų centrus, ir kuriant urbanistinių centrų partnerystėmis grįstą kultūros paslaugų teikėjų tinklą.

243. Lietuva, turėdama skirtingus ir unikalius etnografinius regionus, gali kurti ne tik lokalią ar nacionalinę, bet ir regioninę kultūrinę tapatybę. Prioritetas teikiamas regionų patrauklumo didinimui vietos gyventojams ir turistams per tapatybės vystymą, vietos kultūros išteklių naudojimą, naujų naratyvų, grįstų regioniniu išskirtinumu, kūrimą.

244. Efektyvinti viešųjų paslaugų (ugdymo, sveikatos priežiūros, socialinių ir kultūros paslaugų) įstaigų veiklą savivaldybėse dalinantis infrastruktūra arba žmogiškaisiais ištekliais, įvertinus infrastruktūros išlaikymui skiriamas lėšas, paslaugų vartotojų skaičių, struktūrą, infrastruktūros poreikį, demografines tendencijas ir galimybes bendradarbiauti tarpusavyje (ugdymo ir kultūros paslaugos, sveikatos priežiūros ir socialinės paslaugos, socialinės paslaugos ir kultūros paslaugos) arba su gretimomis savivaldybėmis. Tikslinga kultūros paslaugų dalinė integracija ugdymo procese kuriant vietos ar regiono tapatybę.

245. **Susisiekimas ir mobilumas.** Susisiekimo ir mobilumo sprendiniai suformuoti siekiant: užtikrinti gyventojams ir regiono svečiams paslaugų pasiekiamumą saugiai per norminį laiką regiono viduje, taip pat patogų susisiekimą su kitais regionais ir aukštesnio lygmens paslaugų centrais; užtikrinti saugų ir santykinai greitą prekių, krovinių bei paslaugų judėjimą regiono viduje, taip pat už jo ribų; bendradarbiauti įgyvendinant regiono socialinės ir ekonominės plėtros prioritetus.

246. Siekiant padidinti eismo saugumą ir eismo komforto lygį valstybinės reikšmės magistraliniuose kelių ruožuose, prioritetas teikiamas šių kelių kokybei gerinant suminį dangos būklės indeksą (DBI). Indekso žemiausia grupės riba, šios reikšmės keliams, turi būti ne žemesnė kaip „patenkinamai". Rekonstruojant ir remontuojant magistralinės reikšmės kelius, priskiriamų kelių ruožų grupėms su indeksu „labai blogai" ir „blogai" (pagal DBI rodiklį), turi nebelikti, o valstybinės reikšmės krašto kelių, dalį siekiama sumažinti iki 17 proc.

247. Mažinti valstybinės reikšmės krašto kelių, netenkinančių minimalaus pločio reikalavimų pagal kelio kategoriją dalį. Siektina reikšmė, kad tokių kelių ruožų iki 2030 m. liktų ne daugiau kaip 2 proc. Prioritetas teikiamas intensyviausiems kelių ruožams vertinant ir eismo įvykių duomenų suvestinius duomenis.

248. Užtikrinti viešųjų elektromobilių įkrovimo prieigų įrengimą šalia valstybinės reikšmės kelių prioritetą teikiant magistraliniams ir krašto keliams bei krašto ir rajoninių kelių sankryžoms ne didesniu kaip 40-50 km atstumu, bendradarbiaujant su esamų degalinių valdytojais ir nekuriant perteklinės infrastruktūros.

249. Tarpmiestinei keleivių logistikai vykdyti remiamas netaršių ir mažataršių viešojo ir privataus transporto priemonių pasirinkimas. Ribojamos ir apmokestinamos taršios, reikalavimų netenkinančios transporto priemonės.

250. Siekiant vystyti susisiekimo sistemos infrastruktūrą, viešojo transporto, užtikrinti alternatyvius keliavimo būdus, daugiarūšiškumą ir įvairiarūšiškumą, prioritetą darniai kelionių struktūrai, numatoma tolimesnė visų mobilumo paslaugų plėtra rengiant žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentus, nustatant ir įgyvendinant priemones, atitinkančias mobilumo zonos efektyvumo lygmenį. Aukšto, vidutinio efektyvumo bei mobilumo kaip teisės (privežamųjų paslaugų) mobilumo zonos pavaizduotos brėžinyje „Regionai 2030".

251. Prioritetas teikiamas efektyvesnių viešojo transporto paslaugų vystymui skirtingo lygmens mobilumo paslaugas teikiančiose zonose ir tarp jų, šias paslaugas sureguliuojant hierarchiškai per jų dažnio, sklaidos,

kelionės trukmės ir išlaidų efektyvinimą. Partneryščių ribose įvertinant esamą ir vystomą infrastruktūrą nustatomas prioritetinis ir alternatyvus viešasis transportas. Mobilumo kaip teisės (privežamųjų paslaugų) teritorijose, atlikus papildomus tyrinėjimus ir analizes ir patikslinus jas rengiant žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentus bei bendradarbiaujant su nauja viešojo transporto agentūra, viešojo susisiekimo paslaugos turėtų būti organizuojamos pagal poreikį principu, sudarant teisę retai užstatytose teritorijose, kur neefektyvu palaikyti tradicinį viešojo transporto tinklą, gyvenantiems žmonėms gauti privežimo iki aukštesnio lygio susisiekimo ir kitas paslaugas teikiančių urbanistinių centrų.

252. Vidutinio mobilumo zonose užtikrinamas regioninio palaikomojo ir papildomojo tipo arba aukštesnio (priklausomai nuo to kuris yra arčiausiai) lygmens urbanistinių centrų pasiekiamumas viešuoju transportu, konsoliduojant regioninio lokalinio lygmens paslaugas teikiančių centrų gyventojus ir nedubliuojant tarpmiestinių/tarpregioninių kelionių, kurios aukšto mobilumo paslaugų zonose vystomos į aukštesnio lygmens mobilumo paslaugas teikiančius urbanistinius centrus.

253. Aukšto mobilumo paslaugų zonose numatomas sostinės, transnacionalinio, pajūrio ir regioninio plėtojamojo tipo bei partnerystėmis susietų urbanistinių centrų (Vilniaus-Kauno, Panevėžio-Šiaulių, Klaipėdos-Palangos) pasiekiamumas tarpusavyje ir iš regioninių papildomojo bei palaikomojo tipo lygmens urbanistinių centrų, orientuojantis į dažnus, greitus ir reguliarius tiesioginius viešojo transporto reisus, nedubliuojant vidutinėje mobilumo zonoje vykstančio viešojo transporto paslaugų. Aukšto mobilumo zonoje būtina užtikrinti tarpmiestinio viešojo transporto suderinamumą su efektyviu priemiestiniu ir miesto viešuoju transportu, taip užtikrinant sinergiją tarp skirtingo lygio paslaugų ir nepertraukiamą mobilumą.

254. Prioritetas teikiamas partneryščių kūrimui tarp susisiekimo infrastruktūrą valdančių, paslaugas reglamentuojančių institucijų ir jas teikiančių įmonių, taip pat išmaniųjų paslauginio judumo sprendimų kūrimui, kurie leistų supaprastinti vartotojų naudojimąsi viešuoju transportu, apjungiant skirtingas transporto rūšis ir kitas mobilumo paslaugas (dalijimosi sprendimai). Tikslui įgyvendinti numatoma kurti bendrą dalijimosi sprendinių ir viešojo transporto koordinavimo, plėtros bei organizavimo agentūrą arba papildyti veikiančią agentūrą funkcijomis, kuri valstybės mastu užtikrintų mobilumo kaip paslaugos platformos sukūrimą (*angl. mobility as a service*), vieno bilieto sistemos išvystymą, plėtrą, palaikymą, keleivių judėjimo duomenų apskaitą ir analizę bei pasiūlymų teikimą dėl mobilumo sprendinių plėtros ir mobilumo zonų pagal lygmenis tikslinimą.

255. Parengti Lietuvos bevariklio transporto trasų bendrą vystymo strategiją. Plėtoti bevariklio transporto infrastruktūrą regioninio, nacionalinio ir tarptautinio lygmens susisiekimo paslaugas teikiančių centrų jungtyse ir jų periferijose. Vystyti valstybinių parkų, turizmo ir stambių rekreacijos objektų pasiekiamumą bevarikliu transportu, integruojant į valstybinį ir tarpvalstybinį bevariklio transporto trasų tinklą.

256. Plėsti eksploatuojamų vidaus vandens kelių ilgį pritaikant laivybai, kai prioritetas teikiamas keleivinei ir pramoginei laivybai. Perspektyvoje atsižvelgiant į tarptautinio vidaus vandens kelio E41 išvystymą, planuoti krovininės laivybos vystymą Neries upe - nuo Kauno iki Jonavos.

257. **Inžinerinis aprūpinimas.** Inžineriniai sprendiniai suformuoti siekiant: sudaryti prielaidas, kad geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugos būtų ne tik prieinamos, bet ir geidžiamos vartotojų; plėtoti paviršinų nuotekų surinkimo, akumuliavimo ir antrinio panaudojimo sistemas regionų urbanizuotose teritorijose ir mažinti užtvindymo ir potvynių rizikas; skatinti individualiai šildomų namų ūkių perėjimą prie netaršių ir mažo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio technologijų; skatinti daugiabučių namų ir savivaldybių viešųjų pastatų modernizavimą didinant energijos vartojimo efektyvumą.

258. Intensyvinti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumą vartotojams, sudarant galimybes prisijungti prie centralizuotų tinklų. Prioritetas teikiamas naujų vartotojų prijungimui prie įrengtų tinklų, naudojant skatinimo mechanizmą. Gyvenvietėse, turinčiose iki 2000 gyventojų, statyti individualias ir (arba) grupines geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemas. Skatinti gretimų savivaldybių partneriavimą įrengiant ir aptarnaujant šias sistemas.

259. Skatinti regioninių vandentvarkos įmonių kūrimą siekiant sumažinti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainų netolygumą, efektyviau įgyvendinti nacionalinius bei Europos sąjungos įsipareigojimus.

260. Plėtoti paviršinų nuotekų surinkimo, akumuliavimo ir antrinio panaudojimo (pvz. želdinių laistymui) sistemas regionų miestuose ir miesteliuose. Mažinti nelaidžių dangų kiekį urbanizuotose ir urbanizuojamose

teritorijose, naudoti inovatyvias paviršinių nuotekų valdymo technologijas siekiant sumažinti susidarančius didelius paviršinių nuotekų kiekius gausių kritulių metu. Inventorizuoti miestų urbanizuotų teritorijų paviršinių nuotekų tvarkymo sistemas ir planingai vykdyti jų rekonstrukciją ir / ar naują statybą, siekiant mažinti užtvindymo riziką.

261. Mažinti potvynių riziką ir potvynių metų užliejamų apgyvendintų teritorijų plotus. Rengiant savivaldybių bendruosius planus nustatyti apribojimus statyboms potvynių grėsmės teritorijose. Rekonstruoti esamus ar statyti naujus inžinerinius apsaugos statinius, kurie užtikrintų statinių ir teritorijų apsaugą nuo patvenkimo ir užtvinimo.

262. Skatinti daugiabučių namų ir savivaldybių viešųjų pastatų modernizavimą didinant energijos vartojimo efektyvumą (saulės jėgainių įrengimas ant pastatų stogų, šilumos siurblių, skirtų karšto vandens bei šilumos energijos gamybai, diegimas).

263. Skatinamas naujų energijos gamybos technologijų iš geoterminių išteklių kūrimas ir jų integravimas į energetikos sistemą. Prioritetas teikiamas sekliosios geoterminės energetikos vystymui, numatant skatinimo mechanizmą.

264. Vystyti centralizuotą vėsumos energijos tiekimo tinklą į bendrą sistemą sujungiant naujus aukštos energetinės klasės daugiabučius namus ir administracinės paskirties pastatus.

265. Sukurti decentralizuoto sektoriaus aprūpinimo šiluma inventorizavimo sistemą. Skatinti individualiai šildomų namų ūkių perėjimą prie netaršių ir mažo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio technologijų.

266. Vystyti atskirą maisto atliekų surinkimo sistemą taip skatinant efektyvesnį atliekų rūšiavimą. Skatinti įvairių sektorių bendradarbiavimą atliekų rūšiavimo intensyvinimui. Pasinaudojant užsienio šalių praktika sukurti ir taikyti skatinimo mechanizmą atliekas rūšiuojantiems vartotojams.

267. Skatinti nuotekų dumblo tvarkymą ir apdorojimą uždarose patalpose, užtikrinant kvapų sklidimo prevenciją ir dujų išvalymą prieš išleidžiant į aplinką. Skatinti apdoroto nuotekų dumblo naudojimą žemės ūkyje, energinių augalų, žaliavinių medžių ir krūmų plantacijoms auginti, pažeistoms teritorijoms, miestų žaliosioms erdvėms ar pakelėms rekultivuoti.

268. Skatinti savivaldybių bendradarbiavimą vystant atsinaujinančių energijos išteklių parkų steigimą. Rengti regioninio lygmens teritorijų planavimo dokumentus šių parkų steigimui.

269. **Ekonominis vystymas.** Skatinamos investicijos, kurios didina vidaus vartojimą, palaiko užimtumą ir prisideda prie aukštos pridėtinės vertės darbo vietų kūrimo bei tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo. Prioritetas teikiamas gamybos produktyvumo didinimui, t.y. perėjimui prie skaitmeninės ekonomikos, inovacijų ir mokslinių tyrimų.

270. Atskiruose Lietuvos regionuose investuojama į tvarų augimą užtikrinančius ekonominės infrastruktūros projektus, gerinama verslui reikalinga infrastruktūra. Numatyti prioritetiniai regionų ekonominės plėtros centrai, kuriuose plėtojama pramoninė gamyba, vystomi LEZ, pramonės parkai ir kitos pramoninės teritorijos.

271. Ekonominė plėtra regionuose vykdoma atsižvelgiant į esamą specializaciją ir sukauptą potencialą atitinkamose ekonominės veiklos srityse bei funkcinius ryšius ir bendradarbiavimo galimybes su partneryščių teritorijose esančiomis savivaldybėmis.

272. Specializacijos vystymui tarp skirtingų savivaldybių ir regionų reikalingas savivaldybių įsitraukimas ir koordinuotas bendradarbiavimas, todėl kiekvienoje partneryščių teritorijoje kuriama juridinę galią turinti regioninė valdymo struktūra, kuri bus atsakinga už specializacijos vystymą ir savivaldybių bendradarbiavimo šiuo klausimu koordinavimą.

273. Vystant ekonominės plėtros specializacijas skirtingose partneryščių teritorijose, nacionaliniu lygmeniu rengiami siūlymai dėl reikiamų ekonominių paskatų ir finansinių instrumentų, užtikrinamas regioninę specializaciją atitinkančių pagrindinių urbanistinių centrų darbuotojų kompetencijos ugdymas.

274. **Rekreacinių išteklių įveiklinimas.** Siekiant įveiklinti regionų gamtinius rekreacinius išteklius, gamtinį ir kultūrinį potencialą, kurti naujas darbo vietas, skatinti vietos verslumą, didinti materialines investicijas bei mažinti regionų atskirtį, Lietuvos regionuose kuriami rekreaciniai parkai ir kompleksai. Tokie parkai ir

kompleksai planuojami ir steigiami savivaldybių partneryščių pagrindu (horizontalus partnerystės modelis) kaip rekreacinio prioriteto teritorija, skirta turizmo ir poilsio paslaugų infrastruktūrai plėtoti.

275. Rekreaciniuose parkuose ir kompleksuose galima pastatų ir statinių statyba. Juose teikiamos viešosios ir privačios turizmo paslaugos (apgyvendinimo, maitinimo, sveikatingumo, viešbučių, gydyklų, kempingų, stovyklų, stovyklaviečių ir kt.), taip pat įrengiama ir plėtojama viešoji turizmo infrastruktūra (paplūdimiai, dviračių, pėsčiųjų, slidžių, riedučių takai ir trasos, sporto, ir sveikatinimo įrenginiai ir kita).

276. Rekreacinių parkų ir kompleksų įrengimas, bendri inžinerinio parengimo, aprūpinimo geriamuoju vandeniu, nuotekų sistemomis, atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo ir energijos taupymo principai, taip pat bendrieji užstatymo intensyvumo bei aukštingumo parametrai numatomi savivaldybių lygmens kompleksiniuose teritorijų planavimo dokumentuose.

277. Įveiklinti urbanizuotų teritorijų rekreaciniai ir turizmo ištekliai, turintys balneologinę, kultūrinę, istorinę, memorialinę ir kt. vertę, paskelbti kurortais, kurortinėmis vietovėmis, pripažinti patraukliomis turizmo vietovėmis. Juose išplėtota, tačiau dar nėra pakankama turizmo ir poilsio infrastruktūra. Todėl šiose vietovėse tikslinga tolesnė turizmo ir poilsio infrastruktūros plėtra, siekiant plėtoti aukštos kokybės turizmo paslaugas ir jų įvairovę.

278. Siekiant tolygiau paskirstyti rekreacinių išteklių naudojimą ir įveiklinti nutolusias gamtinių rekreacinių išteklių sankaupas, formuojami regioniniai rekreaciniai koridoriai Vilnius-Švenčionėliai-Ignalina-Turmantas (geležinkeliu), Vilnius-Druskininkai, Kaunas-Birštonas-Alytus-Druskininkai, Birštonas-Šakiai-Jurbarkas-Tauragė- Klaipėda. Savivaldybės, jungiamos šių koridorių ir taikydamos įvairius partneryščių modelius, vysto rekreacinę ir turizmo infrastruktūrą, teikia turizmo ir poilsio paslaugas įveiklinant materialaus paveldo objektus ir nematerialaus paveldo vertybes, gamtinius rekreacinius išteklius.

279. **Kraštovaizdžio vizualinė apsauga ir gamtos vertybių įveiklinimas.** Saugotini, ypač raiškius daugiaplanius vaizdus formuojantys kraštovaizdžio kompleksai, kurie sudaro šalies vizualinį estetinį potencialą, pažymėti brėžinyje “Kraštovaizdžio formavimas ir ekologinė pusiausvyra”. Siekiant išsaugoti šiuos kompleksus, jų vientisai suvokiamų erdvių (panoramų) atvirumą, matomumą ir suvokimo galimybes, nustatomi šie reikalavimai:

279.1. ypač saugomo šalies vizualinio estetinio potencialo arealuose ir vietovėse vėjo jėgainių, kitų 30 m ir aukštesnių statinių ir / ar pastatų statyba draudžiama;

279.2. rengiant savivaldybės ir vietos lygmens teritorijų planavimo dokumentus įtraukti nuostatas dėl kraštovaizdžio vizualinio estetinio potencialo apsaugos, įveiklinimo ir eksponavimo.

279.3. planuojant statyti aukštybinius statinius/pastatus teritorijose, besiribojančiose su saugomomis teritorijomis ir ypač saugomo kraštovaizdžio kompleksais, teisės aktų nustatyta tvarka atliekamas konkrečios teritorijos modeliavimas (vizualizacija) ir skaičiavimai, reikalingi kraštovaizdžio vizualinei apsaugai pagrįsti.

280. Siekiant įveiklinti gamtos vertybes kuriant kokybišką, tvarią aplinką, formuojant vietos identitetą, socialinį ir ekonominį patrauklumą numatoma:

280.1. tvarkyti saugomas teritorijas ir gamtos vertybes - išsaugoti, racionaliai naudoti ir atkurti pažeistus gamtos ir kultūros paveldo teritorinius kompleksus bei objektus (vertybes), pritaikyti saugomas teritorijas pažintiniam turizmui;

280.2. didinti gamtos vertybių integralumą regiono, savivaldybės ir vietovės socialinio ir ekonominio vystymo procese. Rengti saugomų teritorijų specialiojo ar kompleksinio planavimo dokumentus, derinančius vertybių apsaugą su kraštovaizdžio, gamtos vertybių naudojimo, pritaikymo ir įveiklinimo galimybėmis bei poreikiais.

280.3. skatinti glaudesnį valstybės ir savivaldybių institucijų bendradarbiavimą gamtos vertybių ir paveldo, biologinės įvairovės išsaugojimo, pritaikymo, įveiklinimo srityse, įtraukiant privačias iniciatyvas, formuojant regionines partnerystes. Šiam tikslui pasiekti taikyti įvairias visuomenės įtraukimo, tikslinių tyrimų, planavimo ir reglamentavimo bei finansines priemones.

281. **Kultūrinis kraštovaizdis.** Apibrėžiami 4 regioninio reikšmingumo kultūros paveldo arealai: Aukštaitijos, Dzūkijos, Suvalkijos, Rytų Žemaitijos, formuojantys išskirtinės raiškos kultūrinius kraštovaizdžius.

Prioritetiniai tvarkymo tikslai, saugant kraštovaizdžio kultūrinį identitetą regioninės reikšmės kultūros paveldo teritorijose, apima:

1) vertybių ir jas supančios aplinkos visumos autentiškumo išsaugojimą ateities kartoms;

2) susiformavusio istorinio ir gamtinio kraštovaizdžio modelio savitumo išsaugojimą;

3) kultūros paveldo – svarbaus kraštovaizdžio komponento – išryškinimą;

4) tradicinių etnografinių regionų kultūrinio kraštovaizdžio elementų atgaivinimą ir vystymą;

5) žemėnaudos, gyvensenos, kitų tradicijų tąsą.

282. Kultūros vertybių teritorijų tvarkymo prioritetinės kryptys regioninės reikšmės kultūros paveldo arealų zonose apima: konservavimą, restauravimą ir pritaikymą istoriškai susiklosčiusioms ir (ar) joms artimoms funkcijoms vykdyti, rekreacijai, turizmui plėtoti, išsaugant paveldo vertes, siekiant gyvenimo kokybės ir darnos. Siekiant išsaugoti vertingiausius Lietuvos istorinio kultūrinio karkaso struktūrinius elementus, padėti visapusiškai realizuoti prioritetinius nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos tikslus, nacionalinės ir regioninės reikšmės paveldo arealų zonose kraštovaizdžio apsaugos aspektu , numatomos šios kompleksinės apsaugos priemonės:

282.1. teisės aktų nustatyta tvarka vykdyti nuolatinę kultūrinio kraštovaizdžio ir paveldo kaitos, įskaitant klimato kaitos poveikio stebėseną;

282.2. įvertinti galimybę valstybės ir (ar) savivaldybės saugomų objektų statusą suteikti šių teritorijų kultūros vertybėms;

282.3. siekti, kad būtų užtikrinta pakankama valstybės ir/ar savivaldos institucijų, ES ar kitų tarptautinių fondų finansinė parama šių teritorijų kultūros vertybių tvarkymui;

282.4. teisės aktų nustatyta tvarka vykdyti apskaitos dokumentų tikslinimą ir vertybių inventorizavimą;

282.5. intensyviau taikyti kultūros paveldo teritorinės apsaugos principus, teisės aktų nustatyta tvarka steigiant kultūrinio tipo draustinius, saugomas vietoves, kt.;

282.6. įvertinti galimybes nustatyti papildomas vertybių apsaugos zonas, išskyrus atvejus, kai teritorijų ir apsaugos zonų ribos teisės aktų nustatyta tvarka yra patvirtintos specialiojo planavimo dokumentuose;

282.7. siekiant įveiklinti kultūrinio kraštovaizdžio generuojamą potencialą, prioritetas teikiamas kompleksinio planavimo dokumentams, numatantiems regionų , etnografinių regionų ir arealų bendrą kultūros paveldo vertybių, turizmo ir rekreacinės infrastruktūros plėtrą.

283. **Kultūros paveldas.** Pripažįstant, kad Lietuvoje yra penki etnografiniai regionai, pasižymintys istoriškai susiformavusias kultūriniais ypatumais: Aukštaitija, Dzūkija (Dainava), Suvalkija (Sūduva), Mažoji Lietuva ir Žemaitija, kad kiekvienas etnografinis regionas turi savo centrą : Aukštaitija - Panevėžį, Dzūkija (Dainava) - Alytų , Suvalkija (Sūduva) - Marijampolę, Mažoji Lietuva – Šilutę (Klaipėdą), Žemaitija – Telšius, nustatomi šie etnografinių regionų įveiklinimo prioritetai:

283.1. Skatinant etno horizontalias partnerystes, puoselėti kiekvieno etnografinio regiono tapatybę.

283.2. Stiprinant etnografinių regionų kultūrinę tapatybę, prioritetas teikiamas bendrų planavimo dokumentų, didinančių regioninę nematerialaus paveldo sklaidą ir raišką bei Įveiklinančių regionines kultūros paveldo vertybes, rengimui.

283.3. Integruoti etnografines tradicijas į kultūros, edukacines ir sklaidos programas.

283.4. Įveiklinti etno potencialą į kultūros kelių, turizmo ir rekreacinėje infrastruktūrą, didinti etno pažinimą regioniniame kontekste. Prioritetas teikiamas objektams , nutolusiems iki 30 km. atstumų nuo pažymėto kultūros kelio ašies .

283.5. Siekiant nematerialaus paveldo ir kultūros paveldo integralumo ir didesnės sklaidos, numatoma įveiklinti esamų kultūros kelių ir kuriamų kultūros kelių infrastruktūrą, rengiant šios infrastruktūros atskirus ar kompleksinius planavimo dokumentus. Prioritetas teikiamas planavimo dokumentų , apimančių visą LR BP sprendiniai apibrėžtą regioną, arealą ar etnografinį regioną, rengimui.

283.6. Įveiklinti etnografinių kaimų ir regioninių dvarų kultūros paveldą etnokultūros sklaidai, šiam tikslui pasiekti kurti bendras įveiklinimo programas.

283.7. Didinant dvaro sodybų paveldo integralumą į Lietuvos agrarines struktūras ir rekreacines, turizmo infrastruktūras, numatoma kurti bendrus regioninius dvarų paveldo bei etnografinių regioninio paveldo kompleksinius planus, prioritetas teikiamas planavimo dokumentų rengimui, apimančių kuo didesnį įveiklinimo funkcijų kiekį.

283.8. Skatinti etnokultūrinį turizmą regionuose ir tarp jų, didinti nematerialaus paveldo pažinimą ir sklaidą, šiam tikslui pasiekti kurti horizontalias ir mišrias regionines partnerystes.

283.9. Siekiant įveiklinti kuo didesnį kultūros paveldo objektų kiekį, numatoma didinti jo pasiekiamumą, naudojantis kuo įvairesniais keliavimo būdais -oru, plaukte, pėsčiomis, naudojantis įvairiomis transporto priemonėmis, prisitaikant prie skirtingų, pasiekiamų per vieną dieną atstumų (~30 km.), aptarnavimo poreikių, kuriant skirtingus infrastruktūros tipus, jų aptarnavimo, apgyvendinimo, pramogų infrastruktūras. Numatoma sukurtų infrastruktūrų tinklu naudotis proteguojant nematerialųjį paveldą, didinti jo sklaidą.

283.10. Skatinti regionus kaupti etnografinius eksponatus, steigti muziejus ir edukacinius centrus etnokultūrai palaikyti, išsaugoti ir puoselėti. Šiam tikslui pasiekti, naudoti vertikalias, horizontalias ir mišrias etnografinių regionų partnerystes. Neturint tokios galimybės, teikti autentiškus eksponatus Liaudies buities muziejui.

284. Taikant skirtingas partnerystes įveiklinti kultūros paveldo išteklius, integruoti kultūros paveldo vietoves – miestų, miestelių istorines dalis į besivystančių urbanistinių centrų infrastruktūrą, etnografinius kaimus, dvarus, jų arealus į besivystančias agrarinę be rekreacinę infrastruktūras, archeologinio, sakralinio ir memorialinio kultūros paveldo arealus į besivystančią rekreacinę infrastruktūrą. Įveiklintas, kaip išteklius kultūros paveldas, padeda kurti kokybišką, tvarią aplinką, formuoti vietos identitetą, socialinį ir ekonominį patrauklumą. Siekiant šių tikslų LR BP sprendiniais numatoma :

284.1. Integruoti kultūros paveldą į regioninio planavimo ir valdymo sistemas, apibrėžiant jo išsaugojimo, efektyvaus ir tvaraus naudojimo priemones visuose planavimo dokumentuose bei programose. Prioritetas teikiamas kompleksinio planavimo dokumentų rengimui.

284.2. Skatinti glaudesnį valstybės ir savivaldybių institucijų bendradarbiavimą paveldo išsaugojimo, pritaikymo, įveiklinimo, finansavimo ir kt. srityse, įtraukiant privačias iniciatyvas, formuojant regionines vertikalias partnerystes. Šiam tikslui pasiekti naudoti įvairias visuomenės įtraukimo, tikslinių tyrimų, planavimo ir reglamentavimo bei finansines priemones.

284.3. Siekiant išsaugoti, naudoti ir įveiklinti regioninius objektus, kompleksus ir vietoves, steigti bendrus valstybinius, savivaldybių ir privačių lėšų kultūros paveldo regioninius fondus, regionuose skatinti mecenatystes.

284.4. Integralios paveldo apsaugos principų diegimui kurti įvairių partneryščių praktinių gairių ir teisinių priemonių modelius, juos įgyvendinti regioniniame lygmenyje.

284.5. Kultūros paveldo įveiklinimui išnaudoti regioninių kultūros kelių, turizmo ir rekreacijos infrastruktūras.

284.6. Siekiant plėtoti regioninį turizmą ir rekreaciją, numatoma papildomai įveiklinti išskirtinį inžinerinio paveldo objektą - siaurąjį geležinkelį, pasitelkiant nematerialaus paveldo sklaidą bei vietos bendruomenių aptarnavimo sektorių išteklius bei infrastruktūrą. Numatoma siaurojo geležinkelio tinklo infrastruktūros plėtra, atkuriant traukinių eismą šiuo metu neveikiančiose atšakose.

285. Darnaus vystymosi strategijose kultūros paveldas traktuojamas kaip pagrindinė priemonė, padedanti išvengti kultūrinės globalizacijos, taip pat akcentuojamas teigiamas kultūros paveldo poveikis tvarių bendruomenių kūrimo ir ekonominio vystymosi procesuose. Siekiama formuoti skirtingas regionų tapatybes bei išlaikyti jų autentiškumą, įveiklinant per skirtingas partnerystes kultūros paveldo išteklius. Įveiklintas kaip išteklius kultūros paveldas, padeda sukurti originalią, autentišką arba artimą autentiškai tvarią aplinką, formuoti vietos identitetą, socialinį ir ekonominį patrauklumą, todėl numatoma:

285.1. Integruoti kultūros paveldą į regioninio planavimo ir valdymo sistemas, numatant jo išsaugojimo , efektyvaus ir tvaraus naudojimo priemones visuose planavimo dokumentuose bei programose. Prioritetas teikiamas kompleksinio planavimo dokumentų rengimui.

285.2. Didinant kultūrinę regionų tapatybę, norint išryškinti regionų kultūrinius, tradicijų skirtumus, numatoma rengti bendrus kelių regionų planavimo dokumentus, skatinančius skirtingų funkcijų atskiruose regionuose prioritetus. Prioritetas teikiamas planavimo dokumentų ir programų , skirtų skirtingų funkcinių horizontalių ir mišrių partneryščių kūrimui.

285.3. Skatinti glaudesnį valstybės ir savivaldybių institucijų bendradarbiavimą paveldo išsaugojimo, pritaikymo, įveiklinimo, finansavimo ir kt. srityse, įtraukiant privačias iniciatyvas, formuojant regionines partnerystes. Šiam tikslui pasiekti naudoti įvairias visuomenės įtraukimo, tikslinių tyrimų, planavimo ir reglamentavimo bei finansines priemones.

285.4. Siekiant išsaugoti, naudoti ir įveiklinti regioninius objektus, kompleksus ir vietoves, steigti bendrus valstybinius, savivaldybių ir privačių lėšų kultūros paveldo regioninius fondus, regionuose skatinti mecenatystes.

285.5. Integralios paveldo apsaugos principų diegimui kurti partneryščių praktinių gairių ir teisinių priemonių modelius, juos įgyvendinti regioniniame lygmenyje.

285.6. Kultūros paveldo įveiklinimui išnaudoti regioninių kultūros kelių, turizmo ir rekreacijos infrastruktūras.

285.7. Siekiant ugdyti regionų kultūrinę tapatybę, prioritetas teikiamas LR BP nacionalinės ir regioninės reikšmės arealų bendrų planavimo dokumentų, Įveiklinančių kultūros paveldo vertybes, rengimui.

285.8. Didinant urbanistinio paveldo integralumą į darnaus ir tvaraus vystymosi procesus, prioritetas teikiamas kompleksinio planavimo dokumentų rengimui, derinačiam saugojimą su kultūros paveldo, naudojimo, pritaikymo ir įveiklinimo poreikiais.

286. Siekiant išsaugoti lietuvių tautos kultūros paveldą, dėl valstybės teritorijos ribų pokyčių likusį už dabartinės Lietuvos teritorijos ribų, LR BP sprendiniais numatomas regionų ir savivaldybių institucinis bendradarbiavimas su kaimyninėmis šalimis - Latvija, Baltarusija, Lenkija, Rusijos Federacija - dėl Lietuvos istorijos paminklų jų teritorijose tvarkymo ir išsaugojimo.

287. Stiprinat regioninės plėtros arealus jungiančias horizontalias, vertikalias ir mišrias partnerystes, sukurtas veikiančiuose penkiose Šv. Jokūbo keliuose – Vilniaus, Kauno, Šiaulių, Žemaitijos/Karaliaučiaus ir Šv. Jokūbo žiede, numatoma šių kelių infrastruktūros ir aptarnavimo plėtra, įveiklinant pakelių kultūros paveldo objektus bei didinant nematerialaus paveldo sklaidą keliuose.

288. Siekiant populiarinti povandeninio paveldo kultūros paveldo vertybes, didinti jų informacinę sklaidą, numatoma įveiklinti radinių buveinių regionuose kultūrinio turizmo infrastruktūrą, numatant informacinę sklaidą bei griežtai kontroliuojamą pažintinį povandeninį turizmą, sankcionuotą Kultūros paveldo departamento struktūru.

289. Siekiant mažinti klimato kaitos poveikį regionų kultūros paveldo objektams, jų arealams bei sankaupoms numatoma steigti regioninius klimato kaitos poveikio kultūros paveldui stebėsenos centrus, kurie taikant mokslinius metodus ir tarptautinę praktiką, parengs bendras regiono klimato kaitos poveikį mažinančias strategijas bei įgyvendins jų apibrėžtas priemones.

290. **Bioprodukcinių išteklių naudojimas ir apsauga.** Atsižvelgiant į prigimtines gamtines sąlygas bei esamą ir planuojamą Lietuvos teritorijos naudojimą, išteklių apsaugą, įvertinus bendrą kraštovaizdžio pobūdį, urbanistinio ir gamtinio karkaso plėtojimo veiksnius, nustatyti šie bioprodukcinio ūkio teritorijų naudojimo prioritetai („Bioprodukcinio ūkio veiklų ir skatinamų priemonių brėžinys“):

290.1. tausojančio miškų ūkio - teritorijos, kuriose dominuoja arba numatoma, kad dominuos tausojančios miškininkystės (miškų ūkio) plotai (miškai ir miškingos teritorijos geoekologiniu požiūriu jautriose vietose;

290.2. intensyvaus miškų ūkio - teritorijos, kuriose dominuoja arba numatoma, kad dominuos intensyvios ar pusiau intensyvios miškininkystės (miškų ūkio) plotai;

290.3. tausojančio žemės ūkio – agrarinės teritorijos, kuriose turi būti užtikrintas racionalus bioprodukcinis naudojimas ir ekologinis reguliavimas (tausojamasis ūkininkavimas), tai karstinis regionas, potvynių užliejami upių slėniai ir upių deltos, agrarinės teritorijos moreniniuose kalvynuose, smėlinguose kopynuose, gūbriuose, paslėniuose, mažo našumo ar erozijos veikiamuose teritorijose, kuriose ūkininkaujama laikantis ekologinių apribojimų ar specialių agrotechninių ūkininkavimo priemonių.

290.4. intensyvaus žemės ūkio – agrarinės teritorijos, kuriose gali būti vystomas intensyvus ūkinis naudojimas, taip pat intensyvaus naudojimo agrarinės teritorijos, kuriose siekiama užtikrinti gamybinių procesų ekologiškumą, kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą.

291. Nustatoma, kad rodiklis, kuris apibūdina nustatytą teritorijų naudojimo prioritetą, yra vyraujanti žemės naudojimo paskirtis ar jos deriniai (viena ar kelios reikšmės) – ne mažiau 60 proc. apibrėžtos teritorijos naudojimo prioriteto zonos ploto. Rodiklis taikomas stebėti valstybės lygmens teritorijų planavimo dokumentų sprendinių įgyvendinimą.

292. Siekiant užtikrinti tausų bioprodukcinių išteklių naudojimą, atsižvelgiant į jų geoekologinį potencialą, dirvožemių našumą, klimato kaitos, kitus mažinančius rizikos veiksnius, prioritetas teikiamas optimaliam žemės naudojimo intensyvumui, ūkių konkurencingumui, kaimo įvaizdžio gerinimui regionuose bei patrauklumui:

292.1. pietrytinėje Lietuvos Respublikos teritorijos dalyje ir vakarinėje teritorijos dalyje (Žemaičių aukštumų arealas) numatoma tausojamoji ūkinė veikla, kurioje, atsižvelgiant į vyraujantį vaizdingą, gamtiniu ir kultūriniu požiūriu patrauklų kraštovaizdį, skatinamas žemės naudojimo intensyvumo mažinimas, perorientuojant jį į ekstensyvaus pobūdžio ūkį bei rekreacijos ir konservacijos svarbos didinimą, bei kitas alterrnatyvias žemės ūkio veiklas.

292.2. teritorijos dalyse, esančiose tarp kalvotų aukštumų ir lygumų vystoma palaikomojo tipo veikla, kuri orientuojama į tausojamojo pobūdžio ūkines veiklas, išsaugant teritorijų ekologinį stabilumą, pagal galimybes derinant jas su rekreacija ir konservacija, kitomis žemės ūkio (agromiškininkystė, sodininkystė, uogininkystė, daržininkystė ir kt.) veiklomis.

292.3. šiaurės, vidurio ir pietvakarių Lietuvoje plėtojama intensyvi ūkinė veikla, kuri ir ateityje, atkuriant ir išlaikant ekologinį stabilumą, didinant gamtinio karkaso sistemos dalių geoekologinį potencialą bei optimalias biologinės įvairovės raiškos ir atsikūrimo sąlygas, vystoma kaip intensyvaus naudojimo arealas. Ekologiniam stabilumui užtikrinti skatinama mišri bei alternatyvi žemės ir miškų ūkio veikla.

293. Prioritetiniai žemės ūkio sektoriai neišskiriami, tačiau nustatomi tvaraus ūkininkavimo principai: bioprodukcinių išteklių kokybė negali blogėti, veikla vystoma atsižvelgiant į vietos sąlygas, orientuojantis į didesnės pridėtinės vertės kūrimą, bendradarbiavimą, kooperaciją ir inovacijų diegimą. Žemės ūkio gamyba, parama ir skatinimo priemonės remiasi dirvožemio našumu, hidrologinių sąlygų bei didelių gamtinių kliūčių turinčių vietovių išsidėstymu, biologinės įvairovės apsaugos, kitais aplinkosaugos reikalavimais.

294. Numatyti finansavimą inovatyvioms technologijoms, aplinkosauginėms priemonėms bei pažangiems ūkininkavimo metodams skirtiems probleminiuose agrariniuose arealuose gerinti paviršinių vandens telkinių, pelkių ekosistemų būklę, mažinti pasklidąją taršą, gausinti biologinę įvairovę.

295. Mažo miškingumo ir ekologiškai nuskurdintose šalies teritorijose didinamas miškingumas - Vidurio Žemaitijos, Rytų Aukštaitijos ir Dzūkijos zonose miškingumą padidinant 10 proc. Kraštovaizdžio ekologinio stabilumo požiūriu miškai labiausiai reikalingi nelabai miškinguose Vidurio Žemaitijos, Vakarų Aukštaitijos ir Suvalkijos rajonuose. Jiems išplėsti šiose teritorijose teikiamas prioritetas. Padidinus miškų plotus, miškingiausios teritorijos išliks Rytų Aukštaitijoje ir Dzūkijoje – 54–62 proc. Žemaitijoje miškingumas pasieks 38–39 proc., išskyrus jos vakarinę dalį (29 proc.). Mažiausiai miškinga liks Vidurio Lietuva – 23–27 proc. Apželdinus mišku ekologiškai nuskurdintas, aplinkos kokybės požiūriu jautrias teritorijas ir / ar nederlingas žemes, bendras šalies miškingumas turėtų padidėti iki 35 proc..

296. Siekiant užtikrinti efektyvų ir tausų bioprodukcinių išteklių naudojimą skatinama žemės ir miškų ūkio sektoriaus veiklos įvairinimas, įvertinant vietos sąlygas, bendradarbiavimas tarp savivaldos, valstybinių institucijų, nevyriausybinių, mokslo, mokymo organizacijų, privataus verslo subjektų, kooperacija, inovacijų diegimas, orientuojantis į didesnės pridėtinės vertės kūrimą.

297. **Žemės gelmių išteklių naudojimas ir apsauga.** Kietųjų naudingųjų iškasenų srityje:

297.1. užtikrinamas regionų aprūpinimas vietine statybine žaliava (smėlio – žvyro), sudarant sąlygas išteklių transportavimui ne didesniu negu 50 km atstumu;

297.2. skatinamas sapropelio naudojimas degradavusių dirvožemių atstatymui, tiksliojoje ir ekologinėje žemdirbystėje, žaliųjų plotų miestuose kūrimui, taip pat pažeistų teritorijų rekultivavimui, numatant skirtingų institucijų bendradarbiavimą (Lietuvos geologijos tarnybos prie AM ir Žemės ūkio ministerijos, Aplinkos ministerijos ir kt.), siekiant išsiaiškinti turimus išteklius, jų panaudojimo ir skatinimo galimybes. Tam tikslui konsorciumo pagrindu, taikant mišrios partnerystės modelį, planuojama sukurti vieningą sapropelio mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros koordinavimo centrą, iki 2030 metų sudaryti sapropelio įvedimo į rinką programą;

298. Požeminio vandens išteklių srityje:

298.1. siekiant Jungtinių tautų organizacijos darnaus vystymosi darbotvarkėje iki 2030 m. iškelto 6 tikslo „Užtikrinti visiems vandens prieinamumą, darnų valdymą ir sanitariją“, suformuojama principinė jų apskaitos ir valdymo sistema taikytina nacionalinio ir regioninio lygmens centrų teritorijose pagrindžiant tvarią požeminio vandens eksploataciją, monitoringą ir apskaitą. Sistema apimtų: duomenų bazes ir visų gręžinių reviziją, sluoksnių sąveikos optimizavimą, naudotojų vandens poreikio iki 2050 m. (gėrimui, buičiai, laukų irigacijai, pramonei, balneologijai, geoterminiams resursams) vertinimą, grupinių naujų centralizuotų vandenviečių paieškų bei žvalgybos planavimą;

298.2. numatomas mechanizmas visų vandenviečių apsaugos zonų (VAZ) registravimui;

298.3. formuojamos teisinės prielaidos vietinių vandens šaltinių, kurių kokybė yra prasta, likvidavimui, aprūpinant gyventojus reglamentuotos kokybės centralizuotai tiekiamu vandeniu, nesant tokioms galimybėms numatomos priemonės kokybės gerinimui;

298.4. numatoma kontrolė ir atsakomybė už nelegaliai įrengiamus vandens gręžinius. Inventorizuojant nuotėkų išleistuvus, kartu inventorizuoti ir vandens šaltinius.

298.5. tęsiant potencialių vandens taršos židinių inventorizavimą, numatomas mechanizmas jų likvidavimui / išvalymui.

299. Geoterminės energetikos srityje (dalis nuostatų pateikta prie inžinerinio aprūpinimo), papildomai:

299.1. numatoma žemės gelmių termo kontrolė, vystant esamą bazę (geoterminių gręžinių sistemą Žemės gelmių informacijos centre Vievyje) atšaldymo poveikio stebėjimui;

299.2. sugriežtinamas geoterminių sistemų įrengimas vandenviečių apsaugos zonose, t.y. geoterminių sistemų įrengimas VAZ iki 3 a juostos uždraudžiamas, prioritetą teikiant švariam geriamajam vandeniui.

RYTŲ LIETUVOS PARTNERYSČIŲ GRUPĖ

300. Vystoma šalies teritorija, apimanti Vilnių (metropolinį centrą - sostinę), Uteną ir Ukmergę (regioninius centrus, veikiančius nacionaliniu lygmeniu), bei aplinkinius lokalius centrus, veikiančius regioniniu lygmeniu. Teritorijoje **vyraujantys ištekliai** - rekreaciniai, bioprodukciniai, paslaugų infrastruktūros, kultūriniai, o **plėtros prioritetas** - rekreacija ir turizmas, bioprodukcinis ūkis. Nacionalinio lygmens urbanistinių centrų Vilniaus-Ukmergės-Utenos **partneryščių grupės prioritetas** skiriamas mobilumo, paslaugų, rekreacijos ir turizmo sričių partnerystėms.

301. Rytų Lietuvos partneryščių grupės urbanistinė struktūra yra bendros šalies policentrinės hierarchinės urbanistinių centrų struktūros dalis. Viešųjų paslaugų teikimo modelis pritaikomas prie centrų kategorijų: Metropolinis centras – sostinė – Vilnius, kuriame teikiamos pilno poreikių spektro paslaugos; Regioninis palaikomojo tipo urbanistinis centras – Ukmergė, kuriame nėra reto poreikio paslaugų; Regioninis papildomojo tipo urbanistinis centras – Utena, kuriame teikiamos santykinai reto, dažno ir būtinojo poreikio paslaugos; Lokalūs urbanistiniai centrai – A, B, C kategorijos, kuriuose teikiamos būtinojo, santykinai dažno poreikio paslaugos. Siekiant išlaikyti hierarchinės urbanistinės struktūros stabilumą ir nacionalinio lygmens urbanistinių centrų tolygų vystymąsi numatoma gerinti mobilumą ir rengti bendrus partneryščių projektus

funkcinio papildomumo pagrindu tarp sostinės metropolinio centro ir regioninių centrų - Utenos ir Ukmergės.

301.1. Siekiant teritorinės sanglaudos sostinės įtakos zonoje, taikant kompaktiškumo ir kompleksinio teritorijų vystymo principus, neskatinant urbanistinės driekos, numatoma skatinti savivaldybes rengti bendrus kompleksinio ir / ar specialiojo teritorijų planavimo dokumentus Vilniaus miesto savivaldybės ir Vilniaus rajono savivaldybės teritorijoms ar jų dalims, suplanuojant miesto audinį faktinės urbanizacijos ribose.

301.2. Vilnius, kartu su priemiesčiais - potencialios mokslo bei su juo susijusio ir savo produkciją eksportuojančio verslo, tarptautinių verslo paslaugų (bankų, draudimo ir kitos) koncentracijos vieta, todėl siekiant pasinaudoti koncentruotos plėtros teikiamais pranašumais numatant puikų susisiekimą su tarptautinio transporto terminalais ir susisiekimą regiono viduje.

301.3. Skiriamas prioritetas paslaugų tinklo efektyvinimui, užtikrinant paslaugų prieinamumą ir pasiekiamumą: švietimo paslaugų tinklo efektyvinimui Anykščių raj., Zarasų raj., Ignalinos raj., Vilniaus raj. ir Šalčininkų raj. savivaldybėse; sveikatos paslaugų tinklo efektyvinimui Anykščių raj., Utenos raj., Zarasų raj., Visagino, Švenčionių raj., Trakų raj., Šalčininkų raj. Savivaldybėse; nestacionarių socialinių paslaugų plėtrai Ignalinos raj., Trakų raj., Vilniaus raj. ir Šalčininkų raj. Savivaldybėse.

302. Įvertinus turimus kultūros paslaugų teikėjų sukuriamą vertę (skirtingo poreikio paslaugų tolygumas, teikiamų paslaugų spektras, sukuriama socialinė vertė, apsilankymai) ir turimus išteklius (biudžetas, plotas kultūrinei veiklai, darbuotojai, paslaugų teikėjų tankis), numatomas prioritetinis kultūros paslaugų teikėjų tinklo efektyvinimas Širvintų raj., Utenos r., Trakų raj., Vilniaus m. sav. Taip pat įvertinus skirtingo poreikio (būtino, dažno, tarpinio, reto) kultūros paslaugų pasiskirstymą, identifikuojamas būtinųjų paslaugų trūkumas Vilniaus m. sav. ir retų paslaugų perteklius aplinkinėse vietovėse. Atsižvelgiant į Vilniaus mieste registruotų kūrėjų polinkį realizuoti meno ir kultūros veiklas kituose Lietuvos regionuose, numatomas efektyvesnis kultūros paslaugų teikėjų pasiskirstymas, užtikrinant būtinųjų paslaugų prieinamumą Vilniaus m. sav. ir retų paslaugų mobilumą aplinkinėse savivaldybėse. Veiklų prioritetai: kultūrinės ir meninės veiklos skaitmeninimas, biudžetinių ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas, kultūros klasterių kūrimasis, regiono menininkų bendrų projektų didinimas.

303. Regiono kultūros lauko specifika lemia vyraujantį daugiakultūriškumą. Įvertinus teikiamų kultūros paslaugų spektrą, ir identifikavus jų trūkumą kaimyninėse Vilniaus m. savivaldybėse, turinčiose mažiau resursų spektro plėtrai, numatomas didesnis skirtingų kultūros paslaugų mobilumas iš Vilniaus m. sav., prioretizuojant Širvintų raj. sav. kultūros paslaugų spektro gerinimą. Veiklų prioritetai: įvairių tautinių bendrijų, gyvenančių regione, kultūrinio bendradarbiavimo skatinimas, užtikrinant bendrijų etninį savitumą; kūrybinę įvairovę skatinantys projektai, profesionaliosios kultūros lauko plėtra, įvairių raiškos formų inovatyvumo skatinimas, užtikrinimas ir sklaida, menininkų rezidencijos ir mobilumas; daugiakultūrio dialogo skatinimas. Atsižvelgiant į tai, jog Ignalinos raj., Utenos raj., Visagino sav. į kultūrinės edukacijos veiklas įtraukiama sąlyginai mažiausia vaikų ir jaunimo, senjorų ir neįgaliųjų, numatoma šiose savivaldybėse prioretizuoti įvairių socialinių grupių ir amžiaus dalyvių įtraukimą į profesionaliojo ir mėgėjų meno veiklas. Taip pat užtikrinti profesionalaus ir mėgėjų meno partnerystę, vykdant kultūrinę bendruomenių edukaciją. Šiems tikslams pasiekti bus stiprinamos kultūros darbuotojų kompetencijos, reikalingos šiuolaikinės visuomenės poreikius atitinkančios kultūros pasiūlos organizavimui. Veiklų prioritetai: profesionalūs kvalifikacijos kėlimo mokymai kultūros darbuotojams; bendruomenių projektų sklaida; profesionaliojo ir mėgėjų meno ugdančiosios kūrybinės partnerystės, sociokultūrinės veiklos; pilietiškumui, kritinio mąstymo ugdymui ir informacinės visuomenės kūrimui skirtos veiklos. Įvertinus kultūros paslaugų teikėjų tankį, numatoma gerinti paslaugų prieinamumą tankinant Vilniaus raj., Molėtų raj., Švenčionių raj., Zarasų raj. paslaugų teikėjų tinklą, bei efektyviau išnaudojant Vilniaus m., Elektrėnų, Utenos raj. ir Trakų raj. sav. teikėjų tinklą. Veiklų prioritetai: kultūros paveldo įveiklinimio, viešinimo ir įveiklinimo stiprinimas, alternatyvių erdvių panaudojimas kultūros paslaugoms teikti, kūrybiškos vietokūros iniciatyvos, atgaivinant ar prisitaikant apleistas erdves ir objektus visuomenės kultūriniams poreikiams.

304. Siekiant įveiklinti rekreacinius išteklius ir stiprinti Utenos ryšius su Vilniumi ir Kaunu geležinkelių transportu, užtikrinti daugiarūšiškumą pervežant keleivius ir suteikti galimybę daugiau kaip 1 mln. šalies gyventojų greitai pasiekti Utenos regione vystomus rekreacinius ir kultūrinius objektus. Numatoma įrengti keleivinę

geležinkelio stotį Utenos mieste prie esamos geležinkelio linijos, taip užtikrinant jos pasiekiamumą pėsčiomis ir bevariklėmis transporto priemonėmis, visuomeniniu transportu. Viešojo transporto susisiekimo paslaugoms užtikrinti tarp skirtingo lygmens paslaugas teikiančių Vilniaus ir Utenos urbanistinių centrų, prioritetas teikiamas geležinkelio transportui, o susisiekimui tarp Vilniaus ir Ukmergės urbanistinių centrų prioritetas teikiamas tarpmiestinių autobusų transportui. Mažiausiai apgyvendintose teritorijose (Ignalinos rajono rytinėje dalyje, Ukmergės ir Anykščių rajonų vakarinėse dalyse bei Šalčininkų rajono pietrytinėje dalyje), numatoma jas patikslinant žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentuose viešojo transporto paslaugas organizuoti pagal poreikį principu.

304.1. Esamą Utena–Švenčionėliai geležinkelio liniją pritaikyti didesniam keleivinių traukinių važiavimo greičiui. Įveiklinant numatomą modernizuoti geležinkelio liniją Švenčionėliai–Utena, numatoma teikti prioritetą logistikos paslaugoms geležinkelių transportu vežant atliekas ir biokurą iš Utenos regiono į Vilniaus kogeneracinę jėgainę.

304.2. Siekiant sumažinti neigiamą tranzitinio transporto poveikį miesto aplinkai ir visuomenei, gerinti eismo saugumą Utenos mieste, numatoma įrengti rytinį miesto aplinkkelį sujungsiantį valstybinės reikšmės krašto kelią Nr. 208 Pietrytinis Utenos Aplinkkelis su magistraliniu keliu A6 Kaunas–Zarasai–Daugpilis. Zarasų miesto kaip kurortinės teritorijos patrauklumo didinimui siekiant mažinti neigiamą poveikį miesto aplinkai ir visuomenei, gerinti eismo saugumą, bei saugoti kultūros paveldo vertybes, numatoma įrengti pietrytinį Zarasų miesto aplinkkelį kelyje A6 Kaunas–Zarasai–Daugpilis nauja trasa nukreipsiantį kelio A6 tranzitinį eismą iš miesto centro ir taip pat dalį tranzitinio eismo iš valstybinės reikšmės krašto kelio Nr. 102 Vilnius-Švenčionys-Zarasai. Trakų miesto kaip kurortinės teritorijos patrauklumo didinimui siekiant didinti eismo saugumą, numatoma mažinti transporto spūstis bei neigiamą poveikį miesto aplinkai ir numatoma visuomenei įrengti Trakų miesto pietinį aplinkkelį kelyje A16 Vilnius–Prienai–Marijampolė nauja trasa nukreipsiantį tranzitinį eismą už miesto ribų. Siekiant pagerinti Vilniaus miesto jungtį su valstybinės reikšmės magistraliniais keliais A16 Vilnius–Prienai–Marijampolė ir A4 Vilnius–Varėna-Gardinas sutampančiu su perspektyvoje formuojamu nauju nacionalinės reikšmės koridoriumi Vilnius–Alytus–Lazdijai, numatoma kelio A4 ruožo nuo sankryžos su Gunkliškių gatve iki sankryžos su Savanorių prospektu rekonstravimas panaikinant „butelio kaklelio efektą", dėl kurio esamoje situacijoje sumažėja šio kelio ruožo pralaidumas.

304.3. Plėtoti veikiančius civilinius aerodromus (Ignalinos, Kyviškių, Molėtų, Paluknio, Rūdiškių, Utenos, Zarasų) ir palaikyti jų funkcionavimą, siekiant panaudoti sporto, vietinio susisiekimo, pramoginiams tikslams.

305. Prioritetiniai ekonominės plėtros centrai, kuriuose plėtojama pramoninė gamyba, šioje teritorijoje yra Utena, Ukmergė ir Visaginas. Vilniuje, metropolinio tipo urbanistiniame centre, vystomos stipriausios ir perspektyviausios ekonominės specializacijos kryptys finansų, verslo, programavimo ir informacinių paslaugų veiklos bei farmacijos pramonės srityse. Utena, palaikomo tipo urbanistinis centras, išnaudoja sukauptą potencialą miškininkystės-medienos, tekstilės, maisto ir gėrimų gamybos srityse. Ukmergėje, papildomojo tipo urbanistiniame centre, plėtojama miškininkystės-medienos ir baldų gamybos pramonė. Dėl bendrų konkurencinių pranašumų aktyviai vystoma partnerystė miškininkystės-medienos sektoriuje tarp Utenos ir Ukmergės teritorijoje veikiančių įmonių. Bendradarbiaujama investuojant į gamybos pajėgumus, technologijų lygį, pramonę aptarnaujančių paslaugų sektorių, dalinamasi gamybine patirtimi ir žiniomis, rengiami reikalingų sričių specialistai.

306. Siekiant kurti naujas darbo vietas ir plėtoti galimybes smulkiam ir vidutiniam verslui numatoma plėtoti ir stiprinti esamą turizmo poteiciaqlą, taip pat įveiklinti naujus turizmo ir rekreacijos išteklius. Plėtoti įvairaus modelio partnerystes tarp Zarasų, Anykščių, Ignalinos, Trakų kurortinių teritorijų siekiant efektyvios, įvairesnės ir geresnės kokybės paslaugų spektro, prisitaikančios prie turistų ir poilsiautojų srautų sezoniškumo. Prioritetas skiriamas Zarasų-Anykščių-Ignalinos kurortinių teritorijų regioninio lygmens partnerystei. Išlaikyti kurortinių teritorijų statusą, stiprinant privalomų gamtinių veiksnių raišką ir kokybę, specialiosios infrastruktūros ir paslaugų kokybę bei įvairovę. Siekiama bendradarbiavimo išnaudojant esamus konkurencinius pranašumus, siekiant didinti lankytojų skaičių. Stiprinti Utenos funkcinius ir susisiekimo ryšius su Zarasų, Anykščių ir Ignalinos kurortinėmis vietovėmis, užtikrinti patogų ir sklandų lankytojų pasiskirstymą, teikiant multimodalines susisiekimo paslaugas. Remiantis urbanistinės konversijos ir regeneracijos principais, Vilniaus-Ukmergės-Utenos partneryščių teritorijoje, numatoma įsisavinti apleistų teritorijų ir vidinius teritorinius rezervus. Siekiama įveiklinti esamas neefektyviai naudojamas arba apleistas tuščias sodybas turizmo skatinimui Utenos regione.

306.1. Remiantis Nacionaliniu kraštovaizdžio tvarkymo planu, steigiami Avilio-Čičirio (Sėlos, Nr. 4), Duburio-Vencavo (Nr. 5), Alaušo (Nr. 7), Žirnajų (Pabaisko, Nr. 9) ir Europos geografinio centro (Nr. 16) rekreaciniai parkai. Kuriant rekreacinius parkus bei vystant turizmą, įveiklinami geologiniai objektai. Perspektyviausi (patenkantys į planuojamų rekreacinių parkų ribas arba yra netoli jų zonos) yra akmenys: Laumės valtis, Lygumų, Antakmenės konglomeratas, Šavašos su pėda, Vasaknų, Dūdų; atodangos: Šeimyniškių su konglomerato uola, Vetygalos, Daumantų. Įveiklinimui taip pat tinka išeksploatuoto Anykščių mineralinio kvarcinio smėlio karjero dalys. Aukštaitijos kultūros paveldo arealas turi didelį rekreacinį, turistinį potencialą pasižymintį archeologinio paveldo (piliakalnių, pilkapynų, alkakalnių) gausa , generuoja daugialypius kultūrinius kraštovaizdžius : išskirtinės vertės archajiškuosius, kaimiškuosius, Eišiškių, Šalčininkų, Dieveniškių, Nemenčinės, Pabradės, Švenčionėlių ir Švenčionių miestovaizdžius ir išskirtinės vertės Vilniaus miestovaizdį. LR BP sprendiniais numatoma naudoti ir įveiklinti rekreacinėms, turizmo reikmėms arealo kultūrinius kraštovaizdžius, didinti jų lankomumą, lankytojų skaičių, plėtoti aptarnavimo infrastruktūrą. Išnaudoti regioninės plėtros areale esančių upių – Neries, Šventosios, Žeimenos, Merkio, Ūlos nacionalinių vandens turizmo trasų tinklo potencialą kultūrinio kraštovaizdžio apžvalgai, kultūros paveldo sklaidai bei atgaivinimui, įveiklinant vandens turizmo maršrutus jų lankymui. Prioritetas teikiamas objektams nutolusiems nuo upės vagos 1 km. spindulių į abi puses.

306.2. Prioritetas šiame regione teikiamas rekreacijos ir turizmo veiklų vystymui, išnaudojant ypač didelio vaizdingumo kraštovaizdį ir rekreacinį potencialą. Pagrindiniai Lietuvos kurortai netolygiai išsidėstę Lietuvos teritorijoje (vakaruose, prie Baltijos jūros arba Lietuvos pietiniame pakraštyje), todėl aktyvesnis rekreacinio potencialo išnaudojimas ir pritaikymas ekonominei veiklai užpildys rekreacinių paslaugų infrastruktūros spragą šiaurės rytų Lietuvoje. Siekiant kuo geriau panaudoti rekreacinius išteklius ir skatinti turizmo paslaugų plėtrą, gerinama viešoji turizmo infrastruktūra ir plėtojama turizmo informacinė sistema, plėtojamos alternatyvios ir netradicinės veiklos kaimo vietovėse.

307. Vilniaus-Utenos-Ukmergės regioninės plėtros arealą formuoja skirtingo reikšmingumo lygmens kultūros paveldo arealai: nacionalinės - Vilniaus krašto kultūros paveldo arealas ir regioninės reikšmės - Aukštaitijos kultūros paveldo arealas. Arealų ribos, turinys ir sudėtis pažymėti „Kultūros politikos ir rekreacijos brėžinyje“. Siekiama plėtoti viešojo, privataus ir nevyriausybinio skirtingų sektorių partnerystes, siekiant kultūros paveldo išteklių disponavimo ir panaudojimo rekreacijai bei turizmo infrastuktūrai kurti ir plėsti.

307.1. Numatoma sukurti horizontalias ir mišrias partnerystes įveiklinant Ukmergės, Širvintų, Kavarsko, Anykščių, Molėtų arealuose esančio dominuojančio paveldo - dvarų, dvarų sodybų, etnokultūrinio paveldo ir architektūros arealus, Dubingių Širvintų memorialinio paveldo realus. Siekiam integruoti urbanistinio paveldo – istorinių miesto dalių paveldo arealus į darnaus vystymosi miestų plėtros procesus ir skatinti regiono turizmo ir rekreacijos procesus, kuriant bendras koordinuotų veiksmų plėtros programas ir strategijas. Numatoma stiprinti Anykščių horizontalius partnerystės ryšius su Panevėžio-Biržų-Rokiškio kultūros paveldo reprezentaciniais centrais, naudojant ir papildomai įveiklinant Siaurojo geležinkelio atšaką Panevėžys - Rubikiai, einančią per Troškūnus ir Anykščius. Siekiama didinti rekreacijos aptarnavimo infrastruktūrą, įtraukiant nematerialaus paveldo išteklius. Numatoma sukurti rekreacinės partnerystės ryšius tarp Utenos, Zarasų, Dusetų, Ignalinos, Švenčionių arealuose esančio dominuojančio paveldo - dvarų, dvaro sodybų, etnografinių kaimų, architektūrinio, memorialinio paveldo arealų, integruoti urbanistinio paveldo – istorinių miesto dalių paveldo arealus į darnaus vystymosi miestų plėtros procesus ir skatinti regiono turizmo ir rekreacijos procesus, kuriant bendras koordinuotų veiksmų plėtros strategijas.

307.2. Numatoma išnaudoti Vilnių ir Vilniaus krašto nacionalinės reikšmės kultūros paveldo arealą regiono turistiniam rekreaciniam potencialui didinti, įtraukiant Vilniaus krašto miestus ir gyvenvietes - Kernavę, Trakus, Lentvarį, Vievį bei jų bendruomenes į horizontalias partnerystes, planuojant bendrą turizmo ir rekreacinės infrastruktūros plėtrą, jų aptarnavimą, nematerialaus paveldo sklaidą už Vilniaus krašto arealo ribų. Numatoma sukurti vertikalias ir mišrias partnerystes tarp nacionalinės reikšmės ir regioninės reikšmės kultūros paveldo arealų, siekiant sustiprinti Vilniaus-Utenos-Ukmergės arealo kultūros paveldo potencialą.

307.3. Siekiam kurti koordinuotos plėtros strategijas, jų pagrindu bendrai įveiklinti kultūros paveldo arealo išteklius rekreacijos ir turizmo funkcijoms, naudoti partneryste nematerialaus paveldo puoselėjimui ir sklaidai. Stiprinat Vilniaus-Utenos-Ukmergės regioninės plėtros arealą jungiančias horizontalias, vertikalias ir mišrias partnerystes, sukurtas veikiančiuose dviejose Šv. Jokūbo keliuose – Vilniaus ir Šv. Jokūbo žiede, numatoma šių kelių infrastruktūros ir aptarnavimo plėtra, įveiklinant pakelės kultūros paveldo objektu bei

didinant nematerialaus paveldo sklaidą keliuose. Numatoma kurti savivaldybių partnerystes, įveiklinant kultūros paveldo objektus edukaciniai, rekreaciniais ir turizmo tikslais, skatinti bendros kelioms savivaldybėms aptarnavimo infrastruktūros atsiradimą. Numatoma įveiklinti nematerialaus paveldo išteklius, kuriant regionines partnerystes, skatinti tautinių mažumų kultūros paveldo pažinimą ir integraciją į regiono kultūrinę, edukacinę veiklas. Numatoma pažindinti regiono gyventojus su etnine Aukštaitijos ir Dzukijos regionų kultūrą, skatinti bendruomenių partnerystes puoselėjant etnokultūros paveldą, palaikant tradicijas, amatus, papročius.

307.4. Numatoma skatinti arealo valstybinių ir savivaldybių institucijų partnerystę finansuojant regionui ypatingai svarbių objektų, kompleksų ir vietovių apsaugą, tausojamąjį naudojimą ir įveiklinimą bendroms regionui naudingoms visuomeninėms ir kultūrinėms veikloms. Siekiant išsaugoti Lietuvos kultūros paveldo vertybes užsienyje, skatinti Vilniaus-Utenos-Ukmergės arealo partneryščių su kaimyninėmis šalimis – Baltarusija, Lenkija, Latvija, šiam tikslui numatoma kurti vertikalias, horizontalias ir mišrias partnerystes, pasitelkiant Užsienio reikalų, Kultūros ir kt. ministerijų valstybinį bendradarbiavimo potencialą. Numatoma kurti regionines tautinių mažumų – lenkų, baltarusių, žydų, karaimų, totorių, romų ir kt. horizontalias partnerystes, integruoti tautinių mažumų paveldo objektus į regionines rekreacines ir turizmo infrastruktūros plėtros programas, rūpintis tautinių mažumų nematerialaus paveldo raritetų išsaugojimu. Numatoma įveiklinti gausų regioninės plėtros arealo kultūros paveldą nematerialaus paveldo, kultūros sklaidai, rekreacinėms ir turizmo reikmėms, gausinti bendrų regiono partneryščių skaičių, naudojant kultūros paveldo išteklius kelių savivaldybių bendruomenių rekreacijos ir turizmo poreikiams.

307.5. Numatoma išnaudoti UNESCO pasaulio paveldo vertybių – Vilniaus istorinį centrą, Kernavės archeologinę vietovę, Struvės geodezinio lanko punktus bei Trakų istorinį nacionalinį parką, esantį preliminariame UNESCO pasaulio paveldo sąraše, pritraukiant Lietuvos ir užsienio turistus į regiono vidų, tam siekiama kurti papildomą turizmo, rekreacinę bei aptarnavimo infrastruktūras. Numatoma plėtoti rekreacinius, turistinius maršrutus, organizuojant kelių dienų pažintinės keliones, apimančias visas ar kelias UNESCO vertybes, įveiklinti regiono kultūros paveldo objektų infrastruktūrą maršrutuose, didinti regiono bendruomenių įtraukimą į jų aptarnavimo infrastruktūrą. Numatoma didinti kultūros paveldo integralumą į darnios urbanistinės plėtros procesus, naudoti jį kaip regioninio kultūrinio tapatumo, rekreacijos ir turizmo išteklių, siekiama skatinti jo tausojamąjį naudojimą bei pritaikymą bendruomenių funkcijoms, aptarnavimo infrastruktūrai. Numatoma skatinti arealo kultūros paveldo pažinimą ir įveiklinti mokyklų edukacines programas jo pažinimui ir sklaidai.

308. Techninės infrastruktūros plėtra nagrinėjamoje partneryščių grupėje pritaikoma sezoniniams poreikio svyravimams. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugos plėtojamos augant poreikiui prioritetą teikiant Anykščių, Molėtų ir Zarasų rajono savivaldybėms. Įveiklinant gamtinius rekreacinius išteklius, skatinama mažai energijos naudojančių pastatų statyba. Beveik nulinis ar labai mažas energijos poreikis patenkinamas naudojant atsinaujinančios energijos šaltinius, taip pat vietinius, netoli esančius atsinaujinančios energijos šaltinius. Numatoma diegti 5G ryšį, prioritetą teikiant Vilniaus ir Utenos miestams, bei į regioną patenkantiems valstybinės reikšmės magistraliniams keliams ir geležinkeliams.

308.1. Numatoma parengti alternatyvų šalies sostinės aprūpinimo geriamuoju vandeniu planą, atsižvelgiant į šalia Vilniaus statomą Astravo AE ir riziką, kad pagrindinių Vilniaus miesto infiltracinių vandenviečių tiekiamo vandens kokybė per kelias paras gali tapti nebetinkama naudojimui įvykus avariniam Neries upės vandens užteršimui radionuklidais.

309. Visoje Rytų partneryščių grupės teritorijoje prioritetas teikiamas tausojančiam žemės ūkiui, vystant ekologinius ūkius, mišrią žemės ūkio veiklą bei ekologinių maisto produktų gamybai. Perspektyvi ūkių specializacija kalvotose teritorijose su eroduotais dirvožemiais – pieno–mėsos gyvulininkystė ir žolinių pašarų išauginimas, daržininkystė, sodininkystė. Didelį rekreacinį potencialą turinčiose teritorijose bioprodukcinio ūkio plėtros prioritetas siejamas su rekreacinių ir turizmo objektų, kaimo turizmo infrastruktūros aptarnavimu, kita alternatyvia žemės ūkiui veikla. Ekologiškai jautriose vietovėse ir kitose nenašių, kalvotų žemių teritorijose žemės ūkio veikla vystoma užtikrinant priešerozinių priemonių įgyvendinimą, natūralių žemės naudmenų išsaugojimą ir humuso kiekio dirvožemyje padidinimą. Taikytinos priešerozinės priemonės - medingųjų augalų juostos ir plotai, laukų apsauginiai želdiniai, kalvotų žemių agrotechninės priemonės ir kt.

309.1. Skatinama sapropelio išteklių gavyba regione bei naudojimas atkuriant degradavusius dirvožemius, gerinant nenašių dirvožemių struktūrą, naudojimas ekologiniuose ūkiuose bei balneologijos tikslams.

309.2. Siekiant didinti teritorijų ekologinį stabilumą, remiama agromiškininkystė. Įveiklinant regiono miškų rekreacinius išteklius, skatinamas rekreacinės infrastruktūros kūrimas visose miškų grupėse ir želdynų tipuose greta esamos ir planuojamos viešosios turizmo infrastruktūros objektų (turistinių maršrutų, trasų, atraktyvių gamtos ir kultūros paveldo objektų, vaizdingų kraštovaizdžių apžvalgos taškų).

309.3. Siekiant subalansuotos regiono miškininkystės plėtros, numatoma diferencijuotai taikyti tausojančios miškininkystės priemones visuose I – III grupės ir IV grupės miškuose, esančiuose saugomose teritorijose. Intensyvios miškininkystės priemones numatoma taikyti tik IV grupės miškuose esančiuose ne saugomose teritorijose ir agro miškuose. Didinant regiono miškingumą numatoma stiprinti esamų miško masyvų potencialą - Rūdninkų girios ir Dusmenų, Rūdiškių miškų masyvo, Ažvinčių, Labanoro ir Lavoriškių girių bei Gražutės, Alionių, Kazokiškių miškų. Prioritetas teikiamas apsodinant mišku eroduojamas ir / ar apleistas žemės ūkio naudmenas artimas miškų masyvams, siekiant 50 proc. ir didesnio masyvų teritorijos miškingumo. Taip pat skatinama įvairių tipo želdinių (miškų, grupių, pavienių) įveisimas 20 km spinduliu apie Vilnių ir 5 km spinduliu apie kitus urbanistinius centrus.

310. Ekologiškai jautriose eroduojamų Baltijos aukštumų moreninių kalvynų, smėlingų kopynų ir paslėnių teritorijose numatomos kraštovaizdį tausojančios ūkinio naudojimo formos ir technologijos, siekiant atkurti kraštovaizdžio mozaiką, ją palaikyti ir didinti, vengti ypač didelio ploto žemės ūkio naudmenų, jų kontūrus derinti prie reljefo formų, kitų natūralių gamtinių ribų. Saugoti takoskyrų kraštovaizdžio natūralią struktūrą, upių slėnių, ežerų duburių ir žemyninių kopų kraštovaizdį, stabdyti dirvožemių struktūros degradavimą kalvotuose arealuose, nekeisti bei atkurti natūralaus hidrografinio tinklo struktūrą ir optimizuoti sureguliuotų vandens telkinių hidrologinį režimą.

310.1. Atsižvelgiant į regiono kraštovaizdžio vizualinės struktūros ypatumus išskiriami šie šalyje ypač saugomo estetinio vizualinio potencialo arealai ir vietovės („Kraštovaizdžio formavimo ir ekologinės pusiausvyros brėžinys“): Trakų–Aukštadvario kalvotas ežerynas (Nr. 15), Neries senslėnis–Sudervės kalvynas(Nr. 16), Siesarties senslėnis–Balninkų ežeruotas kalvynas (Nr. 17), Šventosios–Anykštos santakos senslėniai (Nr. 18), Asvejos ežerynas (Nr. 21), Sartų–Avilio–Čičirio kalvotas ežerynas (Nr. 22), Alaušo–Antalieptės marių–Luodžio ežerynas (Nr. 23), Tauragnų–Ignalinos – Sirvėtos kalvotas ežerynas (Nr. 24).

310.2. Biologinės įvairovės apsaugos tikslais, saugoti, atkurti miškų, vidaus vandenų, pelkių, natūralių pievų ekosistemas – palaikyti jose biocenozių rūšinės sudėties įvairovę; išvengti gyvūnų dispersijos, paukščių ir žuvų migracijos kelių įprastinės aplinkos keitimo. Saugant biologinę įvairovę, kraštovaizdžio estetines, istorines vertybes, erdvių santykį, specialiais tyrimais nustatyti regioninės reikšmės saugotinas kraštovaizdžio panoramas bei atvirų kraštovaizdžių teritorijas (aukštapelkės, pievos), kuriose ribojamas želdinių įveisimas. Saugotinų arealų ir kraštovaizdžių kompleksų ribas bei jų apsaugos nuostatas integruoti žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentuose.

310.3. Skatinti vietos ūkininkų ir verslo, vietos savivaldos ir nacionalinių institucijų, saugomų teritorijų direkcijų bei nevyriausybinių organizacijų partnerystes gamtotvarkos srityje. Sukurti prielaidas informuoti visuomenę ir įgyvendinti rinkodaros veiklas, stiprinti vietoje gaminamų produktų ženklinimo sistemą, plėtoti ir palaikyti saugomų teritorijų lankymo infrastruktūrą.

310.4. Tobulinti išmokų už agrarinės aplinkosaugos priemonių taikymo politiką, numatant paramą už priemonių, skirtų kraštovaizdžio būklei, kraštovaizdžio vizualinės raiškai ir estetinei kokybei, įgyvendinimą. Siekiama padidinti gamtos išteklių tvarkymo ir biologinės įvairovės apsaugos efektyvumą, gamtinių rekreacinių išteklių ir gamtos vertybių pritaikymą pažinimui.

311. Aukštaitija turi didelį rekreacinį, turistinį potencialą pasižymintį gamtos vertybių gausa, kraštovaizdžio vaizdingumu, kas generuoja daugialypius gamtinius-kultūrinius kraštovaizdžius. Išskiriami šie ypač vaizdingo išskirtinės vertės archajiškojo, kaimiškojo kraštovaizdžio kompleksai: Eišiškių, Šalčininkų, Dieveniškių, Nemenčinės, Pabradės, Švenčionėlių ir Švenčionių miestovaizdžiai, išskirtinės vertės Vilniaus miestovaizdis. Naudoti ir įveiklinti rekreacinėms, turizmo reikmėms arealo kultūrinius kraštovaizdžius, didinti jų lankomumą, lankytojų skaičių, plėtoti aptarnavimo infrastruktūrą. Išnaudoti regioninės plėtros areale

esančių upių – Neries, Šventosios, Žeimenos, Merkio, Ūlos nacionalinių vandens turizmo trasų tinklo potencialą kultūrinio kraštovaizdžio apžvalgai, kultūros paveldo sklaidai bei atgaivinimui.

PIETŲ LIETUVOS PARTNERYSČIŲ GRUPĖ

312. Vystoma šalies teritorija, apimanti Kauną (metropolinį centrą), Marijampolę ir Alytų (regioninius centrus, veikiančius nacionaliniu lygmeniu), bei aplinkinius lokalius centrus, veikiančius regioniniu lygmeniu. Teritorijoje **vyraujantys ištekliai** - rekreaciniai, bioprodukcinio ūkio, pramonės ir ekonominiai, paslaugų infrastruktūros, kultūriniai, multimodalumo, o **plėtros prioritetas** - pramonė, logistika, rekreacija. Pietų Lietuvos **partneryščių grupės specializacija** - žinių ekonomika paremta europinio mokslo, aukštųjų ir informacinių technologijų, kultūros bei turizmo centrų vystymu ir koncentracija su išvystyta tarptautinio susisiekimo ir logistikos infrastruktūra. Partneryščių grupėje siekiama išnaudoti geografinės lokacijos pranašumus ir Rail Baltica ir Via Baltica trasų teikiamą ekonominės logistikos ir pramonės plėtros potencialą.

313. Prioritetiniai ekonominės plėtros centrai, kuriuose plėtojama pramoninė gamyba, šioje teritorijoje yra Kėdainiai, Jonava, Marijampolė ir Alytus. Kaunas, metropolinio tipo urbanistinis centras, aktyviai išnaudoja esamą specializacijos potencialą chemijos pramonės, transporto ir logistikos, architektūros ir inžinerijos srityse. Marijampolėje, palaikomojo tipo urbanistiniame centre, išnaudojamas sukauptas potencialas maisto ir gėrimų gaminių, statybos ir statybų inžinerijos srityse. Alytuje, palaikomojo tipo urbanistiniame centre, aktyviai vystoma maisto ir gėrimų gaminių, medienos ir medienos gaminių pramonė. Dėl bendrų konkurencinių pranašumų maisto ir gėrimų gaminių pramonėje vystomas bendradarbiavimas tarp Marijampolės ir Alytaus teritorijoje veikiančių įmonių. Išnaudojamas esamas pramonės potencialas ir vystoma infrastruktūra jau esamose LEZ ir pramoniniuose parkuose. Esant poreikiui, vykdoma Kauno LEZ plėtra, Kauno regione vystoma teritorija stambiems investuotojams pritraukti (sklypų plotas > 100 ha), o Alytaus regione kuriama nauja pramoninė teritorija.

314. Kauno r. teritorijoje siekiama įrengti ir eksploatuoti anhidrito šachtą (aukščiausios vertės išskirtinio dekoratyvinio akmens, paklausaus pasaulinėje rinkoje, taip pat ekologiško priedo cemento gamyboje, požeminę kasyklą).

315. Pietų Lietuvos partneryščių grupėje, urbanistinėje struktūroje, urbanistiniai centrai vystomi pagal numatytą policentrinę hierarchinę struktūrą, ir centrų kategorijas taikant viešųjų paslaugų teikimo modelį: Metropolinis centras - Kaunas; Regioniniai palaikomojo tipo urbanistiniai centrai - Marijampolė, Alytus; Lokalūs urbanistiniai centrai - A ir B kategorijos.

315.1. Kauno metropolinis centras vystomas transnacionalinių ryšių pagrindu, stiprinant funkcinius ryšius mobilumo pagrindu tarp Kauno, Alytaus ir Marijampolės. Formuojant nacionalinio lygmens partnerystes tarp Kauno, Alytaus ir Marijampolės urbanistinių centrų teikiamos pagal poreikį santykinai vidutinio poreikio paslaugos. Kauno miesto savivaldybės ir Kauno rajono savivaldybės teritorijos vystomos rengiant bendrus teritorijų planavimo dokumentus, formuojant bendrus kompleksinius gyvenimo kokybę užtikrinančius teritorinius sprendinius.

315.2. Skiriamas prioritetas paslaugų tinklo efektyvinimui. Prioritetas švietimo paslaugų tinklo efektyvinimui teikiamas Prienų raj., Lazdijų raj., Varėnos raj., Vilkaviškio raj. ir Šakių raj. savivaldybėse. Prioritetas sveikatos paslaugų tinklo efektyvinimui teikiamas Birštono, Druskininkų, Lazdijų raj., Varėnos raj., Marijampolės, Vilkaviškio raj. ir Raseinių raj. savivaldybėse. Prioritetas nestacionarių socialinių paslaugų plėtrai teikiamas Kauno m. ir Kauno raj., Jonavos raj., Alytaus raj., Lazdijų raj., Kalvarijos, Vilkaviškio raj., Šakių raj. ir Raseinių raj. Savivaldybėse.

316. Viešojo transporto susisiekimo paslaugoms užtikrinti tarp skirtingo lygmens paslaugas teikiančių Kauno ir Marijampolės urbanistinių centrų, teikiamas prioritetas geležinkelio transportui, o susisiekimui tarp Kauno ir Alytaus urbanistinių centrų prioritetas teikiamas tarpmiestinių autobusų transportui. Mažiausiai apgyvendintose teritorijose (Varėnos rajono rytinėje ir pietinėje dalyse) jas patikslinant žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentuose viešojo transporto paslaugas organizuoti „pagal poreikį“ principu.

316.1. Siekiant Alytaus miesto ir jo pramoninės zonos naudojimo efektyvumo tikslinga įrengti geležinkelio jungtį Alytus–Kaunas arba Alytus–Vilnius (sujungiant su esama geležinkelio linija Valkininkuose), taip pat

užtikrinti Alytų ir Marijampolę jungiančios geležinkelio linijos atkarpos Alytus–Šeštokai funkcionavimą ir palaikymą, orientuojantis į krovinių gabenimą ir Alytaus junglumą su Rail Baltica trasa. Įveiklinant esamą geležinkelių infrastruktūrą, teikiamas prioritetas logistikos paslaugoms geležinkelių transportui, vežant atliekas iš Alytaus bei Marijampolės regionų į Kauno kogeneracinę jėgainę.

316.2. Suplanuoti geležinkelio jungtį tarp Kauno intermodalinio terminalo ir Kauno LEZ. Pagiriuose (Kauno r.), ištyrinėjus anhidrito išteklius bei priėmus sprendimą dėl išteklių eksploatavimo, planuojama įrengti automobilių kelio atšaka į kasyklos antžeminę aikštelę nuo valstybinės reikšmės krašto kelio Nr. 130 Kaunas–Prienai–Alytus bei geležinkelio atšaka, kuri užtikrintų naudingųjų išteklių transportavimą geležinkelio transportu.

316.3. Siekiant padidinti vidutinį važiavimo greitį ir užtikrinti eismo saugumą tarp Alytaus ir Kauno miestų numatomas krašto kelio Nr. 130 Kaunas–Prienai–Alytus rekonstravimas nuo sankryžos su valstybines reikšmės magistraliniu keliu A5 Kaunas–Marijampolė–Suvalkai iki žiedinės sankryžos su Kauno gatve, ties Prienais (31,1 km) kartu užtikrinant ir aukštą eismo kokybės lygį. Siekiant mažinti neigiamą tranzitinio transporto poveikį miestų aplinkai ir visuomenei, numatoma įrengti aplinkkelį nauja trasa nukreipsiantį valstybinės reikšmės krašto kelio Nr. 141 Kaunas–Jurbarkas–Šilutė–Klaipėda tranzitinį eismą už Raudondvario miesto ribų.

316.4. Vystyti intermodalinę krovininę prieplauką Kauno mieste sujungtą su automobilių kelių ir geležinkelio susisiekimo koridoriais. Šiam sprendiniui įgyvendinti numatomos dvi alternatyvos, kai sprendinys parenkamas atlikus galimybių studijas ir nustačius prioritetinį variantą. Pirma alternatyva Marvelės krovininės prieplaukos plėtra su galimybę ją prijungti prie geležinkelių transporto sistemos. Antra alternatyva - krovininės prieplaukos įrengimui parenkama kita vieta, kuri leistų užtikrinti krovininės prieplaukos įvairiarūšiškumą krovinių logistikoje. Gilinant vandens kelius Nemuno ir Neries vagose kartu vykdyti smėlio ir žvyro išteklių paiešką, žvalgybą ir gavybą. Išgautus mineralinius išteklius naudoti kelių ir geležinkelių priežiūrai, bei naujų tiesimui.

316.5. Numatoma plėtoti veikiančius civilinius aerodromus (Alytaus, Druskininkų, Pociūnų, Sasnavos, S. Dariaus ir S. Girėno (Kaunas)) ir palaikyti jų funkcionavimą, siekiant panaudoti sporto, vietinio susisiekimo, pramoginiams tikslams.

317. Plėtoti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas, teikiant prioritetą Lazdijų, Kalvarijos ir Alytaus rajono savivaldybėms. Parengti alternatyvų Kauno miesto aprūpinimo geriamuoju vandeniu planą, atsižvelgiant į šalia Vilniaus statomą Astravo AE ir riziką avariniam Neries upės vandens užteršimui radionuklidais. Taip pat, numatoma biokuru kūrenamos kogeneracinės jėgainės statyba Alytaus mieste, centralizuotai teikiamos šilumos ir elektros energijos gamybai. Skiriamas prioritetas 5G ryšio diegimui Kauno, Alytaus ir Marijampolės miestams, bei į regioną patenkantiems valstybinės reikšmės magistraliniams keliams, geležinkeliams.

318. Sukurti LR požeminio ir paviršinio vandens išteklių apskaitos ir valdymo posistemę Kauno-Marijampoles-Alytaus regioninės lygmens centrų grupei, siekiant optimizuoti jų vartotojišką panaudojimą ir laistymo (irigacijos) tikslams, pritraukiant žemes ūkio poreikio potencialą ir galimų išteklių panaudos režimus.

319. Didžiojoje regiono dalyje prioritetas teikiamas intensyviam žemės ūkiui. Perspektyvi ūkių specializacija – prekinės augalininkystės produkcijos išauginimas, pieninininkystė ir mėsinė gyvulininkystė. Likusioje, pietinėje regiono teritorijos dalyje vystytinas tausojamasis žemės ūkis, teikiant prioritetą ekologinių ūkių kūrimui ir plėtrai, alternatyviai žemės ūkio veiklai, o Kauno ir Marijampolės miestų įtakos zonoje perspektyvi daržininkystė. Šiaurinėje regiono dalyje reglamentuojama pasėlių struktūra ir leistinų naudoti trąšų bei chemikalų normos. Bemiškėse pažeisto gamtinio karkaso teritorijose prioritetinė parama teikiama ūkiams, didinantiems ariamoje žemėje įrengiamų pievų plotus, medingųjų augalų juostas arba pagal žemėtvarkos projektus veisiantiems agro miškų ir laukų apsauginius želdinius. Pietinėje regiono dalyje esančiose nenašiose bei ekologiškai jautriose žemės ūkio teritorijose, užtikrinamas priešerozinių priemonių įgyvendinimas, natūralių žemės naudmenų išsaugojimas ir humuso kiekio dirvožemyje padidinimas.

320. Skatinamas sapropelio panaudojimas tiksliosios žemdirbystės ir ekologiniuose ūkiuose, teritorijose atkuriant degradavusius dirvožemius, ar apsodinant iškastus sausus karjerus, kaip alternatyvą mėšlui, kurio gamyba neigiamai įtakoja klimato kaitą.

321. Didelį rekreacinį potencialą turinčiose teritorijose Lazdijų ir Varėnos rajonuose bioprodukcinio ūkio plėtros prioritetas siejamas su rekreacinių objektų ir kaimo turizmo infrastruktūros aptarnavimu. Gerinant žemės plotų su melioracijos įrenginiais būklę prioritetas teikiamas žemės ūkio naudmenų su potencialiai našiais dirvožemiais išsaugojimui.

322. Didinant regiono miškingumą, prioritetas teikiamas miškų veisimui mažo miškingumo Sūduvos regione, taip pat agromiškininkystei, laukų, gyvenviečių, gamybinių centrų, kitų apsauginių želdinių veisimui. Numatoma stiprinti esamų miško masyvų potencialą Dainavos, Kapčiamiesčio girių ir Subartonių miško masyvo bei Kazlų Rūdos, Dubravos, Varnabūdės girių, Prienų, Punios šilų ir Balbieriškio, Gaižiūnų, Babtų miškų masyvų artimoje aplinkoje didinat teritorijos miškingumą. Numatoma mišku apsodinti eroduojamas, nenašias ar apleistas žemės ūkio naudmenas artimas miškų masyvams. Siekiant subalansuotos regiono miškininkystės plėtros, numatoma diferencijuotai taikyti tausojančios miškininkystės priemones visuose I – III grupės ir IV grupės miškuose, esančiuose saugomose teritorijose, o intensyvios miškininkystės priemones numatoma taikyti tik IV grupės miškuose esančiuose ne saugomose teritorijose ir agro miškuose. Įveiklinant regiono miškų rekreacinius išteklius, skatinama rekreacinės infrastruktūros kūrimas visose miškų grupėse ir želdynų ar želdinių tipuose prie turistinių maršrutų, trasų, atraktyvių gamtos ir kultūros paveldo objektų, vaizdingiems kraštovaizdžiams eksponuoti.

323. Biologinės įvairovės, kraštovaizdžio apsaugos tikslais, numatoma saugoti, atkurti miškų, vidaus vandenų, pelkių, natūralių pievų ekosistemas – palaikyti jose biocenozių rūšinės sudėties įvairovę; išvengti gyvūnų dispersijos, paukščių ir žuvų migracijos kelių įprastinės aplinkos keitimo. Saugant biologinę įvairovę, kraštovaizdžio estetines, istorines vertybes, erdvių santykį, numatoma nustatyti regioninės reikšmės saugotinas kraštovaizdžio panoramas bei atvirų kraštovaizdžių teritorijas (aukštapelkės, pievos), kuriose ribojamas želdinių įveisimas. Įgyvendinant ES Biologinės įvairovės strategijos 2030 tikslus, siekiant sengirių bei biologinės įvairovės apsaugos, užtikrinant natūralių gamtinių procesų eigą, numatoma Punios šilui suteikti ypatingos apsaugos statusą - Nemuno kilpų regioninio parko Punios šilo gamtinį rezervatą ir Punios šilo botaninį-zoologinį draustinį apjungti į Punios šilo gamtinį rezervatą.

324. Ekologiškai jautriose eroduojamų Baltijos aukštumų moreninių kalvynų, smėlingų kopynų ir paslėnių teritorijose numatomos kraštovaizdį tausojančios ūkinio naudojimo formos ir technologijos, prioritetas skiriamas kraštovaizdžio mozaikai atkurti, jai palaikyti ir didinti, vengiant ypač didelio ploto žemės ūkio naudmenų formavimo, naudmenų kontūrus derinant prie reljefo formų, kitų natūralių gamtinių ribų.

325. Atsižvelgiant į regiono kraštovaizdžio vizualinės struktūros ypatumus išskiriami šie šalyje ypač saugomo estetinio vizualinio potencialo arealai ir vietovės (Kraštovaizdžio formavimo ir ekologinės pusiausvyros brėžinys): Vištyčio – Kalvarijos kalvynas (Nr. 7), Bielėnų – Vingrėnų kalvynas (Nr. 8), Veisiejų – Seirijų ežerynas (Nr. 9), Nemuno kilpos (Nr. 10), Nemuno klonis ties Kauno mariomis (Nr. 11), Merkio – Nemuno santakos kalvoti senslėniai (Nr. 12), Daugų kalvotas ežerynas (Nr. 13), Ūlos slėnis (Nr. 14).

326. Siekiama tobulinti išmokų už aplinkosaugos priemonių taikymą politiką, numatant paramą už priemonių, skirtų kraštovaizdžio būklės, kraštovaizdžio vizualinės raiškos ir estetinės kokybės gerinimui, įgyvendinimą. Siekiama padidinti gamtos išteklių tvarkymo ir biologinės įvairovės apsaugos efektyvumą, gamtinių rekreacinių išteklių ir gamtos vertybių pritaikymą pažinimui. Skatinamas vietos ūkininkų ir verslo įsitraukimas ir dalyvavimas gamtotvarkoje bei vietos savivaldos ir nacionalinių institucijų, saugomų teritorijų direkcijų bei nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas. Sudaromos sąlygos visuomenės informavimui ir įvairių rinkodaros veiklų įgyvendinimui, puoselėjama ir stiprinama saugomose teritorijose gaminamų produktų ženklinimo sistema, kuriama ir palaikoma saugomų teritorijų lankymo infrastruktūra

327. Įvertinus turimus kultūros paslaugų teikėjų sukuriamą vertę (skirtingo poreikio paslaugų tolygumas, teikiamų paslaugų spektras, sukuriama socialinė vertė, apsilankymai) ir turimus išteklius (biudžetas, plotas kultūrinei veiklai, darbuotojai, paslaugų teikėjų tankis), numatomas prioritetinis kultūros paslaugų teikėjų tinklo efektyvinimas Alytaus m., Druskininkų, Birštono, Varėnos raj., Kazlų Rūdos, Kauno raj. sav. Kultūros paslaugų teikėjų turimų išteklių ir sukuriamos vertės disbalansas sprendžiamas įveiklinant kurortų ir aplink Kauno m. sav. esančių savivaldybių kultūrinę infrastruktūrą ir skatinant paslaugų mobilumą į labiau nutolusias ir mažesnę kultūrinę vertę kuriančias savivaldybes. Veiklų prioritetai: jungtiniai, skirtingų kultūros ir meno sričių, projektai organizuojami kelių vykdytojų ar keliose regiono savivaldybėse, siekiant tolygaus kultūros ir meno projektų įgyvendinimo regione; turimų gamtos ir kultūros paveldo objektų įveiklinimas ir pritaikymas

šiuolaikiniams visuomenės poreikiams; veiklos, nukreiptos į kultūros paslaugų sezoniškumo mažinimą; profesionalaus meno sklaidos projektai, organizuojami kelių savivaldybių teritorijoje; aukštesnės meninės vertės kultūrinių paslaugų plėtojimas pritraukiant kultūrinį turinį iš didesnių urbanistinių centrų.

327.1. Įvertinus teikiamų kultūros paslaugų spektrą, ir identifikavus jų trūkumą pietinėse regiono savivaldybėse, numatomas didesnis skirtingų kultūros paslaugų mobilumas iš aplinkinių Kauno m. savivaldybių, bei turimų išteklių nukreipimas į kultūrinių paslaugų spektro plėtrą. Veiklų prioritetai: sudaryti prielaidas vietos bendruomenėms ir kūrėjams kurti aplinką bei teikti plataus spektro kultūrines paslaugas; skirtingų kultūros sričių sklaida, siekiant peržengti jų lokalumą ir sezoniškumą; kultūros ir kitų sričių (socialinė sritis, sveikata, švietimas ir kt.) sąveikos skatinimas, sprendžiant bendruomenių problemas; šiuolaikinės kultūros ir kultūros paveldo sąveikos, siekiant platesnės kultūros reiškinių įvairovės. Įvertinus turimų išteklių kultūrinių paslaugų plėtrai trūkumą vakarinėse regiono savivaldybėse (Kėdainių raj., Raseinių raj., Šakių raj., Vilkaviškio raj., Kalvarijos sav.) bei Alytaus raj. sav., numatomas partnerystėmis grįstas turimų žmogiškųjų ir infrastruktūrinių išteklių naudojimas bendriems tikslams siekti. Veiklų prioritetai: viešųjų erdvių pritaikymas kultūrinėms veikloms, kūrybiškam laisvalaikiui, kultūriniam pažinimui skatinti; kultūriškai ir meniškai artimų kultūros ir turizmo objektų, meninių kūrinių, vietos kultūrinio potencialo apjungimas į vieną visumą – kultūrinį kelią; programų jaunų kultūros ir meno profesionalų skatinimui sukūrimas, realizuojant jų idėjas ir siekiant pritraukti ir išlaikyti kultūros darbuotojus ir kūrėjus regione.

327.2. Įvertinus regiono socialinės vertės kūrimo potencialą, numatoma efektyvinti socialinės rizikos grupių įtraukimą į kultūrines veiklas didžiuosiuose regiono urbanistiniuose centruose. Žemas šių grupių įsitraukimas rodo, jog turimi resursai ir infrastruktūra yra per mažai išnaudojami vietos bendruomenių kultūrinei edukacijai, trūksta priemonių vietos bendruomenių kultūriniam įsitraukimui didinti. Veiklų prioritetai: naujų kultūrinių paslaugų kūrimas vietos bendruomenėms; atminties institucijų ir jų partnerių kultūrinės edukacijos projektai, aktualizuojantys vietos istorinį palikimą; kūrybinių dirbtuvių, vietos bendruomenių kultūrinio lavinimo ir pažinimo veiklos.

328. Kauno-Marijampolės-Alytaus regioninės plėtros arealą formuoja skirtingo reikšmingumo lygmens kultūros paveldo arealai: nacionalinės - Kauno krašto ir Panemunės kultūros paveldo arealas ir du regioninės reikšmės – Suvalkijos ir Dzūkijos kultūros paveldo arealai. LR BP sprendiniais numatoma per jų partnerystę, įtraukiant regioninio lygmens centrus ir kuriant ilgalaikius funkcinius ryšius, sukurti veiksmingus regioninės plėtros modelius, gebančius generuoti didesnį kultūros paveldo išteklių potencialą. Arealų ribos, turinys ir sudėtis pažymėti „Kultūros politikos ir rekreacijos brėžinyje“.

328.1. Kauno krašto ir Panemunės nacionalinės reikšmės kultūros paveldo arealas turi didelį rekreacinį, turistinį potencialą pasižymintį archeologinio paveldo (senovės gyvenviečių, piliakalnių, pilkapynų, alkakalnių) gausa, kuri generuoja daugialypius kultūrinius kraštovaizdžius: išskirtinės vertės archajiškuosius, kaimiškuosius ir Kauno, Kėdainių, Raseinių, Jonavos, Kaišiadorių, Žiežmarių miestovaizdžius. Naudoti ir įveiklinti rekreacinėms reikmėms arealo kultūrinius kraštovaizdžius, Nemuno upės rekreacinį potencialą, didinti jų lankomumą, lankytojų skaičių, plėtoti aptarnavimo infrastruktūrą.

328.2. Suvalkijos kultūros paveldo arealas generuoja rekreacinį potencialą, areale susitelkę kultūros paveldo, atspindinčio Suvalkijos regiono savitumą, sankaupos, pasižyminčios ypatinga memorialinio ir archeologinio paveldo gausa, arealo pagrindinis urbanistinis centras - Marijampolė. Arealas generuoja daugialypius kultūrinius kraštovaizdžius: išskirtinės vertės kaimiškuosius kraštovaizdžius, Marijampolės, Kudirkos Naumiesčio, Vilkaviškio, Virbalio, Kalvarijos ir Simno – miestovaizdžius. LR BP numatoma įveiklinti arealo kultūros paveldą rekreacinėms reikmėms, naudotis Šešupės upės rekreaciniu potencialu, didinti jo aptarnavimo infrastruktūrą, pasitelkus visų Suvalkijos kultūros areale esančių savivaldybių partnerystes, kuriant bendrus rekreacijos ir kultūros paveldo vertybių teritorijų planavimo dokumentus.

328.3. Dzūkijos kultūros paveldo arealas turi didelį rekreacinį resursą: savitą etnokultūrinį paveldą, išsiskiriantį gatviniais ir padrikais šilinių dzūkų kaimais, archeologinių vertybių gausa smėlingų lygumų ir kalvynų, moreninių kalvynų, ežerynų ir slėnių kraštovaizdyje (Nemuno ir Merkio santaka), pagrindinis arealo urbanistinis centras – Alytus, telkia daugialypius kultūrinius kraštovaizdžius: archajiškuosius - Nemūno deltoje, Valkininkų, Latažerio, Švendubrės, Leipalingio, Žiogelių, Puvočių, Zervynų kaimiškuosius, Prienų, Birštono, Alytaus, Jiezno, Senosios Varėnos, Druskininkų, Veisiejų miestovaizdžius. LR BP numatoma įveiklinti arealo kultūros paveldą rekreacinėms reikmėms, naudotis Nemuno upės rekreaciniu potencialu, didinti jo

aptarnavimo infrastruktūrą, pasitelkus visų Dzūkijos kultūros areale esančių savivaldybių partnerystes, kuriant bendrus rekreacijos ir kultūros paveldo vertybių teritorijų planavimo dokumentus.

328.4. Išnaudoti regioninės plėtros areale esančių upių – Nemuno, Merkio, Ūlos nacionalinių vandens turizmo trasų tinklo rekreacinį potencialą kultūrinio kraštovaizdžio apžvalgai, kultūros paveldo sklaidai bei atgaivinimui, įveiklinant vandens turizmo maršrutus rekreacijai. Numatoma sukurti Šešupės, Veisėjų ežeryno rekreacinį maršrutą ir jį įveiklinti. Įveiklinant kultūros paveldo objektus, prioritetas teikiamas objektams, esantiems iki 1 km. atstumu į abi puses nuo upės vagos.

329. LR BP numatomos partnerystės, stiprinančios arealo plėtros rekreacinį, turizmo prioritetus. Numatoma sukurti horizontalias ir mišrias partnerystes, įveiklinant Marijampolės, Kudirkos Naumiesčio, Vilkaviškio, Virbalio, Kalvarijos ir Simno arealuose esančio dominuojančios kultūros paveldo - dvarų, dvarų sodybų, etnokultūrinio paveldo ir architektūros arealus. Numatoma integruoti urbanistinio paveldo – istorinių miesto dalių paveldo arealus į darnaus vystymosi miestų plėtros procesus, skatinant regiono turizmo ir rekreacijos procesus, kuriant bendras koordinuotų veiksmų plėtros strategijas. Numatoma skatinti regiono savivaldybių bendradarbiavimą, rengiant bendrus viso arealo kultūros paveldo įveiklinimo ir rekreacijos planus, kuriant bendras koordinuotų veiksmų plėtros strategijas. Numatoma išnaudoti Kauną, Kauno krašto ir Panemunės arealą regiono rekreaciniam potencialui didinti, įtraukiant Kauno krašto miestus ir gyvenvietes - Smalininkus, Jurbarką, Gelgaudiškį, Vilkiją, Ežerėlį bei jų bendruomenes į horizontalias partnerystes. Tokiu būdu planuojama bendra regiono rekreacinės infrastruktūros plėtra, jo aptarnavimas, nematerialaus paveldo sklaida už Kauno krašto arealo ribų. Numatoma kurti regionines tautinių mažumų – lenkų, baltarusių, žydų, totorių ir kt. horizontalias partnerystes, integruoti tautinių mažumų paveldo objektus į regionines rekreacines ir turizmo infrastruktūros plėtros programas, rūpintis tautinių mažumų nematerialaus paveldo raritetų išsaugojimu. Numatoma sukurti vertikalias ir mišrias partnerystes tarp nacionalinės reikšmės ir regioninės reikšmės kultūros paveldo arealų, siekiant sustiprinti Kauno-Marijampolės-Alytaus arealo kultūros paveldo potencialą, koordinuotos plėtros strategijų pagrindu, bendrai jį įveiklinti rekreacijos funkcijoms, naudojant partneryste nematerialaus paveldo puoselėjimui ir sklaidai. Stiprinat Kauno-Marijampolės-Alytaus regioninės plėtros arealą jungiančias horizontalias, vertikalias ir mišrias partnerystes, sukurtas veikiančiuose keturiuose Šv. Jokūbo keliuose – Vilniaus, Kauno, Šiaulių ir Šv. Jokūbo žiede, numatoma šių kelių infrastruktūros ir aptarnavimo plėtra, įveiklinant pakelės kultūros paveldo objektus bei didinant nematerialaus paveldo sklaidą keliuose.

330. Numatoma įveiklinti gausų regioninės plėtros arealo kultūros paveldą nematerialaus paveldo, kultūros sklaidai, rekreacijos ir turizmo reikmėms, gausinti bendrų regiono partneryščių skaičių rengiant bendras programas, naudojant kultūros paveldo išteklius kelių savivaldybių bendruomenių rekreacijos ir turizmo poreikiams. Numatoma kurti savivaldybių partnerystes, įveiklinant kultūros paveldo objektus edukaciniais ir rekreaciniais tikslais. Siekiama skatinti bendros kelioms savivaldybėms skirtos aptarnavimo infrastruktūros atsiradimą. Numatoma įveiklinti nematerialaus paveldo išteklius, kuriant regionines partnerystes, siekiam skatinti tautinių mažumų kultūros paveldo pažinimą ir integraciją į regiono kultūrinę, edukacinę veiklas. Siekiama pažindinti regiono gyventojus su etnine Aukštaitijos, Dzukijos, Suvalkijos ir Žemaitijos regionų kultūrą ir skatinti bendruomenių partnerystes puoselėjant etnokultūros paveldą, palaikant tradicijas, amatus, papročius. Numatoma skatinti arealo valstybinių ir savivaldybių institucijų partnerystę finansuojant regionui ypatingai svarbių objektų, kompleksų ir vietovių apsaugą, tausojamąjį naudojimą ir įveiklinimą bendroms regionui naudingoms visuomeninėms ir kultūrinėms veikloms. Siekiant išsaugoti Lietuvos kultūros paveldo vertybes užsienyje, skatinti Kauno-Marijampolės-Alytaus arealo partneryščių su kaimyninėmis šalimis – Baltarusija, Lenkija, Rusijos federacija, šiam tikslui kuriant vertikalias, horizontalias ir mišrias partnerystes, pasitelkiant Užsienio reikalų, Kultūros ir kt. ministerijų valstybinį bendradarbiavimo potencialą.

331. LR BP numatomos papildomos priemonės kurti ir stiprinti regionines partnerystes. Numatoma išnaudoti UNESCO pasaulio paveldo vertybių preliminariajame sąraše esančią – Kauno modernizmo architektūrą, pritraukiant Lietuvos ir užsienio turistus į regiono vidų, tam kuriant papildomą turizmo, rekreacinę bei aptarnavimo infrastruktūras. Siekiama didinti regiono bendruomenių įtraukimą į UNESCO pasaulio paveldo vertybių aptarnavimo infrastruktūrą. Numatoma didinti kultūros paveldo integralumą į darnios urbanistinės plėtros procesus kaip svarbų regioninio kultūrino tapatumo ir rekreacinių išteklių ypatumą. Siekiam skatinti jo tausojamąjį naudojimą bei pritaikymą bendruomenių funkcijoms ir aptarnavimo

infrastruktūrai. Siekiama skatinti arealo kultūros paveldo pažinimą ir mokyklų edukacinių programų įveiklinimą jo pažinimui ir sklaidai.

332. Plėsti Birštono ir Druskininkų kurortų rekreacinių paslaugų įvairovę juose išnaudojant konkurencinius teritorijų pranašumus. Taip pat yra siekiama mažinti teikiamų paslaugų sezoniškumą. Stiprinama Kačerginės, Kulautuvos ir Zapyškio kurortinės teritorijos rekreacinė infrastruktūra, siekiant didinti lankytojų skaičių ir įveiklinti rekreacinius išteklius.

333. Stiprinant rekreacinį potencialą, aktyviau išnaudojamas esamų kurortų ir kurortinių teritorijų (Birštonas, Druskininkai, Kačerginė, Kulautuva ir Zapyškis) išteklių potencialas: kurortologiniai, gamtiniai ištekliai, sveikatai palankus mikroklimatas. Steigiami nauji rekreaciniai parkai ir kompleksai: Daugų (Nr. 10), Nemuno vidurupio (Nr. 11), Avirio-Seirijo (Nr. 13), Galsto-Veisiejo (Kapčiamiesčio, Nr. 14). Kuriant rekreacinius parkus bei vystant turizmą, įveiklinami į planuojamų rekreacinių parkų ribas patenkantys arba netoli jų zonos esantys geologiniai objektai: akmenys (Raudonasis, Didysis Dzūkijos; Vištyčio), atodangos (Nemunaičio klintinių tufų, Alovės upelio slėnio, Jiesios slėnio).

VAKARŲ LIETUVOS PARTNERYSČIŲ GRUPĖ

334. Vystoma šalies teritorija apima Klaipėdą (pajūrio metropolinį centrą), Tauragę ir Telšius (regioninius centrus, veikiančius nacionaliniu lygmeniu), bei aplinkinius lokalius centrus, veikiančius regioniniu lygmeniu. Teritorijoje vyraujantys ištekliai - jūriniai, rekreaciniai, pramonės ir ekonominiai, bioprodukcinio ūkio, multimodalumo, o plėtros prioritetas - jūros ir sausumos veiklų ryšių stiprinimas ir teritorinė veiklų sklaida. LR BP koncepcijoje suformuotų urbanistinių centrų Klaipėdos-Tauragės-Telšių partneryščių prioritetas teikiamas mobilumo, paslaugų teikimo, jūros ir pakrantės teikiamam ekonominiam potencialui įsisavinti.

335. Prioritetiniai ekonominės plėtros centrai, kuriuose plėtojama pramoninė gamyba, šioje teritorijoje yra Plungė, Telšiai ir Tauragė. Klaipėda, kaip metropolinis urbanistinis centras, aktyviai išnaudoja stipriausias ir perspektyviausias ekonominės specializacijos kryptis jūros ir pakrantės teikiamam ekonominiam potencialui įsisavinti. Aktyviai plėtojama mėlynosios ekonomikos sritis - tvarus jūros ir pakrantės naudojimas, biotechnologijų ir švariųjų technologijų diegimas, pramonės, kūrybinių industrijų ir profesinių paslaugų plėtra. Stiprinami esami regiono konkurenciniai pranašumai transporto ir logistikos, transporto įrangos gamybos, naftos produktų gamybos, turizmo ir viešojo maitinimo sektoriuose. Regione vystoma ekonominė infrastruktūra: plečiamos Klaipėdos LEZ ribos, esant poreikiui ir išnaudojant Lietuvos, kaip jūrinės valstybės potencialą, kuriama nauja pramoninė teritorija su prieiga prie Klaipėdos valstybinio jūrų uosto. Tauragėje, palaikomojo tipo urbanistiniame centre, išnaudojamas esamas ekonominis potencialas medienos ir medienos gaminių gamybos, miškininkystės sektoriuose. Telšiuose, palaikomojo tipo urbanistiniame centre, ekonominė specializacija grindžiama statybos ir statybos inžinerijos, maisto gėrimų ir tabako gaminių sektoriuose turimų konkurencinių pranašumų stiprinimu.

336. Vakarų Lietuvos partneryščių grupėje urbanistinius centrus vystyti pagal numatytą policentrinę hierarchinę struktūrą ir centrų kategorijas taikant viešųjų paslaugų teikimo modelį: Pajūrio metropolinis urbanistinis centras - Klaipėda; Regioniniai palaikomojo tipo urbanistiniai centrai - Tauragė ir Telšiai; Lokalūs urbanistiniai centrai – A,B,C kategorijos. Numatoma stiprinti nacionalinių urbanistinių centrų Klaipėdos, Tauragės ir Telšių partnerystę, metropolinio pajūrio urbanistinio centro vaidmenį, siekiant užtikrinti Vakarų Lietuvos teritorijos urbanistinės struktūros stabilumą. Siekiama išnaudoti jūrinių teritorijų ekonominį, rekreacinį, susisiekimo potencialą regionų atskirties mažinimui ir Vakarų Lietuvos regiono augimui.

337. Rengti bendrus Klaipėdos miesto savivaldybės ir Klaipėdos rajono savivaldybės teritorijų ar jų dalių kompleksinio teritorijų planavimo dokumentus siekiant aukštos gyvenimo kokybės, taikyti kompaktiškumo principus ir riboti priemiesčių plėtrą bei padriką urbanizaciją. Vystant Klaipėdos miestą ekonominiu, pramonės, mobilumo aspektais turi būti užtikrinama aukšta gyvenimo ir aplinkos kokybė gyventojams. Esamus kurortus – Neringą ir Palangą – vystyti prioritetą teikiant gamtinių ir kultūrinių rekreacinių išteklių įveiklinimui, turizmo ir rekreacinės infrastruktūros plėtrai. Steigti naujas kurortines teritorijas Rusnėje, Kintuose, Drėvernoje, Svencelėje, Karklėje, Smiltynėje ir Giruliuose.

338. Numatoma plėtoti partnerystes siekiant efektyvios, įvairesnės ir geresnės kokybės paslaugų spektro, prisitaikančios prie turistų ir poilsiautojų srautų sezoniškumo . Įvertinus turimus kultūros paslaugų teikėjų sukuriamą vertę (skirtingo poreikio paslaugų tolygumas, teikiamų paslaugų spektras, sukuriama socialinė vertė, apsilankymai) ir turimus išteklius (biudžetas, plotas kultūrinei veiklai, darbuotojai, paslaugų teikėjų tankis), numatomas prioritetinis kultūros paslaugų teikėjų tinklo efektyvinimas Tauragės raj., Pagėgių, Neringos, Klaipėdos m., Palangos m., Šilutės raj., Kretingos raj ir Skuodo raj. sav. Kultūros paslaugų teikėjų turimų išteklių ir sukuriamos vertės disbalansas sprendžiamas efektyviau panaudojant turimus gausesnius Klaipėdos m., Kretingos raj, Skuodo raj. sav., Palangos m., Šilutės raj. ir Tauragės raj. sav. išteklius. Veiklų prioritetai: glaudaus tarpsektorinio – savivaldos, vietos gyventojų, profesionalių menininkų bei verslo – bendradarbiavimo skatinimas, teikiant kultūrines paslaugas bei formuojant patrauklų ir atpažįstamą regiono įvaizdį; kultūros kelių, jungiančių Europos, Lietuvos ir regiono istorines patirtis kūrimas bei sklaida; susiformavusių pajūrio ir pamario kultūros renginių ir festivalių tradicijų panaudojimas kultūrinių paslaugų sklaidai. Įvertinus regiono socialinės vertės kūrimo potencialą, numatoma efektyvinti socialinės rizikos grupių įtraukimą į kultūrines veiklas aplink Klaipėdos m. sav. esančiose savivaldybėse (Klaipėdos raj., Neringos, Palangos m., Kretingos raj., Šilutės raj., Rietavo, Šilalės raj. sav.). Veiklų prioritetai: istoriškai susiklosčiusių tarptautinio bendradarbiavimo ir kultūrinių mainų tradicijų panaudojimas socialinės vertės kūrimui; kultūros ir kultūros paveldo objektų pritaikymas neformaliam ugdymui(si) bei kitoms kultūrinėms reikmėms. Įvertinus turimų išteklių kultūrinių paslaugų plėtrai trūkumą vakarinėse regiono savivaldybėse (Telšių raj., Šilalės raj. Jurbarko raj. sav) bei Neringos sav., numatomas partnerystėmis grįstas turimų žmogiškųjų ir infrastruktūrinių išteklių naudojimas bendriems tikslams siekti. Veiklų prioritetai: efektyvesnis meno ir kultūros paveldo išteklių panaudojimas istorinei atminčiai, savivokai ugdyti bei urbanistinėms, rekreacinėms, gamtinėms erdvėms aktualizuoti.

339. Prioritetas paslaugų tinklo efektyvinimui, užtikrinant paslaugų prieinamumą ir pasiekiamumą,skiriamas: švietimo paslaugų tinklo efektyvinimui Jurbarko raj., Pagėgių, Klaipėdos raj., Neringos, Palangos miesto ir Skuodo raj. Savivaldybėse; sveikatos paslaugų tinklo efektyvinimui Jurbarko raj., Pagėgių, Klaipėdos raj., Kretingos raj., Plungės raj. ir Telšių raj. Savivaldybėse; nestacionarių socialinių paslaugų plėtrai Pagėgių, Šilutės raj., Klaipėdos raj., Kretingos raj., Neringos, Palangos miesto savivaldybėse.

340. Mobilumo sprendiniai suformuoti siekiant užtikrinti mobilumą ir sudaryti prielaidas pasirinktiems prioritetams įgyvendinti.

340.1. Siekiant iškelti didžiąją dalį krovininių traukinių srauto iš Klaipėdos miesto centrinės stoties numatoma, kad kroviniai iš anksto būtų nukreipiami į naują stotį šiauriau Klaipėdos, taip atlaisvinant esamos stoties teritoriją miesto reikmėms, o esamą geležinkelio stotį paliekant tik keleivių aptarnavimui. Šiam sprendiniui įgyvendinti numatomos dvi alternatyvos, kurios patikslinamos žemesniuose planavimo ir vertinimo etapuose: reikiamą infrastruktūrą įrengti pauosčio kelyne (Girulių miške) arba šalia Kopūstų kaimo Klaipėdos rajone (numatyta Klaipėdos apskrities teritorijos bendrajame plane).

340.2. Siekiant sumažinti traukinių eismą centrinėje Klaipėdos miesto dalyje, numatoma perkelti iš centrinės Klaipėdos miesto geležinkelio stoties lokomotyvų cechą, kuro bazę ir su geležinkelių priežiūra susijusią infrastruktūrą į pietinėje miesto dalyje esančią Draugystės geležinkelio stotį. Numatoma nutiesti geležinkelio atšaką sujungsiančią naująjį išorinį giliavandenį jūrų uostą Melnragėje su tarptautiniu IX B geležinkelio koridoriumi.

340.3. Užtikrinti Klaipėdą ir Tauragę jungiančios geležinkelio linijos funkcionavimą ir palaikymą, orientuojantis į krovinių gabenimą ir Tauragės regiono junglumą su Klaipėdos valstybiniu jūrų uostu. Įveiklinti nenaudojamas keleivines stotis ir atnaujinti keleivių vežimą Tauragę ir Klaipėdą jungiančia geležinkelio linija, kuri suteiktų galimybę rinktis keliones geležinkelių transportu.

340.4. Viešojo transporto susisiekimo paslaugoms užtikrinti tarp skirtingo lygmens paslaugas teikiančių Klaipėdos ir Tauragės bei Klaipėdos ir Telšių urbanistinių centrų, prioritetas teikiamas geležinkelio transportui. Mažiausiai apgyvendintose teritorijose (Tauragės, Šilalės ir Telšių rajonų rytinėse dalyse ir Pagėgių bei Jurbarko pietinėse dalyse), numatoma jas patikslinant žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentuose viešojo transporto paslaugas organizuoti „pagal poreikį“ principu.

340.5. Siekiant mažinti krovininių automobilių transporto eismo intensyvumą miesto gatvėmis, formuojamas tiesioginis išvažiavimas iš Klaipėdos miesto pietvakariniu aplinkkeliu, sujungsiantis KVJU su

valstybinės reikšmė krašto keliu Nr. 141 Kaunas–Jurbarkas–Šilutė–Klaipėda ir šiaurinis automobilių transporto koridorius sujungsiantis šiaurinę KVJU dalį su valstybinės reikšmės magistraliniu keliu A13 Klaipėda–Liepoja. Siekiant pagerinti Klaipėdos LEZ teritorijos susisiekimą su tarptautiniais ir nacionaliniais koridoriais numatomas krašto kelio Nr. 141 Kaunas–Jurbarkas–Šilutė–Klaipėda ruožo nuo 222,52 iki 228,92 km rekonstravimas, su skirtingų lygių sankryžos įrengimu.

340.6. Numatoma plėtoti veikiančius civilinius aerodromus (Nidos, Kartenos, Klaipėdos, Šilutės, Tauragės, Telšių) ir palaikyti jų funkcionavimą, siekiant panaudoti sporto, vietinio susisiekimo, pramoginiams tikslams.

341. Numatoma geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimo plėtra, prioritetą teikiant Kretingos ir Skuodo savivaldybėms. Įrengti vėjo elektrinių parką jūroje ir plėtojant elektros perdavimo tinklą prijunti jį prie sausumos tinklų. Numatoma aukštos įtampos elektros perdavimo tinklo plėtra regione, siekiant užtikrinti elektros energetikos sistemos galių adekvatumą bei AEI parkų plėtrą. Numatoma diegti 5G ryšį, prioritetą teikiant Klaipėdos ir Telšių miestams, bei į regioną patenkantiems valstybinės reikšmės magistraliniams keliams, geležinkeliams.

342. Siekiant sustiprinti regiono ekonominį vystymąsi, tikslinga plėtoti naftos pramonę, plečiant naftos žaliavos panaudojimą chemijos produktų gamyboje. Numatomas naftos išteklių vystymo jūrinėje dalyje reguliavimas, derinant su kitomis veiklomis (pvz. vėjo energetika), skatinamas ir stiprinamas vidinis, tarpsektorinis bei tarptautinis bendradarbiavimas. Įvertinamos perspektyvios geostruktūros bei numatomos teritorijos, potencialiai tinkamos požeminių gamtinių dujų saugyklų žemės gelmių ertmėse įrengimui. Taip pat tiriami geologiniai sluoksniai tinkami saugiai ir efektyviai saugoti CO2 itin ilgą laiką, susikoncentruojant į superkritinio būvio teritoriją.

343. Vakarinėje regiono dalyje ir Žemaitijos kalvotose teritorijose su eroduotais dirvožemiais perspektyvus tausojamasis žemės ūkis, teikiant prioritetą ekologinių ūkių kūrimui ir plėtrai. Dėl didesnio kritulių kiekio, dirvožemio savybių ir ūkininkavimo tradicijų tikslinga bioprodukcinio ūkio plėtra regione – žolinių pašarų bei javų auginimas ir pieno-mėsos galvijininkystės specializacija. Klaipėdos, Šilutės, Palangos, Telšių miestų įtakos zonoje perspektyvi daržininkystė. Ekologiškai jautriose vietovėse ir kitose nenašių žemių teritorijose žemės ūkio veikla reglamentuojama užtikrinant priešerozinių priemonių įgyvendinimą, natūralių žemės naudmenų išsaugojimą ir humuso kiekio dirvožemyje padidinimą. Gerinant žemės plotų su melioracijos įrenginiais būklę prioritetas teikiamas polderių sistemos ir kitų užliejamų pievų naudojimo reguliavimui reikalingų įrenginių atnaujinimui. Didelį rekreacinį potencialą turinčiose vietovėse Klaipėdos ir Šilutės rajonuose bioprodukcinio ūkio plėtros prioritetas siejamas su kurortų, rekreacinių vietovių ir kaimo turizmo infrastruktūros aptarnavimu.

344. Didinant regiono miškingumą, stiprinamas esamų miško masyvų potencialas - Karšuvos girios ir Tauragės, Pagramančio, Tyrelio, Tenenių miškų masyvo bei Tverų, Kulių, Medingėnų, Plokštinės, Alsėdžių, Žalgirių miškų masyvo, taip pat Laukžemės miško masyvo. Siekiant 40 proc. ir didesnio miškų masyvų teritorijos miškingumo, miškai įveisiami artimoje masyvų aplinkoje eroduojamose, nenašiose ar apleistose žemės ūkio naudmenose. Miškai užliejamose teritorijose veisiami tik įvertinus poveikį atvirų erdvių kraštovaizdžiui, pievų, pelkių ekosistemoms, biologinei įvairovei. Siekiant subalansuotos regiono miškininkystės plėtros, diferencijuotai taikomos tausojančios miškininkystės priemones visuose I – III grupės ir IV grupės miškuose, esančiuose saugomose teritorijose. Intensyvios miškininkystės priemones taikomos tik IV grupės miškuose esančiuose ne saugomose teritorijose ir agro miškuose. Įveiklinant regiono miškų rekreacinius išteklius, skatinama rekreacinės infrastruktūros kūrimas visose miškų grupėse ir želdynų ar želdinių tipuose prie turistinių maršrutų, trasų, atraktyvių gamtos ir kultūros paveldo objektų, vaizdingiems kraštovaizdžiams eksponuoti.

345. Ekologiškai jautriose eroduojamų Žemaitijos aukštumų moreninių kalvynų ir paslėnių teritorijose numatomos kraštovaizdį tausojančios ūkinio naudojimo formos ir technologijos, prioritetas skiriamas kraštovaizdžio mozaikai atkurti, jai palaikyti ir didinti, vengiant ypač didelio ploto žemės ūkio naudmenų formavimo, naudmenų kontūrus derinant prie reljefo formų, kitų natūralių gamtinių ribų. Biologinės įvairovės, kraštovaizdžio apsaugos tikslais, numatoma saugoti, atkurti miškų, vidaus vandenų, pelkių, natūralių pievų ekosistemas – palaikyti jose biocenozių rūšinės sudėties įvairovę; išvengti gyvūnų dispersijos, paukščių ir žuvų migracijos kelių įprastinės aplinkos keitimo. Saugant biologinę įvairovę, kraštovaizdžio estetines, istorines vertybes, erdvių santykį, numatoma nustatyti regioninės reikšmės saugotinas

kraštovaizdžio panoramas bei atvirų kraštovaizdžių teritorijas (aukštapelkės, pievos), kuriose ribojamas želdinių įveisimas. Saugotini arealai ir kraštovaizdžiai bei jų apsaugos nuostatos formuojami žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentuose. Atsižvelgiant į kraštovaizdžio vizualinės struktūros ypatumus, nustatomi šie ypač saugomo šalies vizualinio estetinio potencialo arealai ir vietovės („Kraštovaizdžio formavimo ir ekologinės pusiausvyros brėžinys“): Kuršių nerijos pusiasalis (Nr. 1), Salanto – Minijos santakos senslėniai (Nr. 2), Platelių kalvotas ežerynas (Nr. 3), Vidurio Žemaitijos kalvynas (Nr. 4).

346. Tobulinamos išmokos už aplinkosaugos priemonių taikymą, numatant paramą priemonėms, skirtoms kraštovaizdžio būklės, kraštovaizdžio vizualinės raiškos ir estetinės kokybės gerinimui. Siekiama padidinti gamtos išteklių tvarkymo ir biologinės įvairovės apsaugos efektyvumą, gamtinių rekreacinių išteklių ir gamtos vertybių pritaikymą pažinimui. Skatinamas vietos ūkininkų ir verslo įsitraukimas ir dalyvavimas gamtotvarkoje bei vietos savivaldos ir nacionalinių institucijų, saugomų teritorijų direkcijų bei nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas. Sudaromos sąlygos visuomenės informavimui ir įvairių rinkodaros veiklų įgyvendinimui, puoselėjama ir stiprinama saugomose teritorijose gaminamų produktų ženklinimo sistema, kuriama ir palaikoma saugomų teritorijų lankymo infrastruktūra.

347. Žuvininkystės sektorius regione yra svarbus ekonomikos ir kultūrinio identiteto sektorius, kurį būtina išsaugoti ir plėtoti, užtikrinant čia gyvenančių bendruomenių gerovę. Numatyti skatinimo priemones, užtikrinti sektoriaus lankstumą siekiant prisitaikyti prie išteklių svyravimų. Siekiant stiprinti žuvininkystę regione numatoma plėtoti tvarią akvakultūrą, pasitelkiant mokslą ir technologijas. Numatyti specialistų rengimą, aptarnaujančios infrastruktūros ir laivyno kūrimą. Siekiant aukštesnės pridėtinės vertės regione, numatoma plėtoti žuvų perdirbimą

348. Priekrantės verslinė žvejyba skatinama kaip tradicinis verslas ir nustatoma kaip prioritetinė veikla priekrantėje. Siekiant sudaryti galimybes sklandžiam veiklos vystymui numatoma pritaikyti Šventosios jūrų uostą, prieplauką tieks Karkle ir mažąjį uostą ties išorine KVJU plėtros zona laimikio iškrovimui. Priekrantės verslinė žvejyba skatinama kaip nematerialus kultūros paveldas. Siekiant plėsti uosto ir susijusių paslaugų apimtis, didinti miesto gyvenamųjų ir paslaugų teritorijų kokybę, plėtoti urbanizacijos funkcinį kompleksiškumą priemiesčiuose skatinama pramonės ir komercinių teritorijų plėtra už Klaipėdos miesto ties esamais ir planuojamais susisiekimo infrastruktūros koridoriais. Naujų jūrinių veiklų plėtra didins esamų veiklų apimtis, sąlygos naujų darbo vietų kūrimą, išaugs specialistų, kultūrinių ir aptarnavimo paslaugų poreikis, tokiu būdu ekonomiškai stiprės regionas. Siekiant aukštesnės gyvenimo kokybės rengiant/keičiant/koreguojant savivaldybių teritorijų planavimo dokumentus prioritetas teikiamas tvariems sprendiniams, kompaktiškai urbanizacijai, paslaugų daugiafunkciškumui.

349. Numatoma skatinti pažintinį jūrinį turizmą ir jūrinių pramogų paslaugas, tam išnaudojant jūrinio kultūros paveldo ir gamtos objektų teikiamas galimybes. Svarbu plėsti jūrinės kultūros ir gamtos paveldo objektų mokslinius tyrimus, užtikrinti jų apsaugą, ir prieinamumą visuomenei. Būtinai skatinama kruizinio turizmo plėtra plečiant Klaipėdos miesto pramogines, kultūrines, laisvalaikio ir kitas paslaugas, tarptautiniu mastu stiprinant kultūrinį identitetą.

350. Klaipėdos–Tauragės–Telšių regioninės plėtros arealą formuoja nacionalinės reikšmės Klaipėdos krašto ir Vakarų Žemaitijos kultūros paveldo arealas ir kultūros paveldo reprezentaciniai centrai – Telšiai ir Tauragė. LR BP sprendiniais numatoma per jų partnerystę, įtraukiant regioninio lygmens centrus ir kuriant ilgalaikius funkcinius ryšius, sukurti veiksmingus regioninės plėtros modelius, gebančius generuoti didesnį kultūros paveldo išteklių potencialą. Siekiama plėtoti viešojo, privataus ir nevyriausybinio skirtingų sektorių partnerystes, siekiant kultūros paveldo išteklių disponavimo ir panaudojimo rekreacijai bei turizmo infrastuktūrai kurti ir plėsti. Arealo ribos, turinys ir sudėtis pažymėti „Kultūros politikos ir rekreacijos brėžinyje“. Inicijuoti ir parengti reikiamą dokumentaciją, būtiną įrašyti į UNESCO nematerialaus paveldo sąrašą priekrantės verslinę žvejybą kaip jūros ir Kuršių marių žvejybinę tradiciją.

351. Klaipėdos krašto ir Vakarų Žemaitijos nacionalinės reikšmės kultūros paveldo arealas turi didelį rekreacinį, turistinį potencialą pasižymintį archeologinio paveldo (senovės gyvenviečių, piliakalnių, pilkapynų, alkakalnių) gausa, generuoja daugialypius kultūrinius kraštovaizdžius : išskirtinės vertės archajiškuosius – Minijos, Nemūno, Jūros upių deltose, Panemunės, Pagiegių, Tauragės. Kaimiškuosius-Šilalės, Varnių, Telšių, Plungės, Skuodo, Salantų, Palangos, Kretingos, Priekulės apylinkėse, kaimiškuosius dvarų sodybų aplink Sedą ir Klaipėdos, Šilutės, Priekulės, Gargždų, Rietavo, Kretingos, Palangos, Plungės, Salantų, Sedos, Skuodo,

Tauragės miestovaizdžius ir išskirtinės vertės Kuršių nerijos urbanistinio ir etnokultūros paveldo miestovaizdį, įrašytą į UNESCO pasaulio paveldo vertybių sąrašą. Siekiant sustiprinti Lietuvos – jūrinės valstybės potencialą, numatoma naudoti ir įveiklinti rekreacinėm reikmėm arealo kultūrinius kraštovaizdžius, Nemuno, Minijos, Jūros upių, Vilhelmo kanalo rekreacinį potencialą, didinti jų lankomumą, lankytojų skaičių, plėtoti aptarnavimo infrastruktūrą, numatoma pasitelkti visų Klaipėdos krašto ir Vakarų Žemaitijos kultūros areale esančių savivaldybių partnerystes, sukuriant bendrus rekreacijos ir kultūros paveldo vertybių teritorijų planavimo dokumentus. Numatoma Klaipėdos krašto ir Vakarų Žemaitijos kultūros paveldo arealas turi didelį rekreacinį resursą, išsiskiriantį kultūros paveldu, atspindinčiu būdingus šio krašto bruožus, pajūrio zonos, Mažosios Lietuvos savitumą, įvairių kultūrų įtakas, unikaliu Baltijos, Kuršių marių, nerijos kraštovaizdžiu, pagrindinis urbanistinis centras – Klaipėda. LR BP numatoma įveiklinti arealo kultūros paveldą rekreacinėms jūros pakrantės reikmėms, naudojantis Kuršių nerijos sukurtu tarptautiniu rekreaciniu potencialu, didinti jūros ir marių pakrančių aptarnavimo infrastruktūrą, pasitelkus visų Klaipėdos krašto ir Vakarų Žemaitijos kultūros areale esančių savivaldybių horizontalias partnerystes, kuriant bendrus rekreacijos ir kultūros paveldo vertybių teritorijų planavimo dokumentus. Numatoma išnaudoti regioninės plėtros areale esančių marių rekreacinį potencialą kultūrinio kraštovaizdžio apžvalgai, kultūros paveldo sklaidai bei atgaivinimui, įveiklinant vandens transportą susisiekimui ir rekreacijai. Sukurti didesnį kiekį funkcinių jungčių mariose, įveiklinti abiejų pakrančių bendruomenes marių turizmo infrastruktūros plėtrai, aptarnavimui. Skatinti vietinę žvejybą, kuriant vietos žvejų verslo aptarnavimo infrastruktūrą abiejose marių pakrantėse.

352. Sukurti horizontalias ir mišrias partnerystes įveiklinant Telšių, Sedos, Salantų, Palangos, Kretingos, Plungės, Klaipėdos, Neringos, Šilutės etnokultūrinio paveldo ir urbanistinio paveldo arealus, integruoti urbanistinio paveldo – istorinių miesto dalių paveldo arealus į darnaus vystymosi miestų plėtros procesus, skatinti regiono rekreacijos procesus, kuriant bendras koordinuotų veiksmų plėtros strategijas. Numatoma skatinti regiono savivaldybių bendradarbiavimą, rengiant bendrus viso arealo kultūros paveldo išteklių ir rekreacijos planus, kuriant bendras koordinuotų veiksmų plėtros strategijas. Numatoma išnaudoti Klaipėdos krašto ir Vakarų Žemaitijos kultūros paveldo arealą regiono rekreaciniam potencialui didinti, įtraukiant Klaipėdą ir Vakarų Žemaitijos krašto miestus Telšius ir Tauragę bei jų bendruomenes į horizontalias partnerystes, planuojant bendrą regiono pajūrio rekreacinės infrastruktūros plėtrą, jų aptarnavimą, nematerialaus paveldo sklaidą už Klaipėdos krašto arealo ribų. Numatoma kurti regionines tautinių mažumų – kuršių, vokiečių, žydų, latvių, rusų ir kt. horizontalias partnerystes, integruoti tautinių mažumų paveldo objektus į regionines rekreacines ir turizmo infrastruktūros plėtros programas, rūpintis tautinių mažumų nematerialaus paveldo raritetų išsaugojimu. Numatoma sukurti vertikalias ir mišrias partnerystes tarp nacionalinės reikšmės Klaipėdos ir regioninės reikšmės kultūros paveldo reprezentacinių centrų – Tauragės ir Telšių, siekiant sustiprinti arealo kultūros paveldo potencialą, koordinuotos plėtros strategijų pagrindu bendrai jį įveiklinti rekreacijos funkcijoms, naudoti partnerystes nematerialaus paveldo puoselėjimui ir sklaidai.

353. Stiprinat Klaipėdos-Tauragės-Telšių regioninės plėtros arealą jungiančias horizontalias, vertikalias ir mišrias partnerystes, sukurtas veikiančiuose dviejose Šv. Jokūbo keliuose – Žemaitijos/Karaliaučiaus ir Šv. Jokūbo žiede, numatoma šių kelių infrastruktūros ir aptarnavimo plėtra, įveiklinant pakelės kultūros paveldo objektu bei didinant nematerialaus paveldo sklaidą keliuose. Numatoma Įveiklinti gausų regioninės plėtros arealo kultūros paveldą nematerialaus paveldo, kultūros sklaidai, rekreacijos ir turizmo reikmėms, gausinti bendrų regiono partneryščių skaičių, naudojant kultūros paveldo išteklius kelių savivaldybių bendruomenių rekreacijos ir turizmo poreikiams. Siekiama skatinti arealo kultūros paveldo pažinimą ir įveiklinti mokyklų edukacines programas jo pažinimui ir sklaidai. Numatoma kurti savivaldybių partnerystes, įveiklinant kultūros paveldo objektus edukaciniais, rekreaciniais tikslais, skatinti bendros kelioms savivaldybėms aptarnavimo infrastruktūros atsiradimą. Numatoma įveiklinti nematerialaus paveldo išteklius, kuriant regionines partnerystes, skatinti tautinių mažumų kultūros paveldo pažinimą ir integraciją į regiono kultūrinę, edukacinę veiklas. Numatoma supažindinti regiono gyventojus su Žemaitijos ir Mažosios Lietuvos regionų etninės kultūros paveldu ir tradicijomis, skatinti bendruomenių partnerystes puoselėjant skirtingą etnokultūrų paveldą, palaikant jų tradicijas, amatus, papročius. Numatoma skatinti arealo valstybinių ir savivaldybių institucijų partnerystę finansuojant regionui ypatingai svarbių objektų, kompleksų ir vietovių apsaugą, tausojamąjį naudojimą ir įveiklinimą bendroms regionui naudingoms visuomeninėmis ir kultūrinėmis veiklomis. Siekiant išsaugoti Lietuvos kultūros paveldo vertybes užsienyje, numatoma skatinti Klaipėdos-Tauragės-Telšių arealo partneryščių su kaimyninėmis šalimis – Rusijos federacija ir Latvija

atsiradimą ir stiprinimą, šiam tikslui kurti vertikalias, horizontalias ir mišrias partnerystes, pasitelkiant Užsienio reikalų, Kultūros ir kt. ministerijų valstybinį bendradarbiavimo potencialą.

354. LR BP numatomos papildomos priemonės kurti ir stiprinti regionines partnerystes. Numatoma išnaudoti UNESCO pasaulio paveldo vertybių sąraše esančią – Kuršių neriją, pritraukiant Lietuvos ir užsienio turistus į regiono pajūrį, tam kurti papildomą turizmo, rekreacinę bei aptarnavimo infrastruktūras. Siekiama didinti regiono bendruomenių įtraukimą į UNESCO pasaulio paveldo vertybių aptarnavimo infrastruktūrą. Numatoma didinti kultūros paveldo integralumą į darnios urbanistinės plėtros procesus, naudoti jį kaip regioninio pajūrio kultūrinio tapatumo, rekreacijos išteklių, skatinti jo tausojamąjį naudojimą bei pritaikymą bendruomenių funkcijoms, aptarnavimo infrastruktūrai.

355. Gausūs ir vertingi regiono gamtiniai rekreaciniai ištekliai rekreacijos ir turizmo verslo naudojami netolygiai. Planuojamu laikotarpiu prioritetas teikiamas verslo plėtrai pajūrio kurortuose (Palangoje ir Neringoje) ir teritorijose, turinčiose vertingiausius pajūrio ir pamario rekreacinius išteklius (Rusnėje, Kintuose, Drevernoje, Svencelėje, Karklėje, Smiltynėje, Giruliuose), siekiant suformuoti vieningą pajūrio paslaugų ir pramogų juostą, kurioje būtų pakankama paslaugų ir pramogų įvairovė. Skiriamas prioritetas, siekiant kurortinės teritorijos statuso, šioms gyvenamosioms vietovėms: Rusnė-Kintai, Barstyčiai ir Mosėdis, Giruliai, Smiltynė. Ypatingas dėmesys skiriamas sveikatinimo ir sanatorinio gydymo įstaigų, viešosios ir privačios turizmo infrastruktūros plėtrai, tirti ir pritaikyti vietinių žemės gelmių išteklių potencialą (sapropelis, terminis mineralinis vanduo). Siekiant sudaryti galimybes plėtoti turizmą ir poilsio paslaugas, numatoma pritaikyti turizmo poreikiams kultūros paveldo ir kraštovaizdžio objektus, išeksploatuotus karjerus, vystyti kaip vietinius turizmo paslaugų centrus šias gyvenamąsias vietoves: Salantus, Priekulę, Šilutę, Dreverną, Rusnę, Kintus, Karteną, Gargždus, Veiviržėnus, Agluonėnus, Švėkšną, Juknaičius, Gardamą. Turizmo paslaugų centruose plėtojamos šios paslaugos: ekskursijų, turizmo informacijos, gidų, apgyvendinimo, vežimo, maitinimo, pramogų ir kitos turizmo paslaugos. Šioms teritorijoms savivaldybės lygmens kompleksiniuose teritorijų planavimo dokumentuose turi būti numatytos teritorijos viešajai turizmo infrastruktūrai (pėsčiųjų ir dviračių takai, informacijos sistema, viešieji paplūdimiai, prieplaukos, vasaros ir žiemos sporto, sveikatingumo aikštelės ir kt.) plėtoti, suformuotos palankios sąlygos ir infrastruktūra turizmo verslui plėtoti. Numatoma, kad pajūrio kurortuose, kurortinėse teritorijose neleistina plėtoti pramonės, gamybos objektus ir kitokią ūkinę bei komercinę veiklą, kuri teršia aplinką, kelią triukšmą ir grėsmę žmogaus sveikatai.

ŠIAURĖS LIETUVOS PARTNERYSČIŲ GRUPĖ

356. Vystoma šalies teritorija apimanti Šiaulius, Mažeikius (regioninius centrus, veikiančius nacionaliniu lygmeniu), bei aplinkinius lokalius centrus, veikiančius regioniniu lygmeniu. Teritorijoje vyraujantys ištekliai - pramonės ir ekonominiai, bioprodukcinio ūkio, paslaugų infrastruktūros, o plėtros prioritetas - pramonė ir logistika. LR BP koncepcijoje suformuotų urbanistinių centrų Šiaulių-Mažeikių partneryščių prioritetas teikiamas mobilumo, paslaugų teikimo, pramonės ir logistikos vystymo partnerystėms.

357. Prioritetinis nacionaliniu lygmeniu veikiantis ekonominės plėtros centras šioje partnerystės teritorijoje yra Mažeikiai. Jame aktyviai vystoma ekonominė specializacija naftos produktų gamybos srityje. Šiauliuose, plėtojamojo tipo urbanistiniame centre, išnaudojami esami konkurenciniai pranašumai transporto įrangos gamybos, kompiuterinių, elektroninių ir optinių gaminių gamybos ir tekstilės sektoriuose. Stiprinama ekonominė specializacija bendradarbiaujant su kitu tarptautiniu lygmeniu veikiančiu urbanistiniu centru - Panevėžiu. Esant poreikiui, plečiamos Akmenės LEZ teritorijos ribos.

358. Šiaurės Lietuvos partneryščių grupėje urbanistinėje struktūroje urbanistinius centrus vystyti pagal numatytą policentrinę hierarchinę struktūrą, ir centrų kategorijas, taikant viešųjų paslaugų teikimo modelį: Regioninis plėtojamojo tipo urbanistinis centras - Šiauliai; Regioninis palaikomojo tipo urbanistinis centras - Mažeikiai; Lokalūs urbanistiniai centrai – A, B, C kategorijos. Vystant Mažeikius ir Naująją Akmenę, numatoma prioritetą teikti gyvenamosios aplinkos kokybės gerinimui, mažinant oro taršą iš stacionarių ir nestacionarių taršos šaltinių. Numatoma Mažeikiuose ir Naujojoje Akmenėje stiprinti daugiafunkciškumą, siekiant paslaugų ir darbo vietų įvairovės. Numatomas Šiaulių regioninio centro ir regiono plėtros galių didinimas įvertinant jau funkcionuojančią urbanistinę Šiaulių–Radviliškio sistemą ir regioną papildant Mažeikių savivaldybe.

359. Įvertinus turimus kultūros paslaugų teikėjų sukuriamą vertę (skirtingo poreikio paslaugų tolygumas, teikiamų paslaugų spektras, sukuriama socialinė vertė, apsilankymai) ir turimus išteklius (biudžetas, plotas kultūrinei veiklai, darbuotojai, paslaugų teikėjų tankis), numatomas prioritetinis kultūros paslaugų teikėjų tinklo efektyvinimas Šiaulių m. sav. Kultūros paslaugų teikėjų turimų išteklių ir sukuriamos vertės disbalansas sprendžiamas įveiklinant aplink Šiaulių m. sav. esančių savivaldybių kultūrinę infrastruktūrą ir skatinant paslaugų mobilumą į mažesnę kultūrinę vertę kuriančias savivaldybes. Veiklų prioritetai: ekspozicijos, parodos, jų pagrindu sukurtos edukacinės programos, paveldo skaitmeninimas ir sklaida didinant jo prieinamumą.

360. Skiriamas prioritetas paslaugų tinklo efektyvinimui, užtikrinant paslaugų prieinamumą ir pasiekiamumą: švietimo paslaugų tinklo efektyvinimui Kelmės raj., Radviliškio raj., Pakruojo raj. ir Joniškio raj. Savivaldybėse; sveikatos paslaugų tinklo efektyvinimui Kelmės raj. ir Šiaulių raj. savivaldybėse; nestacionarių socialinių paslaugų plėtrai Mažeikių raj., Akmenės raj. ir Šiaulių raj. savivaldybėse.

361. Siekiant sumažinti tranzitinio transporto eismą, transporto spūstis ir neigiamą poveikį aplinkai bei visuomenei Šiaulių mieste, numatomas šiaurinio aplinkkelio įrengimas sujungsiantis magistralinį kelią A9 Panevėžys–Šiauliai su tarptautiniu transporto koridoriumi IA „Via Hanseatica“ (kelias A12). Viešojo transporto susisiekimo paslaugoms užtikrinti tarp skirtingo lygmens paslaugas teikiančių Šiaulių ir Mažeikių urbanistinių centrų, numatoma prioritetą teikti geležinkelio transportui. Mažiausiai apgyvendintose teritorijose (Telšių rajono pietinėje ir Mažeikių rajono šiaurinėje dalyje), numatoma jas patikslinant žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentuose, viešojo transporto paslaugas organizuoti „pagal poreikį“ principu. Siekiant pagerinti Šiaulių LEZ teritorijos ir Šiaulių oro uosto susisiekimą su tarptautiniais ir nacionaliniais koridoriais, numatoma automobilių kelių transporto jungtis magistraliniame kelyje A9 Panevėžys–Šiauliai su Šiaulių LEZ teritorija. Plėtoti veikiančius civilinius aerodromus (Akmenės, Barysių, Mažeikių, Šeduvos) ir palaikyti jų funkcionavimą, siekiant panaudoti sporto, vietinio susisiekimo, pramoginiams tikslams.

362. Numatoma geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimo plėtra, prioritetą teikiant Šiaulių ir Akmenės rajono savivaldybėms. Numatoma skatinti savivaldybių bendradarbiavimą vandentvarkos paslaugų teikimui. Numatoma AEI parkų steigimas ir plėtra. Numatoma skatinti savivaldybių bendradarbiavimą ir rengti regioninio lygmens teritorijų planavimo dokumentus AEI parkų plėtrai. Numatoma diegti 5G ryšį, prioritetą teikiant Šiaulių miestui, bei į regioną patenkantiems valstybinės reikšmės magistraliniams keliams, geležinkeliams.

363. Siekiant mažinti oro taršą Naujojoje Akmenėje ir jos apylinkėse gaminant cementą, mišrios partnerystės modelio pagrindu, atlikti mokslo tiriamuosius technologinius tyrimus daugiasulfatinio cemento gamybai naudojant anhidrito žaliavą. Tokio cemento gamyba leistų iki 40 proc. sumažinti klinkerio naudojimą, tuo pačiu jo degimą ir CO2 išskyrimą.

364. Didžiojoje regiono dalyje prioritetas teikiamas intensyviam žemės ūkiui, perspektyvi ūkių specializacija – prekinės augalininkystės produkcijos išauginimas ir mėsinė gyvulininkystė. Kelmės rajono savivaldybės teritorijoje vystytinas tausojamasis žemės ūkis, teikiant prioritetą ekologinių ūkių kūrimui ir plėtrai. Šiaulių miesto įtakos zonoje yra perspektyvi daržininkystė. Reglamentuojama pasėlių struktūra ir leistinų naudoti trąšų bei chemikalų normos. Bemiškių teritorijų arealuose su ekologiškai nuskurdinto gamtinio karkaso elementais, taip pat su dideliu auginamų dirvožemį alinančių pasėlių procentu, paramos prioritetai teikiami ūkiams, didinantiems ariamoje žemėje įrengiamų pievų ir žolinių augalų pasėlių plotus ir / arba pagal žemėtvarkos projektus veisiantiems laukų apsauginius želdinius. Skatinama agromiškininkystė. Gerinant žemės plotų su melioracijos įrenginiais būklę prioritetas teikiamas žemės ūkio naudmenų su potencialiai našiais dirvožemiais išsaugojimui. Planuojant ir tvarkant agrarines teritorijas, prioritetas teikiamas vietinės reikšmės kelių būklės ir kitos infrastruktūros pagerinimui, sudarant palankesnes sąlygas naujų įvairios specializacijos ūkių steigimui ir gyvybingų kaimo gyvenamųjų vietovių formavimui.

365. Didinant regiono miškingumą stiprinamas esamų miško masyvų potencialas - Žagarės, Tyrelio, Agailių, Tryškių, Gruzdžių, Kurtuvėnų miško masyvai tankinami apsodinant mišku apleistas ar tarp miškų įsiterpusias žemės ūkio naudmenas, siekiama 40 proc. ir didesnio masyvų teritorijos miškingumo.

365.1. Didinant regiono rekreacinį potencialą, skatinama kurti rekreacinę infrastruktūrą visuose miškuose ir želdinių masyvuose ar želdynuose, prie turistinių kelių, trasų, atraktyvių gamtos ir kultūros paveldo objektų,

vaizdingiems kraštovaizdžiams apžvelgti. Stiprinant ekosisteminių paslaugų įveiklinimą, skatinamas įvairių tipo želdinių (miškų, grupių, pavienių) įveisimas 15 km spinduliu apie Šiaulius ir 5 km spinduliu apie kitus urbanistinius centrus. Didinant regiono miškingumą, vertinamas poveikis Natura 2000 paukščių ar buveinių apsaugai, biologinei įvairovei svarbioms teritorijoms, poveikis kultūros paveldo vertybių apžvelgiamumui, istoriniams kraštovaizdžiams. Siekiant subalansuotos regiono miškininkystės, diferencijuotai taikomos tausojančios miškininkystės priemonės visuose I – III grupės ir IV grupės miškuose esančiuose saugomose teritorijose, o intensyvios miškininkystės priemones tik IV grupės ne saugomose teritorijose esančiuose miškuose.

366. Biologinės įvairovės, kraštovaizdžio apsaugos tikslais, numatoma saugoti, atkurti miškų, vidaus vandenų, pelkių, natūralių pievų ekosistemas – palaikyti jose biocenozių rūšinės sudėties įvairovę; išvengti gyvūnų dispersijos, paukščių ir žuvų migracijos kelių įprastinės aplinkos keitimo. Saugant biologinę įvairovę, kraštovaizdžio estetines, istorines vertybes, erdvių santykį, numatoma nustatyti regioninės reikšmės saugotinas kraštovaizdžio panoramas bei atvirų kraštovaizdžių teritorijas (aukštapelkės, pievos), kuriose ribojamas želdinių įveisimas. Saugotini arealai ir kraštovaizdžiai bei jų apsaugos nuostatos formuojami žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentuose. Tobulinamos išmokos už aplinkosaugos priemonių taikymą, numatant paramą priemonėms, skirtoms kraštovaizdžio būklės, kraštovaizdžio vizualinės raiškos ir estetinės kokybės gerinimui. Didinamas gamtos išteklių tvarkymo ir biologinės įvairovės apsaugos efektyvumas, gamtinių rekreacinių išteklių ir gamtos vertybių pritaikymas pažinimui. Skatinamas vietos ūkininkų ir verslo įsitraukimas ir dalyvavimas gamtotvarkoje, rekreacinių paslaugų teikimui bei vietos savivaldos ir nacionalinių institucijų, saugomų teritorijų direkcijų bei nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas. Sudaromos sąlygos visuomenės informavimui ir įvairių rinkodaros veiklų įgyvendinimui, puoselėjama ir stiprinama saugomose teritorijose gaminamų produktų ženklinimo sistema, kuriama ir palaikoma saugomų teritorijų lankymo infrastruktūra.

367. Šiaulių – Mažeikių regioninės plėtros arealą formuoja regioninės reikšmės– Rytų Žemaitijos kultūros paveldo arealas ir Mažeikiai. LR BP sprendiniais numatoma per jų partnerystę, įtraukiant regioninio lygmens centrus ir kuriant ilgalaikius funkcinius ryšius, sukurti veiksmingus regioninės plėtros modelius, gebančius generuoti didesnį kultūros paveldo išteklių potencialą. Siekiama plėtoti viešojo, privataus ir nevyriausybinio skirtingų sektorių partnerystes, siekiant kultūros paveldo išteklių disponavimo ir panaudojimo rekreacijai bei turizmo infrastruktūrai kurti ir plėsti. Arealo ribos, turinys ir sudėtis pažymėti „Kultūros politikos ir rekreacijos vystymo brėžinyje“. Nebeeksploatuojamose karjerų erdvėse vystomas geoparkų (teritorijų su ypatingais geologiniais bruožais) įrengimas, jų pritaikymas geologinio-pažintinio turizmo plėtrai, taip pat įvairių pramogų vystymas (fosilijų paieškos pamokos, alpinistų sienelės). Perspektyviausi karjerai šių veiklų vystymui yra Akmenės rajono klinčių (Menčių, Karpėnų, Narbučių ir kiti), Šaltiškių molio. Vystant geologinį pažintinį turizmą skatinamos horizontalios ir mišrios partnerystės, stiprinami ryšiai su Pakruoju, Pasvaliu, Biržais, formuojami bendri turistiniai maršrutai bei įveiklinami ir kiti profesinio, pažintinio, rekreacinio (poilsinio) turizmo potencialą turintys geologiniai objektai, t.y. tiek geologinio gamtos paveldo (atodangos, akmenis), tiek hidrogeologinio gamtos paveldo (šaltiniai), tiek geomorfologinės struktūros (karstinės įgriuvos ir jų sistemos, daubos, lėkšti gūburiai, slėniai, šlaitai, skardžiai ir kitos mažiau svarbios ir išraiškingos reljefo formos)

368. Rytų Žemaitijos regioninės reikšmės kultūros paveldo arealas turi didelį rekreacinį, turistinį potencialą pasižymintį archeologinio paveldo (senovės gyvenviečių, piliakalnių, pilkapynų, alkakalnių) gausa, generuoja daugialypius kultūrinius kraštovaizdžius: išskirtinės vertės archajiškuosius – Ventos, Papilės, Dubysos upių deltose, Šeduvos, Kelmės ir Ariogalos apylinkėse, kaimiškuosius dvarų sodybų aplink Viekšnius, Kuršėnus, Linkuvą, Pakruojį, Užventį, Kelmę, Šeduvą Ir Žagarės, Joniškio, Linkuvos, Šeduvos, Šiaulių miestovaizdžius. Siekiant sustiprinti Šiaulių – Mažeikių partnerystės potencialą, naudoti ir įveiklinti rekreacinėms reikmėms arealo kultūrinius kraštovaizdžius, Ventos, Dubysos upių rekreacinį ir paslaugų infrastruktūros potencialą, numatoma didinti jų lankomumą, lankytojų skaičių, plėtoti aptarnavimo infrastruktūrą, pasitelkti visų Rytų Žemaitijos ir Mažeikių regione esančių savivaldybių partnerystes, kuriant bendrus rekreacijos ir kultūros paveldo vertybių teritorijų planavimo dokumentus. Rytų Žemaitijos kultūros paveldo arealas turi didelį rekreacinį resursą, jame susitelkę kultūros paveldo, atspindinčio Rytų Žemaitijos regiono savitumą arealai, jo kraštovaizdis – molingos lygumos, molingos banguotos plynaukštės, smėlingi kalvynai, moreniniai kalvynai, upių slėniai, jame dominuoja architektūrinio ir memorialinio paveldo arealai (dvarų sodybos, statinių kompleksai), pagrindinis urbanistinis centras – Šiauliai. LR BP numatoma įveiklinti arealo kultūros paveldą

rekreacijos, paslaugų infrastruktūros reikmėms, pasitelkus visų Rytų Žemaitijos kultūros paveldo areale esančių savivaldybių partnerystes, kuriant bendrus rekreacijos, paslaugų infrastruktūros ir kultūros paveldo vertybių teritorijų planavimo dokumentus.

369. LR BP numatomos partnerystės, stiprinančios arealo plėtros rekreacinį, paslaugų infrastruktūros prioritetus. Numatoma sukurti horizontalias ir mišrias partnerystes įveiklinant dvarų sodybų paveldo ir architektūrinio ir memorialinio paveldo arealus ties Mažeikiais, Naująja Akmene, Viekšniais, Kuršėnais, Linkuva, Kurtuvėnais, Pakruoju, Kelme, Šeduva. Siekiama integruoti urbanistinio paveldo – istorinių miesto dalių paveldo arealus į darnaus vystymosi miestų plėtros procesus, skatinti regiono rekreacijos procesus, kuriant bendras koordinuotų veiksmų plėtros strategijas. Numatoma skatinti regiono savivaldybių bendradarbiavimą, rengiant bendrus viso arealo rekreacijos planus, kuriant bendras koordinuotų veiksmų plėtros strategijas. Numatoma išnaudoti Rytų Žemaitijos kultūros paveldo arealą regiono rekreaciniam potencialui didinti, įtraukiant Rytų Žemaitijos krašto miestus Mažeikius, Naująją Akmenę, Joniškį, Pakruojį, Kuršėnus, Šiaulius, Kelmę, Radviliškį bei jų bendruomenes į horizontalias partnerystes, planuojant bendrą regiono pajūrio rekreacinės infrastruktūros plėtrą, jų aptarnavimą, nematerialaus paveldo sklaidą už Klaipėdos krašto arealo ribų. Numatoma kurti regionines tautinių mažumų – žydų, latvių ir kt. horizontalias partnerystes, integruoti tautinių mažumų paveldo objektus į regionines rekreacines ir turizmo infrastruktūros plėtros programas, rūpintis tautinių mažumų nematerialaus paveldo raritetų išsaugojimu. Numatoma sukurti vertikalias ir mišrias partnerystes tarp regioninės reikšmės kultūros paveldo reprezentacinių centro – Šiaulių ir Mažeikių, siekiant sustiprinti arealo kultūros paveldo potencialą, koordinuotos plėtros strategijų pagrindu bendrai jį įveiklinti rekreacijos funkcijoms, naudoti partneryste nematerialaus paveldo puoselėjimui ir sklaidai. Stiprinat Šiaulių ir Mažeikių regioninės plėtros arealą jungiančias horizontalias, vertikalias ir mišrias partnerystes, sukurtas veikiančiuose keturiuose Šv. Jokūbo keliuose – Kauno, Šiaulių, Žemaitijos/Karaliaučiaus ir Šv. Jokūbo žiede, numatoma šių kelių infrastruktūros ir aptarnavimo plėtra, įveiklinant pakelės kultūros paveldo objektus bei didinant nematerialaus paveldo sklaidą keliuose. Numatoma stiprinti Linkuvos horizontalius partnerystės ryšius su Panevėžio-Biržų-Rokiškio ir Vilniaus-Utenos-Ukmergės kultūros paveldo reprezentaciniais centrais, naudojant ir papildomai įveiklinant Siaurojo geležinkelio atšaką Panevėžys - Linkuva, einančią per Joniškėlį ir Petrašiūnus. Siekiant didinti rekreacijos aptarnavimo infrastruktūrą, įtraukiant nematerialaus paveldo išteklius. Numatoma įveiklinti gausų regioninės plėtros arealo kultūros paveldą nematerialaus paveldo, kultūros sklaidai, rekreacinėms ir aptarnavimo infrastruktūros reikmėm, gausinti bendrų regiono partneryščių skaičių, naudojant kultūros paveldo išteklius kelių savivaldybių bendruomenių rekreacijos ir turizmo poreikiams. Numatoma skatinti arealo kultūros paveldo pažinimą, įveiklinti mokyklų edukacines programas jo pažinimui ir sklaidai. Numatoma kurti savivaldybių partnerystes, įveiklinant kultūros paveldo objektus edukaciniais, rekreaciniais tikslais, skatinti bendros kelioms savivaldybėms aptarnavimo infrastruktūros atsiradimą. Numatoma įveiklinti nematerialaus paveldo išteklius, kuriant regionines partnerystes, skatinti tautinių mažumų kultūros paveldo pažinimą ir integraciją į regiono kultūrinę, edukacinę veiklą. Numatoma pažindinti regiono gyventojus su Žemaitijos ir Aukštaitijos etnine regionų kultūra, skatinti bendruomenių partnerystes puoselėjant etnokultūros paveldą, palaikant jo tradicijas, amatus, papročius. Numatoma skatinti arealo valstybinių ir savivaldybių institucijų partnerystę finansuojant regionui ypatingai svarbių objektų, kompleksų ir vietovių apsaugą, tausojamąjį naudojimą ir įveiklinimą bendroms regionui naudingomis visuomeninėmis ir kultūrinėmis veiklomis. Siekiant išsaugoti Lietuvos kultūros paveldo vertybes užsienyje, skatinti Šiaulių-Mažeikių arealo partnerystę su kaimynine Latvija, šiam tikslui kurti vertikalias, horizontalias ir mišrias partnerystes, pasitelkiant Užsienio reikalų, Kultūros ir kt. ministerijų valstybinį bendradarbiavimo potencialą.

370. LR BP numatomos papildomos priemonės kurti ir stiprinti regionines partnerystes. Didinti kultūros paveldo integralumą į darnios urbanistinės plėtros procesus, naudoti jį kaip regioninio kultūrinio tapatumo, rekreacijos išteklių, skatinti jo tausojamąjį naudojimą bei pritaikymą bendruomenių funkcijoms, aptarnavimo infrastruktūrai. Numatoma išnaudoti Jurgaičių (Domantų) piliakalnį - Kryžių kalną, pritraukiant Lietuvos ir užsienio turistus į regiono vidų, tam kurti papildomą rekreacinę bei aptarnavimo infrastruktūras, didinti jo informacinę sklaidą.

VIDURIO LIETUVOS PARTNERYSČIŲ GRUPĖ

371. Vystoma šalies teritorija, apimanti Panevėžį, Biržus ir Rokiškį (regioninius centrus, veikiančius nacionaliniu lygmeniu), bei aplinkinius lokalius centrus, veikiančius regioniniu lygmeniu. Teritorijoje vyraujantys ištekliai - pramonės, bioprodukcinio ūkio, rekreaciniai, multimodalumo, o plėtros prioritetas - pramonė ir logistika. LR BP koncepcijoje suformuotų urbanistinių centrų Panevėžio-Biržų-Rokiškio partnerysčių prioritetas teikiamas mobilumo, paslaugų teikimo, pramonės ir logistikos vystymo partnerystėms.

372. Panevėžyje, plėtojamojo tipo urbanistiniame centre, išnaudojamas sukauptas potencialas metalo gaminių gamybos, elektronikos dalių ir įrangos gamybos bei transporto ir logistikos sektoriuose. Biržai ir Rokiškis, palaikomojo tipo urbanistiniai centrai, ir šalia esančios funkciniais ryšiais susijusios teritorijos aktyviai bendradarbiauja ir išnaudoja esamus konkurencinius pranašumus bendrose ekonominės specializacijos kryptyse: maisto ir gėrimų gamybos, miškininkystės, medienos ir medienos gaminių gamybos. Panevėžio regione, užpildžius esamo Panevėžio LEZ teritoriją, numatytas naujos pramoninės teritorijos investicijoms pritraukti kūrimas.

373. Urbanistinius centrus vystyti pagal numatytą policentrinę hierarchinę struktūrą, ir centrų kategorijas, taikant viešųjų paslaugų teikimo modelį: Regioninis plėtojamojo tipo urbanistinis centras – Panevėžys; Regioniniai palaikomojo tipo urbanistiniai centrai - Biržai, Rokiškis; Lokalūs urbanistiniai centrai – A, B, C kategorijos. Numatoma didinti Biržų ir Rokiškio urbanistinių centrų gyvybingumą įveiklinant esamus kultūrinius ir reakreacinius išteklius. Numatoma stiprinti lokalių centrų bendradarbiavimą paslaugų teikimo, prioritetą teikiant kultūros paslaugų teikimui, pagrindu. Siekiama remti vietos bendruomenes ir skatinti mišrias partnerystes lokalių centrų gyvybingumui palaikyti ir didinti. Steigti ir vystyti Likėnų kurortinę teritoriją įveiklinant turimus rekreacinius ir gamtinius išteklius.

374. Plėtoti partnerystes siekiant efektyvios, įvairesnės ir geresnės kokybės paslaugų spektro, prisitaikančios prie turistų ir poilsiautojų srautų sezoniškumo. Įvertinus turimus kultūros paslaugų teikėjų sukuriamą vertę (skirtingo poreikio paslaugų tolygumas, teikiamų paslaugų spektras, sukuriama socialinė vertė, apsilankymai) ir turimus išteklius (biudžetas, plotas kultūrinei veiklai, darbuotojai, paslaugų teikėjų tankis), numatomas prioritetinis kultūros paslaugų teikėjų tinklo efektyvinimas Panevėžio raj. Ir Biržų raj. sav. Kultūros paslaugų teikėjų turimų išteklių ir sukuriamos vertės disbalansas sprendžiamas įveiklinant Panevėžio m. sav. kultūrinę infrastruktūrą ir skatinant paslaugų mobilumą į labiau nutolusias ir mažesnę kultūrinę vertę kuriančias savivaldybes. Veiklų prioritetai: kūrybines partnerystes skatinantys projektai (tarpinstituciniai, nevyriausybinių organizacijų, tarpsritiniai); projektai, kuriantys naujas kultūrinio turizmo formas (kultūriniai maršrutai, kultūros ir kitų sričių (gastronomijos, gamtos ir kt.) jungtis ir kt.), pratęsiantys regiono/ vietos turizmo sezoną, įtraukiantys įvairias įstaigas, organizacijas, pavienius asmenis, įveiklinantys kultūros objektus; projektai, sudarantys galimybes Panevėžio regione reziduoti Lietuvos ir užsienio šalių kultūros ir meno kūrėjams.

375. Skiriamas prioritetas paslaugų tinklo efektyvinimui, užtikrinant paslaugų prieinamumą ir pasiekiamumą: švietimo paslaugų tinklo efektyvinimui Panevėžio raj., Biržų raj., Rokiškio raj. ir Kupiškio raj. Savivaldybėse; sveikatos paslaugų tinklo efektyvinimui Pasvalio raj., Biržų raj. ir Rokiškio raj. Savivaldybėse; nestacionarių socialinių paslaugų plėtrai Panevėžio raj. ir Biržų raj. savivaldybėse.

376. Viešojo transporto susisiekimo paslaugoms užtikrinti tarp skirtingo lygmens paslaugas teikiančių Panevėžio ir Rokiškio urbanistinių centrų, prioritetas teikiamas geležinkelio transportui, o susisiekimui tarp Panevėžio ir Biržų urbanistinių centrų prioritetas teikiamas tarpmiestinių autobusų transportui. Mažiausiai apgyvendintose teritorijose (Biržų ir Rokiškio rajonų šiaurinėse dalyse ir Kupiškio bei Panevėžio rajono pietinėse dalyse), numatoma jas patikslinant žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentuose viešojo transporto paslaugas organizuoti pagal poreikį principu. Numatoma plėtoti veikiančius civilinius aerodromus (Biržų, Įstros, Panevėžio, Rojūnų) ir palaikyti jų funkcionavimą, siekiant panaudoti sporto, vietinio susisiekimo, pramoginiams tikslams.

377. Numatoma geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimo plėtra, prioritetą teikiant Biržų rajono savivaldybei. Numatoma skatinti savivaldybių bendradarbiavimą vandentvarkos paslaugų teikimui. Numatomas AEI parkų steigimas ir plėtra. Numatoma skatinti savivaldybių bendradarbiavimą ir rengti regioninio lygmens teritorijų planavimo dokumentus AEI parkų plėtrai. Numatoma diegti 5G ryšį, prioritetą

teikiant Panevėžio miestui, bei į regioną patenkantiems valstybinės reikšmės magistraliniams keliams, geležinkeliams.

378. Sukurti LR požeminio ir paviršinio vandens išteklių apskaitos ir valdymo posistemę Panevėžys-Biržai-Ukmergė regioninio lygmens centrų grupei, su tikslu optimizuoti jų vartotojišką panaudojimą ir laistymo (irigacijos) tikslams, pritraukiant žemės ūkio poreikio ir galimybių potencialą. Numatoma tirti karstinius procesus ir reiškinius, sudaryti prognozes, plėtoti sukauptų žinių praktinį naudojimą. Numatoma, kad steigiamoje Likėnų kurortinėje teritorijoje prioritetas teikiamas gydomųjų durpių su sieros vandeniliu iš Likėnų durpių telkinio bei vietinio mineralinio vandens naudojimas sveikatinimo tikslams.

379. Didžiojoje regiono dalyje prioritetas teikiamas intensyviam žemės ūkiui, perspektyvi ūkių specializacija – prekinės augalininkystės produkcijos išauginimas, pieninininkystė ir mėsinė gyvulininkystė. Kupiškio ir Rokiškio rajonų savivaldybių teritorijoje vystytinas tausojamasis žemės ūkis, teikiant prioritetą ekologinių ūkių kūrimui ir plėtrai. Skatinama daržininkystė, sodininkystė, alternatyvios žemės ūkio veiklos. Reglamentuojama pasėlių struktūra ir leistinų naudoti trąšų bei chemikalų normos. Vakarinėje regiono dalyje, bemiškių teritorijų arealuose su ekologiškai nuskurdinto gamtinio karkaso elementais, taip pat su dideliu auginamų dirvožemį alinančių pasėlių procentu, paramos prioritetai teikiami ūkiams, didinantiems ariamoje žemėje įrengiamų pievų, medingųjų augalų ar žolinių augalų pasėlių plotus ir / arba pagal žemėtvarkos projektus įveisiantiems laukų apsauginius želdinius, skatinama agromiškininkystė. Rytinėje regiono dalyje esančiose nenašių žemių teritorijose žemės ūkio veikla vystoma užtikrinant priešerozinių priemonių įgyvendinimą, natūralių žemės naudmenų išsaugojimą ir humuso kiekio dirvožemyje padidinimą, kitų geros žemdirbystės praktikos priemonių taikymą. Gerinant žemės plotų su melioracijos įrenginiais būklę, prioritetas teikiamas žemės ūkio naudmenų su potencialiai našiais dirvožemiais išsaugojimui. Planuojant ir tvarkant agrarines teritorijas, prioritetas teikiamas vietinės reikšmės kelių būklės ir kitos infrastruktūros pagerinimui, sudarant palankesnes sąlygas naujų įvairios specializacijos ūkių steigimui ir gyvybingų kaimo gyvenamųjų vietovių formavimui.

379.1. Karstinių procesų pažeistai ir veikiamai gamtinei aplinkai ypač nepalanki tradicinio intensyvaus ūkininkavimo valdymo sistema. Karstiniame regione vystoma specifinė tausojanti žemės ūkio veikla, palaikoma žemės naudmenų struktūra. Skatinamas valstybinių, regioninių bei savivaldos institucijų bendradarbiavimas, kurių veikla turi orientuotis į veiksmus, skatinančius tausojantį vietos išteklių naudojimą.

380. Panevėžio-Biržų–Rokiškio regioninės plėtros arealą formuoja regioninės reikšmės kultūros paveldo reprezentacinis centras Panevėžys, urbanistinis centras – Biržai – valstybės istorijai reikšmingas paveldo arealas bei Rokiškio miestas. LR BP sprendiniais numatoma per jų partnerystę, įtraukiant kitus regioninio lygmens centrus ir kuriant ilgalaikius funkcinius ryšius, sukurti veiksmingus regioninės plėtros modelius, gebančius generuoti didesnį kultūros paveldo išteklių potencialą. Siekiama plėtoti viešojo, privataus ir nevyriausybinio skirtingų sektorių partnerystes, siekiant kultūros paveldo išteklių disponavimo ir panaudojimo rekreacijai bei turizmo infrastuktūrai kurti ir plėsti. Arealo ribos, turinys ir sudėtis pažymėti „Kultūros politikos ir rekreacijos brėžinyje“. Reikšmingą dalį Biržų rajono teritorijos sudaro karstinis regionas, kuriame dominuoja stipriai fragmentuoti pavienėmis karstinėmis daubomis arba jų sistemomis suskaidyti žemės ūkio naudmenų plotai, kurie formuoja didelį rekreacinį potencialą, tinkama įveiklinimui. Apjungus Likėnų kurortinės teritorijos ir Biržų miesto rekreacinį bei turizmo potencialą, formuojamas regioninio lygmens rekreacinis centras. Aprašytų veiklų skatinimui formuojamos tarpsektorinės ir tarpinstitucinės partnerystės. Be to, skatinamas ir intensyvinamas iškastų karjerų pavertimas vandens telkiniais ir jų pritaikymas rekreacijai, geoparkų steigimui. Geoparkų steigimui perspektyviausi šioje partneryščių grupėje yra Pakruojo rajono dolomito telkiniai. Vystant geologinį pažintinį turizmą skatinamos horizontalios ir mišrios partnerystės, stiprinami ryšiai su Naująja Akmene, Akmene, Šiauliais, formuojami bendri turistiniai maršrutai bei įveiklinami ir kiti profesinio, pažintinio, rekreacinio (poilsinio) turizmo potencialą turintys geologiniai objektai.

381. Arealo kultūrinius išteklius formuoja kilnojamasis ir nekilnojamasis kultūros paveldas (pavieniai objektai, kompleksai, vietovės), taip pat visa tai integruojantis kultūrinis kraštovaizdis, kultūros keliai bei nematerialusis kultūros paveldas. Kraštovaizdžio gamtinių ir kultūrinių komponentų visuma generuoja rekreacinį ir kultūrinį potencialus, pasižyminčius dvarų sodybų, architektūrinio paveldo ties Biržais, Pasvaliu, Troškūnais, Vabalninkais, Subačium ir Kupiškiu gausa, generuoja daugialypius kultūrinius kraštovaizdžius : išskirtinės vertės archajiškuosius – Nevėžio, Mušos upių deltose, kaimiškuosius dvarų sodybų aplink Biržus,

Subačių, Panevėžį Ir Rokiškio, Biržų, Pasvalio, Panevėžio miestovaizdžius. LR BP sprendiniais numatoma įveiklinti kultūrinių kraštovaizdžių, kultūros kelių bei nematerialaus kultūros paveldo generuojamus išteklius.

382. LR BP numatomos partnerystės, stiprinančios arealo plėtros rekreacinį, paslaugų infrastruktūros prioritetus. Siekiant sustiprinti Panevėžio - Biržų – Rokiškio partnerystės potencialą, numatoma naudoti ir įveiklinti rekreacinėms reikmėms arealo kultūrinius kraštovaizdžius, Nevėžio ir Mūšos upių ir viso Lielupės upės vandens baseino rekreacinį ir paslaugų infrastruktūros potencialą, didinti jų lankomumą, lankytojų skaičių, plėtoti aptarnavimo infrastruktūrą, pasitelkti visų Panevėžio - Biržų – Rokiškio regione esančių savivaldybių partnerystes, kuriant bendrus rekreacijos ir kultūros paveldo vertybių teritorijų planavimo, bendrus rekreacijos, paslaugų infrastruktūros ir kultūros paveldo vertybių teritorijų planavimo dokumentus. Numatoma sukurti horizontalias ir mišrias partnerystes įveiklinant dvarų sodybų paveldo ir architektūrinio ir memorialinio paveldo arealus ties Biržais, Troškūnais ir Panevėžiu, integruoti urbanistinio paveldo – istorinių miesto dalių paveldo arealus į darnaus vystymosi miestų plėtros procesus, skatinti regiono rekreacijos procesus, kuriant bendras koordinuotų veiksmų plėtros strategijas. Numatoma skatinti regiono savivaldybių bendradarbiavimą, rengiant bendrus viso arealo rekreacijos planus, kuriant bendras koordinuotų veiksmų plėtros strategijas. Numatoma kurti regionines tautinių mažumų – žydų, latvių ir kt. horizontalias partnerystes, integruoti tautinių mažumų paveldo objektus į regionines rekreacines ir turizmo infrastruktūros plėtros programas, rūpintis tautinių mažumų nematerialaus paveldo raritetų išsaugojimu. Numatoma sukurti vertikalias ir mišrias partnerystes tarp regioninės reikšmės kultūros paveldo reprezentacinių centro – Panevėžio, Biržų ir Rokiškio, siekiant sustiprinti arealo kultūros paveldo potencialą, koordinuotos plėtros strategijų pagrindu bendrai jį įveiklinti rekreacijos funkcijoms, naudoti partneryste nematerialaus paveldo puoselėjimui ir sklaidai. Stiprinat Panevėžio - Biržų – Rokiškio regioninės plėtros arealą jungiančias horizontalias, vertikalias ir mišrias partnerystes, sukurtas veikiančiuose dviejose Šv. Jokūbo keliuose – Vilniaus ir Šv. Jokūbo žiede, numatoma šių kelių infrastruktūros ir aptarnavimo plėtra, įveiklinant pakelės kultūros paveldo objektu bei didinant nematerialaus paveldo sklaidą keliuose. Numatoma stiprinti Biržų horizontalius partnerystės ryšius Šiaulių-Mažeikių ir Vilniaus-Utenos-Ukmergės kultūros paveldo reprezentaciniais centrais, naudojant ir papildomai įveiklinant Siaurojo geležinkelio atšaką Panevėžys -Biržai, einančią per Joniškėlį ir Pasvalį. Siekiama didinti rekreacijos aptarnavimo infrastruktūrą, įtraukiant nematerialaus paveldo išteklius. Numatoma įveiklinti gausų regioninės plėtros arealo kultūros paveldą nematerialaus paveldo, kultūros sklaidai, rekreacinėms ir aptarnavimo infrastruktūros reikmėm, gausinti bendrų regiono partneryščių skaičių, naudojant kultūros paveldo išteklius kelių savivaldybių bendruomenių rekreacijos ir turizmo poreikiams. Siekiama skatinti arealo kultūros paveldo pažinimą, įveiklinti mokyklų edukacines programas jo pažinimui ir sklaidai. Numatoma kurti savivaldybių partnerystes, įveiklinant kultūros paveldo objektus edukaciniais, rekreaciniais tikslais, skatinti bendros kelioms savivaldybėms aptarnavimo infrastruktūros atsiradimą. Numatoma įveiklinti nematerialaus paveldo išteklius, kuriant regionines partnerystes, skatinti tautinių mažumų kultūros paveldo pažinimą ir integraciją į regiono kultūrinę, edukacinę veiklas. Numatoma pažindinti regiono gyventojus su Aukštaitijos etnine regiono kultūra, skatinti bendruomenių partnerystes puoselėjant etnokultūros paveldą, palaikant jo tradicijas, amatus, papročius. Numatoma skatinti arealo valstybinių ir savivaldybių institucijų partnerystę finansuojant regionui ypatingai svarbių objektų, kompleksų ir vietovių apsaugą, tausojamąjį naudojimą ir įveiklinimą bendroms regionui naudingomis visuomeninėmis ir kultūrinėmis veiklomis. Siekiant išsaugoti Lietuvos kultūros paveldo vertybes užsienyje, numatoma skatinti Panevėžio, Biržų ir Rokiškio arealo partnerystę su kaimynine Latvija, šiam tikslui kurti vertikalias, horizontalias ir mišrias partnerystes, pasitelkiant Užsienio reikalų, Kultūros ir kt. ministerijų valstybinį bendradarbiavimo potencialą.

383. LR BP numatomos papildomos priemonės kurti ir stiprinti regionines partnerystes. Numatoma didinti kultūros paveldo integralumą į darnios urbanistinės plėtros procesus, naudoti jį kaip regioninio kultūrinio tapatumo, rekreacijos išteklių, skatinti jo tausojamąjį naudojimą bei pritaikymą bendruomenių funkcijoms, aptarnavimo infrastruktūrai.

KETVIRTAS SKIRSNIS

TERITORINĖS NUOSTATOS DĖL REGIONINĖS POLITIKOS IR REGIONALIZUOTO VYSTYMO

384. Sukurti prielaidas investicijoms regionuose, įveiklinant gamtinius rekreacinius, kultūrinius, žmogiškuosius, žemės gelmių ir kitus išteklius. Siekiant įveiklinti rekreacinius išteklius regionuose steigti rekreacinius parkus ir kompleksus, vystyti juose viešąją turizmo infrastruktūrą, plėtoti kurortines teritorijas, užtikrinant patogų ir sklandų paslaugų pasiekiamumą ir lankytojų pasiskirstymą teritorijoje, teikiant multimodalines susisiekimo paslaugas. Rekreaciniai parkai ir kompleksai planuojami ir steigiami savivaldybių partneryščių pagrindu (horizontalus partnerystės modelis) kaip rekreacinio prioriteto teritorija, skirta turizmo ir poilsio paslaugų infrastruktūrai plėtoti.

385. Skatinamos investicijos, kurios didina vidaus vartojimą, palaiko užimtumą ir prisideda prie aukštos pridėtinės vertės darbo vietų kūrimo bei tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo. Prioritetas teikiamas gamybos produktyvumo didinimui, t.y. perėjimui prie skaitmeninės ekonomikos, inovacijų ir mokslinių tyrimų. Ekonominė plėtra regionuose vykdoma atsižvelgiant į esamą specializaciją ir sukauptą potencialą atitinkamose ekonominės veiklos srityse bei funkcinius ryšius ir bendradarbiavimo galimybes su partneryščių teritorijose esančiomis savivaldybėmis. Specializacijos vystymui tarp skirtingų savivaldybių ir regionų reikalingas savivaldybių įsitraukimas ir koordinuotas bendradarbiavimas, todėl kiekvienoje partneryščių teritorijoje kuriama juridinę galią turinti regioninė valdymo struktūra, kuri bus atsakinga už specializacijos vystymą ir savivaldybių bendradarbiavimo šiuo klausimu koordinavimą.

386. Užtikrinti pakankamą ir racionalią kaimiškųjų teritorijų aptarnavimo sistemą. Efektyvinti viešųjų paslaugų (ugdymo, sveikatos priežiūros, socialinių ir kultūros paslaugų) įstaigų veiklą savivaldybėse dalinantis infrastruktūra arba žmogiškaisiais ištekliais, įvertinus infrastruktūros išlaikymui skiriamas lėšas, paslaugų vartotojų skaičių, struktūrą, infrastruktūros poreikį, demografines tendencijas, privataus sektoriaus indėlį ir galimybes bendradarbiauti tarpusavyje (ugdymo ir kultūros paslaugos, sveikatos priežiūros ir socialinės paslaugos, socialinės paslaugos ir kultūros paslaugos) arba su gretimomis savivaldybėmis. Tikslinga kultūros paslaugų dalinė integracija ugdymo procese kuriant vietos ar regiono tapatybę.

387. Atsižvelgiant į kultūros sukuriamas vertes bei poreikį įgyvendinti subalansuotą kultūros politiką, prioritetas teikiamas kultūros prieinamumo teritorinių netolygumų regionuose mažinimui ir geresniam skirtingų kultūros paslaugų teikėjų lygmenų bendradarbiavimui. Įvertinus skirtingo poreikio (būtino, dažno, tarpinio, reto) kultūros paslaugų pasiskirstymą, identifikuojamas būtinųjų paslaugų trūkumas didesniuose urbanistiniuose centruose ir retų paslaugų perteklius kaimiško tipo vietovėse. Numatomas efektyvesnis kultūros paslaugų teikėjų pasiskirstymas, užtikrinant būtinųjų paslaugų prieinamumą didesniuose urbanistiniuose centruose ir retų paslaugų mobilumą aplinkinėse savivaldybėse. Prioritetas teikiamas bendradarbiavimui tarp valstybinio, savivaldos ir nevyriausybinių sektorių, telkiant finansinius, žmogiškuosius bei infrastruktūrinius išteklius, užtikrinant profesionalaus ir mėgėjų meno partnerystę, vykdant kultūrinę bendruomenių edukaciją.

388. Užtikrinti gyventojams ir lankytojams paslaugų pasiekiamumą saugiai per norminį laiką regiono viduje, taip pat patogų susisiekimą su kitais regionais ir aukštesnio lygmens paslaugų centrais; saugų ir santykinai greitą prekių, krovinių bei paslaugų judėjimą regiono viduje, taip pat už jo ribų; bendradarbiauti įgyvendinant regiono socialinės ir ekonominės plėtros prioritetus. Prioritetas teikiamas šių kelių kokybei gerinant suminį dangos būklės indeksą (DBI).

389. Prioritetas teikiamas efektyvesnių viešojo transporto paslaugų vystymui skirtingo lygmens mobilumo paslaugas teikiančiose zonose ir tarp jų, šias paslaugas sureguliuojant hierarchiškai per jų dažnio, sklaidos, kelionės trukmės ir išlaidų efektyvinimą. Mobilumo kaip teisės (privežamųjų paslaugų) teritorijose, atlikus papildomus tyrinėjimus ir analizes ir patikslinus jas rengiant žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentus bei bendradarbiaujant su nauja viešojo transporto agentūra, viešojo susisiekimo paslaugos turėtų būti organizuojamos „pagal poreikį“ principu, sudarant teisę retai užstatytose teritorijose. Užtikrinti alternatyvius keliavimo būdus, daugiarūšiškumą ir įvairiarūšiškumą, prioritetą skiriant darniai kelionių struktūrai.

390. Prioritetas teikiamas partneryščių kūrimui tarp susisiekimo infrastruktūrą valdančių, paslaugas reglamentuojančių institucijų ir jas teikiančių įmonių, taip pat išmaniųjų judumo sprendimų kūrimui, kurie

leistų supaprastinti vartotojų naudojimąsi viešuoju transportu, apjungiant skirtingas transporto rūšis ir kitas mobilumo paslaugas (dalijimosi sprendimai). Tikslui pasiekti rekomenduojama kurti bendrą dalijimosi sprendimų ir viešojo transporto koordinavimo, plėtros bei organizavimo agentūrą arba papildyti veikiančią agentūrą funkcijomis, kuri valstybės mastu užtikrintų mobilumo kaip paslaugos platformos sukūrimą (*angl. mobility as a service*), vieno bilieto sistemos išvystymą, plėtrą, palaikymą, keleivių judėjimo duomenų apskaitą ir analizę bei pasiūlymų teikimą dėl mobilumo sprendinių plėtros ir mobilumo zonų pagal lygmenis tikslinimą.

391. Sudaryti prielaidas, kad geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugos būtų ne tik prieinamos, bet ir geidžiamos vartotojų; plėtoti paviršinų nuotekų surinkimo, akumuliavimo ir antrinio panaudojimo sistemas regionų urbanizuotose teritorijose, mažinti užtvindymo ir potvynių rizikas; skatinti individualiai šildomų namų ūkių perėjimą prie netaršių ir mažo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio technologijų; skatinti daugiabučių namų ir savivaldybių viešųjų pastatų modernizavimą didinant energijos vartojimo efektyvumą. Skatinti savivaldybes kurti regionines vandentvarkos įmones siekiant sumažinti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainų netolygumą, efektyviau įgyvendinti nacionalinius bei Europos sąjungos įsipareigojimus.

392. Didinti gamtos vertybių integralumą regiono, savivaldybės, vietovės socialinės ir ekonominės plėtros procese. Skatinti valstybės ir savivaldybių institucijų bendradarbiavimą (partnerystę) saugant, įveiklinant ir pritaikant pažinimui gamtos ir paveldo vertybes, biologinės įvairovės objektus, įtraukiant privačias iniciatyvas, formuojant regionines partnerystes.

393. Saugoti regionų kraštovaizdžio kultūrinę tapatybę regioninės reikšmės kultūros paveldo arealuose, vertybių ir jas supančios aplinkos visumos autentiškumą; susiformavusio istorinio ir gamtinio kraštovaizdžio modelio savitumą; kultūros paveldo – svarbaus kraštovaizdžio komponento – raišką; tradicinių etnografinių regionų kultūrinio kraštovaizdžio elementus; žemėnaudos, gyvensenos, kitų tradicijų tąsą. Įveiklinant kultūrinio kraštovaizdžio, kultūros paveldo generuojamą potencialą, prioritetas teikiamas projektams, siekiantiems kompleksinės regionų, etnografinių regionų ir arealų kultūros paveldo vertybių, regioninių kultūros kelių, turizmo ir rekreacinės infrastruktūros plėtrą. Siekiant išsaugoti, naudoti ir įveiklinti regioninius objektus, kompleksus ir vietoves, steigti bendrus valstybinius, savivaldybių ir privačių lėšų kultūros paveldo regioninius fondus, regionuose skatinti mecenatystes.

394. Prioritetiniai žemės ūkio sektoriai neišskiriami, regiono bioprodukcinio ūkio specializacija nenustatoma, tačiau ūkininkaujant privalomai taikomi šie tvaraus ūkininkavimo principai: bioprodukcinių išteklių kokybė negali blogėti, ūkinė veikla vystoma atsižvelgiant į vietos sąlygas, siekiant didesnės pridėtinės vertės, bendradarbiaujant, kooperuojantis ir diegiant inovacijas. Žemės ūkio gamyba, jai skirta parama ir skatinimo priemonės taikomos įvertinus dirvožemio našumą, hidrologines vietovės sąlygas bei „dideles gamtinių kliūčių turinčių vietovių“ išsidėstymą, biologinės įvairovės apsaugos, kitus aplinkosaugos reikalavimus.

395. Strateginis kompleksinis planavimas koordinuoja ekonominių veiklų teritorinį pasiskirstymą remiantis masto ir aglomeracijos ekonomikos, fizinių gretimybių ir aukšto mobilumo paslaugų principais siekiant didesnio ekonominio produktyvumo, konkurencingumo ir valstybės gerovės. Vyriausybės institucijos turi remti savivaldybių bendradarbiavimą, siekiant užtikrinti optimalų išteklių mobilizavimą ir tausų naudojimą bei užkirsti kelią nesveikai konkurencijai tarp vietos valdžios institucijų. Sukurti partneryščių praktinio taikymo gaires ir teisines prielaidas, jas įgyvendinti regioniniame lygmenyje.

URBANISTINIŲ CENTRŲ VYSTYMO NUOSTATŲ SUSIETUMAS SU TERITORINE REGIONINE POLITIKA

396. Siekiant valdyti miestų išorinę plėtrą, vengiant fragmentinės stichiškos urbanizacijos, sukurti teisines prielaidas rengti kelių, intensyviais funkciniais ryšiais susijusių savivaldybių teritorijų ar jų dalių, kompleksinio teritorijų planavimo dokumentus, ypač skatinti didžiųjų miestų ir juos supančias (žiedines) savivaldybes kartu rengti kompleksinius teritorijų planavimo dokumentus formuojant darnią plėtrą faktinės urbanizacijos ribose. Plėtoti urbanizacijos funkcinį kompleksiškumą, t. y. sutelkti greta vienas kito tai, kas tarpusavyje yra glaudžiai susiję: gyvenimas – darbas, gyvenimas – aptarnavimas ir poilsis.

397. Visi Lietuvos urbanistiniai centrai pagal savo potencialą, dydį ir funkcijas yra suskirstyti į 5 kategorijas. Tam, kad būtų pasiektas atitinkamas kompaktiškumo lygis, skirtingos kategorijos centrai turi vadovautis jiems išskirtais principais.

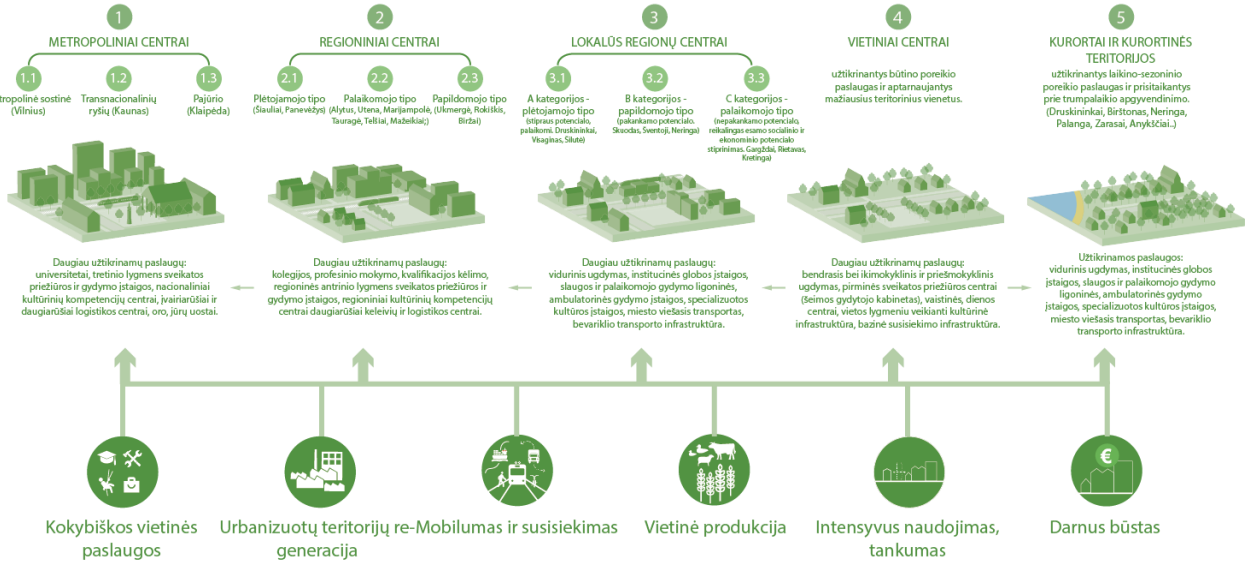

8 pav. Urbanistinių centrų susietumo su viešųjų paslaugų modeliu ir 6-iomis strateginėmis kompaktiškų miestų vystymo temomis schema

398. Principai yra suskirstyti pagal 6 kompaktiško miesto strategines temas: kokybiškos vietinės paslaugos, urbanistinių teritorijų regeneracija, mobilumas ir susisiekimas, vietinė produkcija, intensyvus naudojimas, tankumas ir darnus būstas. Šios nuostatos nurodo, kam turėtų būti skiriamas prioritetas miestuose ir kaip tolesnis vystymas padėtų sukurti pilnavertiškus ir kompaktiškus urbanistinius centrus.

9 pav. Šešios strateginės kompaktiškų miestų vystymo temos, sietinos su visais urbanistiniais centrais ir jų vystymo nuostatomis

399. **Metropoliniai centrai** - aktyvūs miestai tarptautinėje urbanistinių centrų sistemoje, telkiantys didžiausią spektrą paslaugų (nuo būtino, santykinai dažno iki santykinai reto poreikio), veikia kaip šalies ekonominiai varikliai. Juose teikiamos viešosios paslaugos: universitetai, tretinio lygmens sveikatos priežiūros ir gydymo įstaigos, nacionaliniai kultūrinių kompetencijų centrai, įvairiarūšiai ir daugiarūšiai logistikos centrai, oro, jūrų uostai. Metropolinius centrus vystyti pagal 6 strategines kompaktiškų miestų vystymo temas, kuriose numatyti vystymo principai:

1. Kokybiškos vietinės paslaugos

1.1 Siekiamas efektyvesnis viešųjų paslaugų teikimas;
1.2 Siekiama užtikrinta kokybiškų darbo, mokslo, pramogų ir sveikatos įstaigų įvairovė;

2. Urbanistinių teritorijų regeneracija

2.1 Skatinamas nepilnai įsisavintų ir apleistų teritorijų panaudojimas;
2.2 Gerinama užstatyta miesto aplinkos kokybė revitalizuojant, renovuojant kompleksiškai;
2.3 Planuojama užterštų, pavojingų (pramonės) teritorijų regeneracija;
2.4. Saugomos istorinės miestų dalys pritaikomos šiuolaikiniam naudojimui nepažeidžiant nustatytų vertingųjų savybių, išskirtinės visuotinės vertės apraše nustatytų vertybių ir integruojamos į bendramiestines struktūras ir infrastruktūrą;
2.5 Planuojama numatyti kokybinius viešųjų erdvių, gatvių standartus;
2.6 Skatinamas trumpalaikis apleistų erdvių, pastatų naudojimas. Lengvinamos teisinės aplinkybės ir prioritetizuojamas apleistų erdvių įveiklinimas laikinais statiniais;
2.7 Remiamos iš bendruomenių kylančios iniciatyvos, kurios siekia gerinti gyvenamąją aplinką.

3. Mobilumas ir susisiekimas

3.1 Vaikštomumo ir bevariklio transporto pasirinkimo skatinimas;
3.2 Siekiama kurti trumpesnes miesto keliones;
3.3 Mažinama priklausomybė nuo privačių automobilių;
3.4 Prioritetas skiriamas viešajam transportui prieš privačius automobilius;
3.5 Skatinamas daugiarūšiškumas - sklandesnis ir paprastesnis skirtingų transporto priemonių panaudojimas, geresnės jungtys, bevariklio transporto infrastruktūros junglumas su viešojo transporto stotimis;
3.6 Siekiama geresnės tarpmiestinio ir tarptautinio transporto integracijos į miesto transporto tinklą;
3.7 Pirmenybė urbanistinei plėtrai prie susisiekimo infrastruktūros, stočių;
3.8 Ribojamas taršių transporto priemonių patekimas į atskiras miesto dalis;
3.9 Remiamas netaršių ir mažataršių viešojo ir privataus transporto priemonių pasirinkimas;
3.10 Skatinama logistika nesudaranti šiltnamio efektą sukeliančių dujų.

4. Vietinė produkcija

4.1 Planuojamas centralizuotas energijos vartojimas;
4.2 Daugiau vietoje gaminamos atsinaujinančios energijos;
4.3 Skatinama vietos amatininkų produkcijos, paslaugų naudojimas, tiriamas ir naudojamas vietinis žemės gelmių išteklių potencialas;
4.4 Didesnis vietos bendruomenių verslumas-produkcijos ar paslaugų kūrimas;
4.5 Stipresnis ryšys tarp vartotojų ir produkcijos gamintojų, augintojų;
4.6 Siekiamas vietoje susidariusių atliekų panaudojimas produkcijai ar energijai išgauti.

5. Intensyvus naudojimas, tankumas

5.1 Skatinama didesnė paslaugų ir darbo vietų įvairovė kaiminijoje;
5.2 Skatinama didesnė paslaugų ir apgyvendinimo koncentracija.

6. Darnus būstas

6.1 Daugiau visoms socialinėms grupėms labiau prieinamo kokybiško būsto;
6.2 Skatinama įvairesnė būstų tipologija ir kaina kaiminijoje bei priklausanti kokybiškesnė viešoji erdvė;
6.3 Siekiama atsparesnių klimato, ekonominėms ar kitoms krizėms būstų;
6.4 Planuojamas universalus būstų kokybės vertinimas;
6.5 Siekiama sklandaus atsakomybių perdavimo nuo statytojo iki vartotojo;
6.6 Inicijuojama municipalinio būsto plėtra;

400. **Regioniniai centrai** - miestai, kurie atlieka ypač svarbų vaidmenį regionų arealams, gyvenimo kokybei palaikyti bei veikia tarptautiniame kontekste, telkia nuo būtino iki santykinai vidutinio ir net dalimi santykinai reto poreikio paslaugas, koncentruoja dideles aptarnavimo galimybes, darbo vietas ir yra ekonominiai branduoliai. Juose teikiamos viešosios paslaugos: kolegijos, profesinio mokymo, kvalifikacijos kėlimo, regioninės antrinio lygmens sveikatos priežiūros ir gydymo įstaigos, regioniniai kultūrinių kompetencijų centrai daugiarūšiai keleivių ir logistikos centrai. Regioninius centrus vystyti pagal 6 strategines kompaktiškų miestų vystymo temas, kuriose numatyti vystymo principai:

1. Kokybiškos vietinės paslaugos

1.1 Skatinamas efektyvesnis viešųjų paslaugų teikimas;
1.2 Siekiama užtikrinti kokybiškų darbo, mokslo, pramogų ir sveikatos įstaigų įvairovę;
1.3 Skatinamas vietos bendruomenių iniciatyvumas paslaugų teikimui.

2. Urbanistinių teritorijų regeneracija

2.1 Skatinamas nepilnai įsisavintų ir apleistų teritorijų panaudojimas;
2.2 Gerinama užstatyta miesto aplinkos kokybė revitalizuojant, renovuojant kompleksiškai;
2.3 Planuojama užterštų, pavojingų (pramonės) teritorijų regeneracija;
2.4.Saugomos istorinės miestų dalys pritaikomos šiuolaikiniam naudojimui nepažeidžiant nustatytų vertingųjų savybių ir integruojamos į bendramiestines struktūras ir infrastruktūrą;
2.5 Planuojama numatyti kokybinius viešųjų erdvių, gatvių standartus;
2.6 Skatinamas trumpalaikis apleistų erdvių, pastatų naudojimas. Lengvinamos teisinės aplinkybės ir prioritetizuojamas apleistų erdvių įveiklinimas laikinais statiniais;
2.7 Remiamos iš bendruomenių kylančios iniciatyvos, kurios siekia pagerinti gyvenamąją aplinką.

3. Mobilumas ir susisiekimas

3.1 Vaikštomumo ir bevariklio transporto pasirinkimo skatinimas;
3.2 Siekiama kurti trumpesnes miesto keliones
3.3 Mažinama priklausomybė nuo privačių automobilių;
3.4 Prioritetas skiriamas viešajam transportui prieš privačius automobilius;
3.5 Skatinamas daugiarūšiškumas - sklandesnis ir paprastesnis skirtingų transporto priemonių panaudojimas, geresnės jungtys, bevariklio transporto infrastruktūros junglumas su viešojo transporto stotimis;
3.6 Siekiama geresnės tarpmiestinio ir tarptautinio transporto integracijos į miesto transporto tinklą;
3.7 Remiamas netaršių ir mažataršių viešojo ir privataus transporto priemonių pasirinkimas. Ribojamos ir apmokestinamos taršios reikalavimų netenkinančios transporto priemonės;
3.8 Skatinama logistika nesudaranti šiltnamio efektą sukeliančių dujų.

4. Vietinė produkcija

4.1 Planuojamas centralizuotas energijos vartojimas;
4.2 Daugiau vietoje gaminamos atsinaujinančios energijos;
4.3 Skatinama vietos amatininkų produkcijos, paslaugų naudojimas, tiriamas ir naudojamas vietinis žemės gelmių išteklių potencialas;
4.4 Didesnis vietos bendruomenių verslumas-produkcijos ar paslaugų kūrimas;
4.5 Stpresnis ryšys tarp vartotojų ir produkcijos gamintojų, augintojų;
4.6 Siekiamas vietoje susidariusių atliekų panaudojimas produkcijai ar energijai išgauti.

5. Intensyvus naudojimas, tankumas

5.1 Skatinama didesnė paslaugų ir darbo vietų įvairovė kaiminijoje;
5.2 Skatinama didesnė paslaugų ir apgyvendinimo koncentracija urbanizuotose teritorijose.

6. Darnus būstas

6.1 Daugiau visoms socialinėms grupėms labiau prieinamo kokybiško būsto;

6.2 Skatinama įvairesnė būstų tipologija ir kaina kaiminijoje bei priklausanti kokybiškesnė viešoji erdvė;
6.3 Siekiama atsparesnių klimato, ekonominėms ar kitoms krizėms būstų;
6.4 Planuojamas universalus būstų kokybės vertinimas;
6.5 Siekiama sklandaus atsakombybių perdavimo nuo statytojo iki vartotojo;
6.6 Inicijuojama municipalinio būsto plėtra;

401. **Lokalūs regionų centrai** - miestai, kurių prioritetinis tikslas – palaikyti regionų dalių gyvybingumą veikiant kartu su regioniniais centrais ir orientuoti į santykinai dažno poreikio paslaugų teikimą. Juose teikiamos viešosios paslaugos: vidurinio ugdymo, institucinės globos įstaigų, slaugos ir palaikomojo gydymo ligoninių, ambulatorinių gydymo įstaigų, specializuotos kultūros įstaigų, miesto viešojo transporto, bevariklio transporto infrastruktūros centrai. Lokalius regionų centrus vystyti pagal 6 strategines kompaktiškų miestų vystymo temas, kuriose numatyti vystymo principai:

1. Kokybiškos vietinės paslaugos

1.1 Skatinamas efektyvesnis viešųjų paslaugų teikimas;
1.2 Siekiama užtikrinti kokybiškų darbo, mokslo, pramogų ir sveikatos įstaigų įvairovę;
1.3 Siekiama užtikrinti trūkstamų paslaugų pasiekiamumą metropoliniuose ir regioniniuose urbanistiniuose centruose.

2. Urbanistinių teritorijų regeneracija

2.1 Skatinamas nepilnai įsisavintų ir apleistų teritorijų panaudojimas;
2.2 Gerinama užstatyta miesto aplinkos kokybė revitalizuojant, renovuojant kompleksiškai;
2.3 Skatinama kraštovaizdžio regeneracija be pastatų užstatymo;
2.4. Skatinamas kultūros paveldo objektų tausojamas naudojimas, pritaikymas šiuolaikinėms reikmėms nepažeidžiant nustatytų vertingųjų savybių;
2.5 Skatinamas trumpalaikis apleistų erdvių, pastatų naudojimas. Lengvinamos teisinės aplinkybės ir prioritetizuojamas apleistų erdvių įveiklinimas laikinais statiniais;
2.6 Remiamos iš bendruomenių kylančios iniciatyvos, kurios siekia gerinti gyvenamąją aplinką.

3. Mobilumas ir susisiekimas

3.3.1 Pirmenybė urbanistinei plėtrai prie susisiekimo infrastruktūros, stočių;
3.3.2 Vaikštomumo ir bevariklio transporto pasirinkimo skatinimas;
3.3.3 Trumpesnės miesto kelionės;
3.3.4 Mažinama priklausomybė nuo privačių automobilių;
3.3.5 Prioritetas skiriamas viešajam transportui prieš privačius automobilius;
3.3.6 Remiamas netaršių ir mažataršių viešojo ir privataus transporto priemonių pasirinkimas. Ribojamos ir apmokestinamos taršios reikalavimų netenkinančios transporto priemonės.

4. Vietinė produkcija

4.3.1 Daugiau vietoje gaminamos atsinaujinančios energijos;
4.3.2 Skatinama vietos amatininkų produkcijos, paslaugų naudojimas, tiriamas ir naudojamas vietinis žemės gelmių išteklių potencialas;
4.3.3 Didesnis vietos bendruomenių verslumas-produkcijos ar paslaugų kūrimas;
4.3.4 Siekiamas vietoje susidariusių atliekų panaudojimas produkcijai ar energijai išgauti.

5. Intensyvus naudojimas, tankumas

5.3.1 Skatinama didesnė paslaugų ir darbo vietų įvairovė kaiminijoje;
5.3.2 Skatinama didesnė paslaugų ir apgyvendinimo koncentracija urbanizuotose teritorijose.

6. Darnus būstas

6.3.1 Daugiau visoms socialinėms grupėms labiau prieinamų kokybiškų būstų;

6.3.2 Siekiama atsparesnių klimato, ekonominėms ar kitoms krizėms būstų;
6.3.3 Planuojamas universalus būstų kokybės vertinimas;
6.3.4 Inicijuojama municipalinio būsto plėtra.

402. **Vietiniai centrai** - bendrasis bei ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas, pirminės sveikatos priežiūros centrai (šeimos gydytojo kabinetas), vaistinės, dienos centrai, vietos lygmeniu veikianti kultūrinė infrastruktūra, bazinė susisiekimo infrastruktūra. Vietinius centrus vystyti pagal 6 strategines kompaktiškų miestų vystymo temas, kuriose numatyti vystymo principai:

1. Kokybiškos vietinės paslaugos

1.1 Skatinamas efektyvesnis viešųjų paslaugų teikimas;
1.2 Siekiama užtikrinti trūkstamų paslaugų pasiekiamumą metropoliniuose ir regioniniuose urbanistiniuose centruose;
1.3 Skatinamas lengviau prisitaikantis prie pokyčių paslaugų tinklas.

2. Urbanistinių teritorijų regeneracija

2.1 Skatinamas nepilnai įsisavintų ir apleistų teritorijų panaudojimas;
2.2 Gerinama užstatyta miesto aplinkos kokybė revitalizuojant, renovuojant kompleksiškai;
2.3 Skatinama kraštovaizdžio regeneracija be pastatų užstatymo;
2.4.Skatinamas kultūros paveldo objektų tausojamas naudojimas, pritaikymas šiuolaikinėms reikmėms nepažeidžiant nustatytų vertingųjų savybių;
2.5 Skatinamas trumpalaikis apleistų erdvių, pastatų naudojimas. Lengvinamos teisinės aplinkybės ir prioritetizuojamas apleistų erdvių įveiklinimas laikinais statiniais;
2.6 Remiamos iš bendruomenių kylančios iniciatyvos, kurios siekia gerinti gyvenamąją aplinką.

3. Mobilumas ir susisiekimas

3.1 Judėjimo pėsčiomis ir bevariklio transporto pasirinkimo skatinimas;
3.2 Mažinama priklausomybė nuo privačių automobilių;
3.3 Pirmenybė urbanistinei plėtrai prie susisiekimo infrastruktūros, stočių.

4. Vietinė produkcija

4.1 Daugiau vietoje gaminamos atsinaujinančios energijos;
4.2. Tiriamas ir naudojamas vietinis žemės gelmių išteklių potencialas;
4.3 Didesnis vietos bendruomenių verslumas-produkcijos ar paslaugų kūrimas;
4.4 Siekiamas vietoje susidariusių atliekų panaudojimas produkcijai ar energijai išgauti.

5. Intensyvus naudojimas, tankumas

5.1 Skatinama didesnė paslaugų ir darbo vietų įvairovė kaiminijoje;
5.2 Palaikomas dažnesnis paslaugų prieinamumas.

6. Darnus būstas

6.1 Daugiau visoms socialinėms grupėms labiau prieinamų kokybiškų būstų;
6.2 Planuojamas universalus būstų kokybės vertinimas.

ŠALIES IR REGIONŲ PLANŲ KOORDINAVIMAS

403. LR teritorijos bendrasis planas yra vienas svarbiausių šalies regioninę politiką formuojančių dokumentų. Su juo suderintas Nacionalinis pažangos planas (Bendrasis programavimo dokumentas), kuriame sprendžiamos šalies ir jos regionų socialinio ir ekonominio vystymo strategijos problemos bei kiti poveikį teritorijų raidai turintys plėtros planai. Dėl šios priežasties LR teritorijos bendrasis planas atlieka programuojantį bei

koordinuojantį vaidmenį sudarant žemesnio lygmens kompleksinius teritorijų planavimo dokumentus bei regioninės plėtros planus.

404. Regioninės politikos struktūra regioninės plėtros ir bendruosiuose planuose turi būti sukoordinuota vertikaliai ir horizontaliai. Tokia privaloma koordinacija pagrindžia „tiesaus kelio“ principą arba tiesiogiai perimamų regioninės politikos instrumentų panaudojimą.

405. Kiekvienas žemesnio lygmens bendrasis planas, būdamas stambesnio mastelio, detalizuoja ir plėtoja aukštesnio lygmens plano nuostatas ir sprendinius, juos glaudžiau susieja su konkrečiomis teritorijomis. Turi būti palaikomas ir grįžtamasis ryšys – išryškėjus, kad aukštesnio lygmens sprendiniai detalesniu lygmeniu duoda neigiamus rezultatus, sudaromos sąlygos aukštesnio lygmens bendrojo plano korektūrai.

406. Specialiojo planavimo dokumentų sprendiniai koordinuojami pagal administracinių vienetų lygmenis. Visi specialieji sektorių plėtros planai bei strategijos remiasi bendrųjų planų sprendiniais.

407. Šalies regioninę politiką atitinkamuose teritorinės hierarchijos lygmenyse formuoja bei vykdo ir kiti bendrojo teritorijų planavimo dokumentai.

408. LR teritorijos bendrajame plane nustatytos teritorijos naudojimo ir apsaugos strategijos kontekste žemesnio lygmens kompleksiniai teritorijų planavimo dokumentai ir regionų plėtros planai turi:

408.1. Neprieštarauti šalies teritorijos bendrajame plane priimtiems šalies raidos tikslams, principams bei jų įgyvendinimo prioritetams ir padėti jame iškeltų uždavinių sprendimui savo regionų ribose;

408.2. Konkretizuoti ir struktūrizuoti regionų tvarkymo problemines situacijas bei arealus;

408.3. Įvertinti šalies teritorijos raidos strateginių tikslų sistemą ir nustatyti detalizuotus regionų perspektyvinio vystymo tikslų kompleksus;

408.4. Konkretizuoti ir detalizuoti nustatytos integruotos erdvinės koncepcijos lokalizavimą, ypač skirtingo vystymo tipo arealų ribas;

408.5. Peržiūrėti ir patikslinti atskiriems funkciniams rajonams, pakliūnantiems į planuojamų teritorijų ribas, numatytus teritorijos naudojimo funkcinių prioritetų kompleksus bei konkretizuoti rekomenduotos veiklos įgyvendinimo galimybes;

408.6. Remiantis šalies teritorijos bendrajame plane teikiamais teritorijos naudojimo funkciniais prioritetais ir atsižvelgiant į rekomenduotą regioninių reglamentų sistemą, nustatyti jų konkretizavimą žemesniam, savivaldybių lygmeniui ir juos teritoriškai lokalizuoti;

408.7. Konkretizuoti teritorinės regioninės politikos organizavimo mechanizmus planuojamų regionų plėtros planų teritorijose.